

VURDERING AF FORSTYRRELSESTRUSLER I NATURA 2000-OMRÅDERNE

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 52

2013

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

[Tom side]

VURDERING AF FORSTYRRELSESTRUSLER I NATURA 2000-OMRÅDERNE

Videnskabelig rapport fra DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi

nr. 52

2013

Ole Roland Therkildsen
Signe May Andersen
Preben Clausen
Thomas Bregnballe
Karsten Laursen
Jonas Teilmann

Aarhus Universitet, Institut for Bioscience

AARHUS
UNIVERSITET

DCE – NATIONALT CENTER FOR MILJØ OG ENERGI

Datablad

- Serietitel og nummer: Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52
- Titel: Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne
- Forfattere: Ole Roland Therkildsen, Signe May Andersen, Preben Clausen, Thomas Bregnballe, Karsten Laursen & Jonas Teilmann
- Institution: Aarhus Universitet, Institut for Bioscience
- Udgiver: Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi ©
URL: <http://dce.au.dk>
- Udgivelsesår: Januar 2013
Redaktion afsluttet: December 2012
Faglig kommentering: Ib Krag Petersen, Rasmus Due Nielsen og Anders Galatius Jørgensen
- Finansiel støtte: Naturstyrelsen
- Bedes citeret: Therkildsen, O.R., Andersen, S.M., Clausen, P., Bregnballe, T., Laursen, K. & Teilmann, J. 2013. Vurdering af forstyrrelsestrusler i NATURA 2000-områderne. Aarhus Universitet, DCE – Nationalt Center for Miljø og Energi, 174 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 52
<http://www.dmu.dk/Pub/SR52.pdf>
- Gengivelse tilladt med tydelig kildeangivelse
- Sammenfatning: NATURA 2000-planernes indsatsprogram indeholder retningslinjer, hvorefter statslige myndigheder er forpligtet til at følge direkte op på NATURA 2000-planen i form af bekendtgørelser og lignende uden forudgående handleplanlægning. Naturstyrelsen skal som ansvarlig myndighed følge op på NATURA 2000-planerne i form af reservatbekendtgørelser, hvis det vurderes nødvendigt for at sikre fugle- og pattedyrarter på udpegningsgrundlaget mod forstyrrelser fra færdsel og jagt. DCE-Nationalt Center for Energi og Miljø har derfor på Naturstyrelsens anmodning vurderet eventuelle forstyrrelsestrusler og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangforhold. DCE's vurdering er foretaget med udgangspunkt i NATURA 2000-planerne, idet det for alle NATURA 2000-områder er vurderet, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj i forhold til at sikre den enkelte fugle- og pattedyrart, der indgår i udpegningsgrundlagene, mod forstyrrelser. Vurderingen har haft særlig fokus på arter med ugunstig bevaringsprognose, idet det er vurderet, hvorvidt negative effekter af forstyrrelser bidrager til denne prognose
- Emneord: NATURA 2000, reservater, fugle, pattedyr, sæler, forstyrrelser, bevaringsprognose, forvaltning, habitatområder, fuglebeskyttelsesområder.
- Layout: Grafisk Værksted, AU-Silkeborg
- Foto forsideside: Kite-surfer på en del af Holsteinborg Nor 6. oktober 2012 - en af de nye rekreative aktiviteter, der forstyrrer fuglelivet i nogle NATURA 2000-områder. Foto Preben Clausen.
- ISBN: 978-87-92825-92-6
ISSN (elektronisk): 2244-9981
- Sideantal: 174
- Internetversion: Rapporten er tilgængelig i elektronisk format (pdf) som <http://www.dmu.dk/Pub/SR52.pdf>

Indhold

Indledning	7
Områdegennemgang	9
2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede	9
3 Jerup Hede, Råbjerg og Tolshave Mose	10
4 Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Å's udløb	11
5 Uggerby Klitplantage og Uggerby Å's udløb	14
6 Kærsgård Strand, Vandplasken og Liver Å	14
8 Åsted Ådal, Bangsbo Ådal og omkringliggende overdrevsområder	15
9 Strandenge på Læsø og havet syd herfor	15
12 Store Vildmose	19
13 Svinkløv Klitplantage og Grønne Strand	19
14 Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord	19
15 Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal	23
16 Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg	27
17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov	32
18 Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø	33
20 Havet omkring Nordre Rønner	33
24 Hanstholm Reservatet, Hanstholmknuden, Nors sø og Vandet sø	35
25 Vangså Hede	36
26 Ålvande Klithede og Førby Sø	37
27 Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø	38
28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø	39
29 Dråby Vig	43
30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal	44
31 Kås Hoved	47
32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge	47
33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk	47
35 Hald Ege, Stanghede og Dollerup Bakker	48
37 Rosborg Sø	49
38 Bredsgård Sø	49
39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal	49
40 Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder	49
41 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø	50
42 Mågerodde og Karby Odde	50
46 Anholt og havet nord for	51
48 Stubbe Sø	54
49 Gudenå og Gjern Bakker	54
52 Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå	55
53 Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov	56
55 Stavns Fjord, Samsø Østerflak og Nordby Hede	56
56 Horsens Fjord, havet øst for og Endelave	60
57 Silkeborgskovene	63

59 Kysing Fjord	64
60 Skørsø	64
62 Venø, Venø Sund	65
63 Sønder Feldborg Plantage	66
64 Heder og klitter på Skovbjerg Bakkeø, Idom Å og Ormstrup Hede	67
65 Nissum Fjord	67
66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord	70
67 Borris Hede	71
68 Skjern Å	72
69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen	72
72 Husby Sø og Nørresø	74
75 Harrild Hede, Ulvemosen og heder i Nørlund Plantage	74
76 Store Vandskel, Rørbæk Sø, Tinnest Krat og Holtum Ådal øvre del	75
77 Uldum Kær, Tørring Kær og Ølholm Kær	75
78 Skove langs nordsiden af Vejle Fjord	76
81 Øvre Grejs Ådal	76
82 Randbøl Hede og klitter i Frederikshåb Plantage	76
84 Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Fiilsø og Kærgård Klitplantage	77
85 Hedeområder ved Store Råbjerg	78
88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde	79
89 Vadehavet - delplan for F49	79
89 Vadehavet - delplan for F51	80
89 Vadehavet - delplan for F52	82
89 Vadehavet - delplan for F53	83
89 Vadehavet - delplan for F55	85
89 Vadehavet - delplan for F60	87
89 Vadehavet - delplan for F65	89
89 Vadehavet - delplan for F67	91
89 Vadehavet - delplan for H78, H86, H90, F57	92
89 Vadehavet, delplan for H239 Alslev Ådal	99
90 Sneum Å og Holsted Å	99
91 Kongedå	100
92 Pamhule Skov og Stevning Dam	100
93 Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov	101
94 Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov	101
95 Hostrup Sø, Assenholm Mose og Felsted Vestermark	102
97 Frøslev Mose	103
98 Tinglev Sø og Mose, Ulvemose og Terkelsbøl Mose	104
99 Kongens Mose og Draved Skov	104
101 Sønder Ådal	105
103 Kogsbøl og Skast Mose	106
108 Æbelø, havet syd for og Nærå	107
110 Odense Fjord	109
112 Lillebælt	112
114 Odense Å med Hågerup Å, Sallinge Å og Lindved Å	115
116 Centrale Storebælt og Vresen	115
120 Skove og søer syd for Brahetrolleborg	117
121 Arreskov Sø	118

127 Sydfynske Øhav	120
128 Hesselø med omliggende stenrev	123
133 Gribskov, Esrum Sø, Esrum Å og Snævret Skov	124
134 Arresø, Ellemose og Lille Lyngby Mose	124
136 Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov	126
139 Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov	128
142 Saltholm og omliggende hav	128
143 Vestamager og havet syd for	132
150 Gammel Havdrup Mose	133
151 Ramsø Mose	134
152 Vallø Dyrehave	134
153 Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig	135
154 Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene, Diesbjerg og Bollinge Bakke	136
156 Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å	138
157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken	139
161 Søer ved Bregentved og Gisselfeld	141
162 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø	142
163 Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmose	144
164 Hov Vig	145
166 Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord	145
167 Skove ved Vemmetofte	146
168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund	147
169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde	150
171 Klinteskov og Klinteskov kalkgrund	153
173 Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand	154
177 Maribosøerne	158
179 Nakskov Fjord og Inderfjord	159
186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne	161
189 Ertholmene	162
197 Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als	163
217 Nymølle Bæk og Nejsum Hede	164
222 Villestrup Ådal	164
223 Kastbjerg Ådal	164
224 Flynder Å og heder i Klosterhede Plantage	164
225 Ovstrup Hede med Røjen Bæk	165
232 Lillering Skov, Stjær Skov, Tåstrup Sø og Tåstrup Mose	165
233 Brabrand Sø med omgivelser	165
238 Egtved Ådal	165
245 Ålborg Bugt, østlige del	166
246 Sydlige Nordsø	167

Referencer	169
-------------------	------------

Appendix 1 – valg af arter	174
-----------------------------------	------------

[Tom side]

Indledning

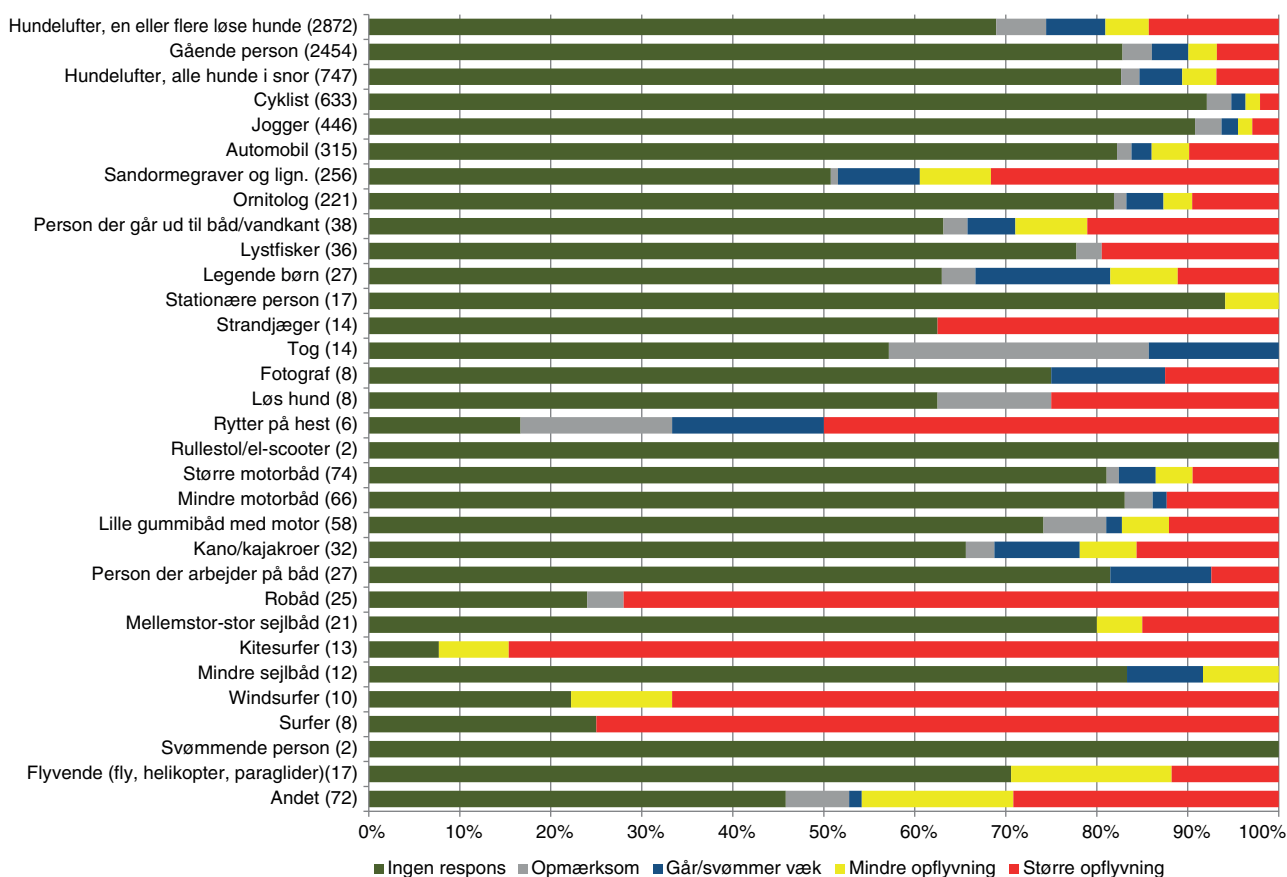
NATURA 2000-planernes indsatsprogram indeholder retningslinjer, hvorefter statslige myndigheder er forpligtet til at følge direkte op på NATURA 2000-planen i form af bekendtgørelser og lignende uden forudgående handleplanlægning. Naturstyrelsen (NST) varetager administrationen af lov om jagt og vildtforvaltning og indstiller oprettelser af nye vildtreservater eller revision af afgrænsning og bestemmelser for de eksisterende vildtreservater til ministerens beslutning, jf. jagt- og vildtforvaltningslovens § 33. NST skal som ansvarlig myndighed følge op på NATURA 2000-planerne i form af reservatbekendtgørelser, hvis det vurderes nødvendigt for at sikre fugle- og pattedyrarter på udpegningsgrundlaget mod forstyrrelser fra færdsel og jagt. NST har derfor anmodet DCE-Nationalt Center for Energi og Miljø (DCE) om at vurdere eventuelle forstyrrelsestrusler og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold.

DCE's vurdering er foretaget med udgangspunkt i NATURA 2000-planerne, idet det for alle NATURA 2000-områder for hver enkelt art er vurderet, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj i forhold til at sikre den enkelte fugle- og pattedyrart, der indgår i udpegningsgrundlagene, mod forstyrrelser. Vurderingen har haft særlig fokus på arter med ugunstig bevaringsprognose, idet det er vurderet, hvorvidt negative effekter af forstyrrelser bidrager til denne prognose. Det er ligeledes vurderet, om der i det enkelte område findes arter med gunstig bevaringsprognose, hvor negative effekter af forstyrrelser på sigt vil kunne ændre denne prognose. Afslutningsvist er det sammenfattende vurderet, hvorvidt en ændret eller ny reservatbekendtgørelse vil kunne bidrage til at sikre en gunstig bevaringsprognose for de relevante arter i hvert NATURA 2000-område.

Vurderingen er som udgangspunkt baseret på den tilgængelige viden, herunder DCE's data indsamlet i forbindelse med afsluttede og igangværende projekter, men der har i enkelte tilfælde - udover den tekniske gennemgang - været behov for en personlig kontakt til fx lokale NST-enheder eller andre med lokalkendskab.

Vurderingen af effekterne af rekreative forstyrrelser er baseret på mangeårige studier af disse foretaget af DCE i Danmark og andre i udlandet (se sammenfatning af Laursen & Holm 2011) samt nyere britiske studier (Liley m.fl. 2010, 2011, Liley & Fearnley 2011), der viser at aktiviteter som fx wind- og kitesurfing forstyrrer relativt meget (se figuren nedenfor). Det bør derfor fremadrettet overvejes, om disse aktiviteter bør reguleres i nogle områder i visse dele af året.

Nedenfor følger den områdevis gennemgang. Det bemærkes, at udpegningsgrundlaget for nogle NATURA 2000-områder ikke omfatter fugle og pattedyr, hvorfor disse i sagens natur ikke er med i gennemgangen. Potentielle forstyrrelsestrusler, der måtte forekomme indenfor eksisterende reservater, fx som følge af utilstrækkelig håndhævelse af reservatbestemmelserne, er kun i enkelte, særlige tilfælde omfattet af vurderingen. Der er i nogle tilfælde foretaget en revurdering af bevaringsprognosen for enkelte arter, hvis det er skønnet, at denne har haft betydning for vurderingen af beskyttelsesbehovet.

Figuren illustrerer vandfugles respons på forskellige menneskelige aktiviteter. Figuren er baseret på de samlede data fra tre undersøgelser i tre engelske studieområder (Exe, Solent, North Kent). Tallet i parentes angiver antallet af observationer af den givne aktivitet. Data er sammenstillet af Durwyn Liley, der har givet DCE tilladelse til at benytte figuren.

Der er foretaget en indledende screening med henblik på at udpege de arter, hvor det vurderes, at en reservatbekendtgørelse ikke er et relevant forvaltningsværktøj. De arter, der ikke er omfattet af gennemgangen og baggrunden herfor fremgår af Appendix 1. I gennemgangen præsenteres udpegningsgrundlaget for en række områder, selvom arterne ikke er omfattet af gennemgangen. Arternes bevaringsprognose i NATURA 2000-området, dvs. prognosen for arternes udviklingsretning, som den fremgår af den enkelte plan, er angivet i en tabel i forbindelse med gennemgangen af området, ligesom den nationale bevaringsstatus er angivet. Den nationale bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet fremgår af Pihl m.fl. (2003), mens den nationale bevaringsstatus for pattedyr omfattet af EF-habitatdirektivet fremgår af Søgaard m.fl. (2008).

Kort over samtlige NATURA 2000-områder, hvori fugle og/eller pattedyr indgår i udpegningsgrundlaget, findes i Bilag 1. Habitat- og fuglebeskyttelsesområder samt eventuelle reservater fremgår af disse kort. For nogle områders vedkommende er et eller flere kort dog indsat i teksten med henblik på at udpege særlige lokaliteter.

Områdegennemgang

2 Råbjerg Mile og Hulsig Hede

Habitatområde H2

Fuglebeskyttelsesområde F5

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognosesom forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ukendt	Usikker-stabil		Ikke relevant
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Plettet rørvagtel (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant
Hjejle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Tinksmed (Y)	Ukendt	Ugunstig-stabil		Nej
Natravn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Hedelærke (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Markpiber (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rødrygget Tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod flere af områdets ynglefugle. Tranens svingende ynglesucces skyldes formentlig forstyrrelser i yngletiden. Markpiber, på grund af generel tilbagegang på såvel national som lokal plan og på grund af tilgroning, forstyrrelse (resten mangler i den originale tekst).

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørdrum, hedehøg, trane, plettet rørvagtel, hjejle, tinksmed og markpiber. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Det angives i NATURA 2000-planen, at færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod flere af områdets ynglefugle. Det er imidlertid vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af denne forstyrrelse. For tinksmed og hjejle gælder dog, at det typisk er forhold, der relaterer sig til ynglehabitatens beskaffenhed, der er afgørende for udviklingen i et givet område, ligesom tinksmed tilsyneladende ikke er særligt sårbar over forstyrrelse (O. Thorup, ornitolog, pers. medd.).

Trane har under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at fleksible tiltag, som fx afmærkning, der iværksættes med henblik på at sikre det enkelte ynglepar af tinksmed og evt. trane formentlig vil kunne yde en effektiv beskyttelse mod potentiel forstyrrelse fra fx færdsel, hvor denne måtte forekomme tæt på ynglepladsen.

3 Jerup Hede, Råbjerg og Tolshave Mose

Habitatområde H3

Fuglebeskyttelsesområde F6

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Uvist	Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Rødrygget Tornskade (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af forstyrrelse i området. For tinksmed gælder dog, at det typisk er forhold, der relaterer sig til ynglehabitats beskaffenhed, der er afgørende for udviklingen i et givet område. I planen nævnes således tilgroning, som en årsag til den ugunstige bevaringsprognose, hvilket formentlig er af større betydning end en eventuel forstyrrelse. Trane har under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fleksible tiltag, som fx afmærkning, der iværksættes med henblik på at sikre det enkelte ynglepar af trane og tinksmed vil formentlig kunne yde en effektiv beskyttelse mod potentiel forstyrrelse fra fx færdsel.

4 Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Å's udløb

Habitatområde H4

Fuglebeskyttelsesområde F11

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Kan overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Kan overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Tejst (Y/T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Gråsæl	Ukendt	Stærkt ugunstig		Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig ^a	Gunstig		Bør overvejes

^aDet bør overvejes om bevaringsprognosen skal ændres til ukendt.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

For terne-arterne på Hirsholmene har forstyrrelse i form af færdsel udviklet sig til at være en alvorlig trussel. Naturstyrelsen har de seneste år gennemført tiltag for at modvirke problemet.

Hav-, fjord- og splitterne pga. faldende bestande, prædation, forstyrrelse og tilgroning af levesteder.

(Billedtekst) Færdsel på eller nær molerne er forstyrrende for kolonierne af tejst, hav- og fjordterne.

(Billedtekst) Både fjordterne og havterne er i tilbagegang i området, hvor Hirsholm er det foretrukne ynglested. Forstyrrelser generelt og prædation er formodentlig de væsentligste årsager hertil.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for hav-, split- og fjordterne. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

For ynglefugle sikres tilpas uforstyrrede ynglepladser af tilstrækkelig størrelse og struktur, samt fourageringsarealer af tilstrækkelig kvalitet, til at opretholde stabile, gunstige bestande, således at levestederne minimum vil kunne rumme et antal ynglepar som angivet i tabel 1.

For ynglefuglen tejst sikres tilpas uforstyrrede raste- og fourageringspladser af tilstrækkelig størrelse kvalitet.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Ifølge "Bekendtgørelse om fredning af øgruppen Hirsholmene, øen Deget og omliggende søterritorium" er der adgangsforsbud hele året på Kølpen og Græsholm samt de små skær ved Græsholm og Hirsholm. Disse færdsels-

forbud strækker sig 50 m ud i vandet fra højeste daglige vandstandslinie. På den beboede ø Hirsholm er der adgangsforbud på Søndre Mole i yngletiden (1/4-15/7). På den ubeboede ø Deget, er der ikke begrænsninger i færdslen.

Både Deget, Kølpen, Græsholm og Hirsholm har siden 1930'erne huset store antal ynglende ternere. Men gennem årene har øernes indbyrdes betydning som ynglested for ternerne ændret sig. Siden slutningen af 1980'erne har de fleste ternere ynglet på selve Hirsholm. Siden 1970 har splitterne ynglet med op til 2500 par (blandt Danmarks to vigtigste ynglepladser for arten), fjordterne med op til 80 par i 1980'erne (26-30 par i 2001-2003) og havterne med op til 75 par (dog ikke over 40 par siden 1998).

På Hirsholm kommer der mange besøgende i fuglenes yngletid. Gæsterne har lov til at færdes i alle de områder, hvor ternerne yngler. Der er talrige iagttagelser af, at besøgende har forårsaget betydelig forstyrrelse af de ynglende splitterne, fjordterne og havterne (AU, upublicerede observationer samt personlige meddelelser fra opsynsmænd, beboere og personer, som har foretaget fugletællinger eller andre undersøgelser på øen). I årene 2007-2012 har der i forbindelse med et forsøg med begunstiggelse af yngleforholdene for splitterne været opsat en snor og skilte med henstilling om, at besøgende på øen undlod at gå ned på den sydlige ende af øen, dvs. syd for havnen og huse. Dette tiltag har i markant grad reduceret de menneskelige forstyrrelser af de ynglende splitterne. Fjordterne og havterne har typisk ynglet på pynten på nordvestøen, nord for den nordlige mole samt omkring Præstebugt. I godt vejr tiltrækker sandstranden i Præstebugt ofte en del af øens gæster, og det er iagttaget, at det har resulteret i langvarig forstyrrelse af de ynglende ternere (samme kilder som ovenfor).

Om sommeren kan der forekomme færdsel i form af opankrede både tæt på Kølpen og Græsholm. Der har tidligere været fremsat bekymring om, at opankringen ved Kølpen forårsagede kritisk forstyrrelse af ynglefuglene. Det er dog uvist, hvorvidt færdslen tæt på Kølpen påvirker antallet af ynglefugle, men observationer tyder på, at færdslen har påvirket de ynglende mågers ynglesucces negativt.

På Deget har der siden 1970 i visse år ynglet op til 200 par fjordterne og 100 par havterne. Der forekommer menneskelig færdsel på Deget i fuglenes yngletid, men omfanget af denne færdsel er ukendt, og det er uvist i hvilket omfang færdslen har forårsaget forstyrrelser af de ternere, der i visse år har ynglet på øen.

Det er uvist i hvilket omfang den menneskelige forstyrrelse af tejerne på nordmolen påvirker tejernernes ynglesucces. Men den vedvarende vækst i ynglebestanden tyder på, at de negative effekter på tejernernes ynglesucces er forholdsvis beskeden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes at begrænse offentlighedens adgang til den sydlige del af Hirsholm i yngletiden. Begrænsning af færdslen ved pynten nord for den nordlige mole og ved Præstebugt kan eventuelt foranstalles via en år til år vurdering afhængigt af, om og hvor ternerne slår sig ned, hvorefter der kan opsættes snor og skilt omkring ynglekolonien. Da Kølpen ikke i disse år udgør et vigtigt ynglested for tejerne og ternere, vurderes det, at der ikke her er et væsentligt behov for at justere i bestemmelserne for færdsel. Det kan overvejes, at sikre de ynglende ternere på Deget bedre beskyttelse. Men på

denne ø er der i disse år en stor ynglebestand af sølvmåger, og betydningen af deres tilstedeværelse vil formentlig i et vist omfang ophæve de fordele ternerne kan opnå ved en mindre grad af menneskelig forstyrrelse.

Trækfugle

Det er ikke muligt at vurdere omfanget af menneskelig forstyrrelse og hvorvidt denne påvirker rastende tejster negativt.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ikke muligt at vurdere, hvorvidt der er behov for beskyttelsestiltag med henblik på at sikre en fortsat gunstig bevaringsstatus for tejster i området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Der er observeret en gråsælunge med hvid pels, som kan være født på Hirsholmene. Både gråsæl og spættet sæl ses kun fåtalligt i området omkring Hirsholmene (se Basisanalysen), men herudover er deres status ukendt. Det bør på denne baggrund overvejes, om bevaringsprognosen for spættet sæl bør ændres fra "Gunstig" til "Ukendt".

Hirsholmene er udlagt som naturreservat. Øgruppen Hirsholmene (fra Tyvholmen i nord til Kølpen i syd), samt øen Deget og det omliggende søterritorium er fredet (BEK nr. 560 af 29/06/1995).

Al færdsel er forbudt på de ubeboede øer i øgruppen Hirsholmene. Færdsel er forbudt på søterritoriet omkring de ubeboede øer i en afstand af 50 m regnet fra højeste, daglige vandstandslinje. Færdsel er forbudt på Søndre Mole på øen Hirsholm i perioden 1/4 - 31/7.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Adgangsbegrænsningen i søterritoriet omkring de ubeboede øer bør udvides til at gælde det omliggende hav ud til 500 m fra land for at give sælerne ro til at etablere sig.

Derudover er der ikke på nuværende tidspunkt behov for yderligere reservatoprettelser.

Kort over Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Å's udløb med stednavne.

Natura 2000-området Hirsholmene, havet vest herfor og Ellinge Å's udløb, N4

5 Uggerby Klitplantage og Uggerby Å's udløb

Habitatområde H9

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

6 Kærsgård Strand, Vandplasken og Liver Å

Habitatområde H6

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

8 Åsted Ådal, Bangsbo Ådal og omkringliggende overdrevsområder

Habitatområde H8

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser. Trafikdrab af odder udgør en trussel de steder i området, hvor vandløbene krydses af veje, og der ikke allerede er etableret faunapassager.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med hensyntagen til odders sårbarhed overfor forstyrrelser i form af trafikdrab.

9 Strandenge på Læsø og havet syd herfor

Habitatområde H9

Fuglebeskyttelsesområde F10

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Mørkbuget knortegås (T)	Ugunstig	Gunstig	Nej	Nej
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Sortand (T)	Ugunstig	Gunstig	Nej	Nej
Fløjlsand (T)	Ugunstig	Usikker	Nej	Nej
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Gunstig	Y: Muligvis/T: Næppe	Y: Bør overvejes
Lille kobbersneppe (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Uvist	Nej
Almindelig ryle (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Ugunstig-aftagende/Gunstig	Y: Uvist/T: Nej	Nej
Havterne (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Dværgerterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Bør overvejes
Gråsæl	Ukendt ^a	Stærkt ugunstig	Muligvis	Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes

^aBevaringsprognosen for gråsæl bør ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser i forbindelse med færdsel er en trussel mod ynglende terner på Stokken samt øer og holme på vaden uden adgangsforbud og for flokke af rastende fugle bl.a. alm. ryle.

Dværgterne som ynglefugl da bestanden er ustabil på grund af tilgroning, forstyrrelser samt prædation.

Alm. ryle forstyrres på redepladserne ved for tidlig udbinding af heste og kreaturer.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensynstagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser, gældende for alm. ryle samt havterne og dværgterne. Der sikres uforstyrrede fouragerings- og rasteområder for klyde, alm. ryle.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Sydøst for Læsø findes et ynglefuglereservat omfattende Knotterne og Kno-gen. Inden for dette område, som er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden (1/4-15/7), er i de senere år registreret betydelige yngleforekomster af klyde, havterne og splitterne, mens dværgterne ikke registreret siden 1996. Der er desuden betydelige yngleforekomster uden for ynglefuglereservatet, fx på Stokken, Als Dyb Holme og Als Dyb Revler.

Der forekommer færdsel i disse områder (P.A.F. Rasmussen, lokal ornitolog, pers. medd.), men der findes ikke tilstrækkelig viden om, hvorvidt denne påvirker ynglefuglene negativt. I de senere år er sket en omfordeling af ynglefuglene, hvilket formentlig skyldes øget prædation på de traditionelle, mere kystnære lokaliteter. Det betyder, at vigtigheden af fx Als Dyb Holme og Revler som ynglelokaliteter for især havterne er øget (AU, upubl. data).

Trane har under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet. For tinksmed gælder, at det formodentlig er forhold, der relaterer sig til ynglehabitats beskaffenhed, der er medvirkende årsag til den ugunstige bevaringsstatus. Det er uvist i hvilket omfang almindelig ryle måtte være negativt påvirket af færdsel i yngleperioden, idet de præcise yngleområder ikke kendes, om end arten formentlig yngler både i og udenfor ynglefuglereservatet. Det er dog næppe forstyrrelser, der overordnet set er årsag til den ugunstige bevaringsstatus for denne art. I planen nævnes således tilgroning, som et generelt problem for ynglefuglene. Generelt vurderes menneskelig forstyrrelse ikke at udgøre et problem for almindelig ryle på de danske ynglepladser (O. Thorup, ornitolog, pers. medd.).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes at sikre ynglesteder for terner og klyde mod forstyrrelse udenfor den eksisterende reservatgrænse.

Trækfugle

Forstyrrelsestruslen nævnt for almindelig ryle kan næppe være reel. Ryle har i en undersøgelse af en lang række danske arter en af de korteste flugtafstande overfor mennesker (70 meter med 95% konfidensgrænser på 65-75 m) (Laursen m.fl. 2005). Et stort antal ryler forekommer ved Læsø i perioder med østenvind, hvor de store mudderflader blotlægges i længere perioder. Resultater fra reservatovervågningsprogrammet indikerer ikke, at der skulle være faldende antal af rastende alm. ryler i området. Umiddelbart bedømt er forstyrrelser næppe heller grunden til vigende antal af klyder i området,

hvis det er en reel udvikling. Også for denne art er det sandsynligt, at større flokke kan være overset fra landbaserede optællinger.

Den negative udvikling for mørkbuget knortegås skyldes givetvis, at forekomsterne på Læsø tilhører verdens nordøstligste bestande. Den samlede bestand af mørkbuget knortegås har været faldende fra ca. 1995-2005, hvorfor det må formodes, at en randbestand vil blive reduceret. Afgrænsningen af reservatet i Bovet Bugt tilgodeser knortegæssenes behov, forudsat at ålegræs er tilgængeligt. Området udgør en vigtig fædelokalitet for sorttænder, der er afhængige af uforstyrrede, lavvandede områder med adgang til føderessourcer. Der er dokumenteret en generel sammenhæng mellem niveauet af menneskelige aktiviteter og forekomsten af fældende sorttænder, men der er ingen indikationer på, at NATURA 2000-områdets funktion som opholdssted for sorttænder skulle være truet af menneskelige forstyrrelse. Dette gælder også for andre arter af dykænder på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Gråsælens første tegn på yngleaktivitet er registreret på Søndre Rønner i 2008, herudover er Rødsand den eneste danske lokalitet, hvor gråsælen yngler. Gråsælens unge er meget sårbar overfor forstyrrelser i de første 2½ uger, hvor den dier og endnu ikke har erstattet den hvide lanugo-pels med den vandskyende voksenpels. Forstyrrelser i forbindelse med sejlad og fiskeri omkring Søndre Rønner kan betyde at gråsælungerne går i vandet inden pelskiftet og dør af kulde. Gråsælen er afhængig af land i en længere periode efter diegivning, da parring sker på land eller i vandkanten og fældeperioden følger efter i maj-juni. Gråsælen er fåtallig og er samtidig ubeskyttet i dette område og dens bevaringsprognose bør ændres til ugunstig.

Spættet sæl yngler og fælder på Knotterne (Knobgrundene) og Søndre Rønner (stenrev og sandbanker) og bruger disse områder som hvilepladser året rundt. Forstyrrelser fra jolle- og kajaksejlad, samt fiskeri, i nærheden af disse områder har størst effekt på spættet sæl i yngle- og fældeperioden. Den største aktivitet i de kystnære områder omkring Læsø må forventes at være sammenfaldende med sælernes ynglesæson. Der er en del kajakaktivitet omkring Læsø, bl.a. anbefaler Naturstyrelsen en kajakrute Læsø rundt, som går tæt forbi sælerne på Søndre Rønner, Knotterne og Borfeld (se kort).

Læsø rundt i kajak. ([Naturstyrelsen](#)).

Der er ingen adgangsbegrænsninger på Søndre Rønner og det omliggende hav. På Knotterne og ud til 50 m fra højeste daglige vandstandslinje er sælerne beskyttede af et adgangsforbud gældende for perioden 15/4 - 15/7 (Bovet-Knotten Vildtreservat).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Søndre Rønner

Der bør etableres et reservat ved Søndre Rønner, hvor begge sælarter sikres uforstyrrede yngle- og fældepladser med adgangsforbud hele året både på hvilepladserne og det omliggende hav ud til 500 m fra revene.

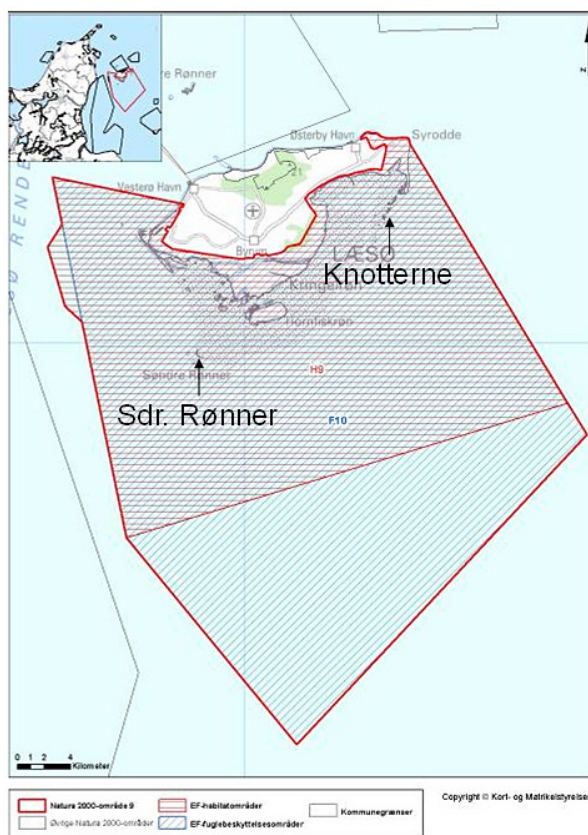
Søndre Rønner udgør sammen med Borfeld et meget vigtigt område for gråsælen. Foruden at gråsælen yngler på Søndre Rønner er der i 2012 talt 77 gråsæler på Borfeld i gråsælens yngletid. De to områder ved Læsø udgør et sammenhængende område, hvor gråsælen har gode muligheder for at etablere en stabil ynglebestand.

Knotterne

For at beskytte spættet sæl i deres yngle- og fældeperiode bør adgangsforbuddet på Knotterne (inkl. det omliggende hav) forlænges til 30/9. Afgrænsningen af reservatet i det omliggende søterritorium bør udvides til 500 m fra Knotterne.

Til trods for at begge sælarter er på udpegningsgrundlaget for dette område, så anbefales adgangsbegrænsningen for Knotterne kun at gælde i perioden 1/4 - 30/9, da gråsælen ikke er observeret på Knotterne.

Sælerne holder til på sandbankerne ved Knotterne og stenrevne og sandbankerne ved Søndre Rønner.

Natura 2000-område Strandenge på Læsø og havet syd herfor, N9

12 Store Vildmose

Habitatområde H12

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Ukendt	Usikker		Ikke relevant

13 Svinkløv Klitplantage og Grønne Strand

Habitatområde H13

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

14 Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord

Habitatområde H14

Fuglebeskyttelsesområde F2 og F15

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Knopsvane (T)	Gunstig [§]	Gunstig	Næppe	Nej
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Lysbuget knortegås (T)	Ukendt [§]	Ugunstig-stigende	Muligvis	Bør overvejes
Gravand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bjergand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Sandsynligvis	Bør overvejes
Sortand (T)	Ugunstig	Gunstig	Sandsynligvis	Bør overvejes
Fløjlsand (T)	Ukendt	Usikker		Nej
Hvinand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Klyde (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Almindelig ryle (Y/T)	Ugunstig/Gunstig	Ugunstig-aftagende/Gunstig Y: Uvist		Nej
Havterne (Y)	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Nej

[§] Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet bør ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Udpegningsgrundlagets ynglefuglearter er truede af forstyrrelse fra menneskelig færdsel, hvor de yngler på strandenge, sandrevler og holme tæt ved kysten.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for ynglefuglene alm. ryle, klyde, dværg-, hav-, split- og fjordterne, samt uforstyrrede raste- og fourageringslokaliteter til områdets trækfugle.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Inden for NATURA 2000-området er der ynglefuglereservater med adgangsforbud i yngletiden (1/4-15/7). Disse områder omfatter følgende rev og øer (nævnt fra nord mod syd): Nordmandshage ved Limfjordens østlige munding, Muddermarens Ø, Treskelbakkeholm og Pletten (alle tre i Mariager Fjord) samt Mellempolde i Randers Fjord.

Inden for det område, som er beskyttet mod menneskelig færdsel, yngler klyde (fx 261 par i 1999), havterne (fx 493 par i 2009), fjordterne (op til 65 par på Treskelbakkeholm), dværgterne (fx 36 par på Nordmandshage i 2006) og splitterne (fx 935 par i 2008). Uden for den del af NATURA 2000-området, hvor der er færdselsforbud i yngletiden, har der ynglet klyde (men ikke over 50 par), dværgterne (på flere lokaliteter; én lokalitet (Stensnæs) har huset op til 23 ynglepar) og havterne (især ved Stensnæs, fx 538 par i 2004). Fjordterne har med få undtagelser ikke ynglet uden for områder med færdselsforbud i yngletiden.

De absolut vigtigste yngleområde for terner, som ikke er omfattet af færdselsforbud i yngletiden, er Bisnap-Skindsækken og Korsholm ved Limfjordens østlige munding samt Stensnæs beliggende nord for Voerså.

Ved Bisnap-Skindsækken og Korsholm, hvor der årligt yngler havterne og regelmæssigt dværgterne, forekommer der forholdsvis hyppigt menneskelig færdsel i yngletiden (bl.a. P.A.F. Rasmussen, lokal ornitolog, pers. medd.). Det bør overvejes at udvide området med færdselsforbud omkring Nordmandshage, så der i yngletiden blev færdselsforbud på flere af sandøerne ved Limfjordens østlige munding.

Ved Stensnæs forekommer der hyppigt menneskelig færdsel i yngletiden (bl.a. P.A.F. Rasmussen, lokal ornitolog, pers. medd.). Selve Stensnæs Flak, som i mange år lå i ret stor afstand fra fastlandet, blev for få år siden helt borteroderet af havet, og det var her størstedelen af de ynglende terner fandtes. Efterfølgende er der dannet nye flak/sandøer, men tættere på land. De er således let tilgængelig for både mennesker og ræv, og de havterner og dværgterner, som årligt forsøger at etablere sig her, har så vidt vides ikke fået unger på vingerne frem til og med 2012 (bl.a. P.A.F. Rasmussen, lokal ornitolog, pers. medd.).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da sandøen Stensnæs, der ikke er omfattet af færdselsforbud i yngletiden, ofte besøges af mennesker i yngletiden og i visse år udgør et vigtigt yngleområde for havterne og regelmæssigt er et vigtigt yngleområde for dværgterne i Danmark, bør det overvejes at indføre færdselsforbud på hele eller

dele af sandøerne i yngletiden. Det er muligt at et alternativ kunne være, at der i år med yngleforekomst etableres afmærkning i en zone omkring ynglestedet og skilte, hvoraf det fremgår, at man bør holde afstand til kolonien af hensyn til ynglefuglene. Der skal dog gøres opmærksom på, at selvom et adgangsforbud nok ville forøge mulighederne for ynglesucces, vil der fortsat være en høj risiko for prædation fra ræv.

Det er muligt, at det vil være relevant at udvide den færdselsfrie zone omkring nogle af de øer, hvor der i øjeblikket er forbud mod færdsel på selve øen og ud til 50 m fra øen.

Trækfugle

I forbindelse med overvågningen af det danske reservatnetværk, der blev gennemført i perioden 2008-2010, var der i modsætning til førhen (i 1994-2001; Clausen m.fl. 2004), ikke afsat midler til registrering af menneskelige aktiviteter. Det er derfor ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området.

Dele af NATURA 2000-området er omfattet af fire reservatbekendtgørelser, der omfatter jagtfrie kerneområder ved Voerså, Gerå og Hals i Østvendsyssel, Egense i Østhimmerland, i Mariager Fjord og ved Sødring i udmundingen af Randers Fjord. Afgrænsningen af disse reservater blev især baseret på anbefalinger fra Danmarks Miljøundersøgelses daværende viden om vandfuglenes antal og fordelinger indenfor NATURA 2000-området (Madsen & Pihl 1993, Jørgensen m.fl. 1994, Clausen & Percival 1998, Bregnballe m.fl. 2001). Her blev der især lagt vægt på hensyntagen til den lille bestand af lysbugede knortegæs, der har sin primære efterårsrasteplass i denne del af Danmark – og næsten alle reservatområder blev udlagt hvor der i 1990'erne var kendte forekomster af bundvegetation, der er gæssenes foretrukne føde om efteråret og i den tidlige vinter. Bestanden af lysbugede knortegæs har en foreløbigt bedømt national ugunstig bevaringsstatus (Pihl m.fl. 2003) – hvorfor der bør overvejes særlige hensyn til denne bestand, der samtidigt er Vestpalæarktis' mindste gåsebestand (Fox m.fl. 2010).

Det ovenfor anførte regionale reservatnetværk må formentlig opfattes som effektivt og sammenhængende omkring år 2000 – hvilket da også afspejledes i stigende antal af rastende bestande af jagtfølsomme arter som svømmeænder og grågæs i regionen i forlængelse af etableringen af reservaterne (Clausen m.fl. 2004).

Nyere undersøgelser af bundvegetationens udbredelse i 2009 har imidlertid dokumenteret en markant tilbagegang i udbredelsen af havgræs og ålegræs i yderfjorden øst for Hadsund (Fælle 2011). Analyser af de herbivore vandfugles antal og fordeling ved Mariager Fjord fra 1989 til 2009 har ligeledes dokumenteret nedgange i antallet af rastende bestande af knopsvaner, lysbugede knortegæs, pibeænder og blishøns – samt omfordelinger i de tilbageværende fuglenes udbredelse og habitatvalg (Fælle 2011). Der er således tydelige indikationer på at de i NATURA 2000-planen anførte lokale bevaringsprognoser for knopsvane (gunstig) og lysbuget knortegås (ukendt) fremadrettet bør ændres til ugunstig, da kriterierne for en gunstig national bevaringsstatus og en gunstig bevaringsprognose i området for begge disse arter forudsætter stabile-stigende antal og stabile-stigende akvatiske føderessourcer (Søgaard m.fl. 2003). For knortegæssene forudsættes også gunstig bevaringsstatus i form af plejede strandenge, hvilket aktuelt ikke er tilfældet for over 85% af strandens areal i området (Clausen m.fl. 2013).

For de lysbugede knortegæs indebærer habitattabet i fjorden et øget forbrug af terrestriske fourageringsområder på strandenge og agerjorde – og det er påvist at denne forandring i habitatudnyttelse har negative energetiske konsekvenser for gæssene i området, fordi de er mere nervøse og flyver mere i forbindelse med deres udnyttelse af de terrestriske habitater sammenlignet med de akvatiske (Clausen m.fl. 2012).

Sang- og pibesvanerne i området fouragerer stort set udelukkende på agerland og flyver derfra til overnatning i fjordene og langs Kattegatkysten. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da svanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

Havdykænderne som indgår i udpegningsgrundlaget findes dels i området i fældeperioden – dels overvintrende. I fældeperioden er de særligt følsomme overfor forstyrrelser og der er evidens for at tæthederne af fældende sortænder er markant lavere i de kystnære dele af Ålborg Bugt sammenlignet med de mere kystfjerne dele af Kattegat i området mellem Jylland, Anholt og Læsø – og at sortændernes udbredelse synes negativt påvirket af menneskelige aktiviteter (Petersen & Fox 2009). Ederfugl forekommer tilsvarende i større antal væk fra Jylland om sommeren, men nærmere Jylland om vinteren (Petersen & Nielsen 2011). Det kan således ikke udelukkes at der er problemer i forhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus, der foreskriver at der skal sikres "tilstrækkelig habitat til at understøtte det antal sortænder, som er nævnt i det gældende udpegningsgrundlag. Arealets størrelse skal være stabil eller stigende" – og uddyber dette med at "Ved fourageringsområder forstås områder hvor fødegrundlaget er til stede, og hvor fuglene ikke er forhindret i at udnytte området af bl.a. forstyrrelser". (Tilsvarende formuleringer findes for ederfugl)(Søgaard m.fl. 2003). Der er ingen umiddelbare indikationer på, at der skulle være problemer med fødeudbuddet for dykænderne i området, da de kystnære dele af Ålborg Bugt området om vinteren har de største tætheder af dykænder (Petersen & Nielsen 2011). Dette er tilfældet på trods af tidvise intensive havjagtaktiviteter i området, hvilket indirekte indikerer, at forstyrrelser i sommerhalvåret, hvor dykænderne er særligt følsomme i fældeperioden, kan være et særdeles reelt forvaltningsproblem i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes at være behov for en større revision af det samlede reservatnetværk indenfor NATURA 2000-området, på grund af bundvegetationens markante reduktion i udbredelse i Mariager Fjord. Det gør at de herbivore vandfugles udbredelse og habitatudnyttelse er forandret og det eksisterende reservatnetværk ikke nødvendigvis er optimalt udlagt sammenlignet med førhen. Det bør i den forbindelse overvejes at inddrage terrestriske alternative fourageringsområder for knortegæssene.

Det bør overvejes om etablering af forstyrrelsesfrie områder i fældeperioden i de kystnære dele af Ålborg Bugt kan bidrage til en mere jævn fordeling af fældende dykænder i det nordlige Kattegat, herunder bidrage til at få tidligere kendte fældeområder for flere arter af dykænder (jf. Joensen 1973) tilbage i de Jyllands-nære dele af regionen.

Overvejelser om begge anbefalinger skal ses i sammenhæng med og ideelt behandles sammen med anbefalinger vedr. område 245 (Ålborg Bugt, østlige del 14), der er omtalt nedenfor.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl opholder sig kun fåtalligt og spredt i området. Hvert år ses op til 10 individer på sten ved Randers Fjordmunding og i Hevring Bugt.

Der er ingen adgangsbegrænsninger der beskytter det område hvor sælerne holder til.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da der ikke er andre oplagte landgangspladser for spættet sæl i dette område, anbefales det ikke at etablere yderligere beskyttelse af sælerne her.

15 Nibe Bredning, Halkær Ådal og Sønderup Ådal

Habitatområde H15

Fuglebeskyttelsesområde F1

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skestork (Y)	Ugunstig ^o	Usikker	-	Nej
Knopsvane (T)	Gunstig [§]	Gunstig	Næppe	Nej
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Grågåse (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lysbuget knortegås (T)	Ukendt [§]	Ugunstig-stigende	Muligvis	Bør overvejes
Pibeand (T)	Ukendt [§]	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Taffeland (T)	Ugunstig [#]	Gunstig	Nej	Nej
Hvinand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Blå kærhøg (Tn)	Ukendt	-		Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Blishøne (T)	Gunstig [§]	Gunstig	Næppe	Nej
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes

^o DCE er uforstående overfor denne bevaringsprognose, da det er Danmarks største koloni, der har været i fremgang over en længere årrække. [§] Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet bør ændres til ugunstig. [#] Det noteres at denne art blev reduceret i antal længe forud for EF-fuglebeskyttelsesdirektivets i ikrafttræden. Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

(Billedtekst) *Fjordterne er sårbar overfor forstyrrelser på ynglelokaliteten.*

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er ynglefuglereservater med adgangsforbud i yngletiden (1/4-15/7) der omfatter Hornsgård Holm, Vår Holme og Kyø Holm, Ulvedybet, Troldholmene, Rønholm, Stenholm, Klosterholm og Startøtterne.

Inden for det område, som er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, har der ynglet klyde (fx 252 par i 2009), havterne (fx 325 par i 1996 og >100 par i årene 2000-2004), fjordterne (fx 60 par i 1990, men ikke set ynglende siden 2001) og splitterne (op til 400 par i 1970'erne, 145-225 par i visse år i 1983- 1990, men ikke over 4 par siden 2001). Uden for den del af NATURA 2000-området, hvor der er færdselsforbud i yngletiden, har der ynglet klyde (fx >200 par 1978, 48 par i 1995, ingen mellem 1996 og 2007, 24 par i 2009), havterne (10-69 par i flere af årene 1995-2010), fjordterne (fx 8 par i 1995, 1 par i 2007, 6 par i 2009, 12 par i 2010) og splitterne (fx 61 par i 1983, 10 par i 2001, 2004, 2006).

De lokaliteter, som huser eller har huset ynglende klyde og/eller ynglende terner i større antal er alle omfattet af færdselsforbud i yngletiden. Der synes ikke at være egnede yngleøer, som ikke huser yngleforekomst af klyde og terner som følge af menneskelig færdsel i yngletiden.

For almindelig ryle og brushane gælder, at det må formodes, at det er forhold vedrørende ynglelokaliteternes beskaffenhed og den generelle bestandsudvikling, der i højere grad end forstyrrelse er skyld i den ugunstige bevaringsstatus. Generelt vurderes menneskelig forstyrrelse ikke at udgøre et problem for almindelig ryle og brushane på de danske ynglepladser, idet disse oftest er placeret langt fra offentlige adgangsveje og dermed utilgængelige (O. Thorup, ornitolog, pers. medd.)

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ikke sandsynligt, at justeringer i de eksisterende regler for færdsel i og omkring ynglefuglereservaterne (fx en udvidelse af den forstyrrelsesfrie zone omkring øerne) vil have nogen mærkbar effekt på ynglebetingelserne for klyder og terner. Der vurderes således ikke at være behov for yderligere beskyttelsestiltag.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt, om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Dele af NATURA 2000-området er omfattet to reservatbekendtgørelser, der omfatter jagtfrie kerneområder i Ulvedybet og Gjøl Bredning samt reguleringer af mobile jagtformer i store dele af Nibe Bredning. Reservatet i Ulvedybet blev oprettet i 1930 – og afgrænsningen af reservaterne i Nibe og Gjøl Bredninger blev endeligt fastlagt i midten af 1990'erne efter en række år med

baggrundsundersøgelser og reservatforsøg (Madsen m.fl. 1992a,b, 1995). Reservaterne i bredningerne blev især udlagt af hensyn til pibeænder, da undersøgelserne havde vist at disses antal forud for reservatforsøgene var blevet holdt langt under områdets bæreevne på grund af jagtlig forstyrrelser – og ænderne kvitterede da også for reservaterne ved en femdobling i årlige maksima i området (Madsen m.fl. 1995). Området har sidenhen også udviklet sig til også at være en særdeles betydende rasteplads for de lysbugede knortegæs (Denny m.fl. 2004).

Reservaterne blev udlagt i områder med store forekomster af ålegræs, der er det foretrukne fødeemne for knopsvaner, blishøns, pibeænder og lysbugede knortegæs i området.

Nyere undersøgelser af bundvegetationens udbredelse i 2001 har imidlertid dokumenteret en markant tilbagegang i udbredelsen af ålegræs i både Nibe og Gjøl Bredninger – og analyser af de herbivore vandfugles antal har ligeledes dokumenteret markante nedgange i de rastende antal af knopsvaner, pibeænder og blishøns (Clausen m.fl. 2009, Clausen & Holm 2011). Antallet af lysbugede knortegæs er ikke faldet, men de er skiftet til især at fouragere på strandenge og agerjorde – hvorfor det må antages at heraf afledte energetiske problemstillinger, omtalt under område 14, også kan være gældende i område 15. Endvidere er der sket en omfordeling i den geografiske udbredelse af arterne, så de lysbugede knortegæs og pibeænder i jagtsæsonen hyppigst træffes i de største antal i omegnen af Egholm i den østlige del af NATURA 2000-området, hvor der ikke er udlagt reservater, men hvor der bedømt ud fra luftfotos (Danmarks Digitale Orthofotos 2010) og fuglenes fourageringsadfærd, stadig findes ålegræsbede.

Der er således tydelige indikationer på at de i NATURA 2000-planen anførte bevaringsprognoser for knopsvane (gunstig), pibeand (ukendt), lysbuget knortegæs (ukendt) og blishøne (gunstig) fremadrettet bør ændres til ugunstig, da kriterierne for en national gunstig bevaringsstatus og en gunstig bevaringsprognose for området for disse fire arters vedkommende forudsætter stabile-stigende antal og/eller akvatiske føderessourcer (Søgaard m.fl. 2003). For knortegæssene og pibeænderne forudsættes også gunstig bevaringsstatus i form af plejede strandenge, hvilket aktuelt ikke er tilfældet for omkring halvdelen af strandengsarealet i området (Clausen m.fl. 2013).

Taffelænderne i området forsvandt længe forud for EF-fuglebeskyttelsesdirektivets ikrafttræden – og flyttede formentlig til Hjarbæk Fjord, hvor de sidenhen også er forsvundet fra. De forekom især i reservatet i Ulvedybet – og det har formentlig været mangel på føde og ikke forstyrrelser der fik dem til at forlade dette (Clausen & Holm 2011).

De øvrige dykandearter i udpegningsgrundlaget er formentlig tilstrækkeligt tilgodeset overfor forstyrrelser af den eksisterende udlægning af reservater samt af det forbud mod motorbådsjagt, der omfatter hele NATURA 2000-området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes således at være behov for en revision af afgrænsningen af reservaterne indenfor NATURA 2000-området, på grund af bundvegetationens markante reduktion i udbredelse i Nibe og Gjøl Bredninger. Det gør at de herbivore vandfugles udbredelse og habitatudnyttelse er forandret og det eksisterende reservatnetværk ikke nødvendigvis er optimalt udlagt sam-

menlignet med førhen. Det bør i den forbindelse overvejes at inddrage terrestriske alternative fourageringsområder især for knortegæssene og pibeænderne, da blishønsene og knopsvanerne typisk vælger at forlade områder uden bundvegetation (Meltofte & Clausen 2011, Clausen & Holm 2011).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Et stigende antal spættede sæler benytter Rønholm som hvileplads året rundt.

Den gældende adgangsbegrænsning beskytter ikke sælerne på Rønholm i deres yngle- og fældeperiode. Kajaksejlere går ofte i land på Rønholm, og da den gældende adgangsbegrænsning tillader dette efter 15. juli er det sandsynligt at det har betydning for sælernes reproduktion. Der er ingen beskyttelse imod forstyrrende færdsel i det omliggende farvand, idet adgangen er ubegrænset helt hen til yngle- og fældstederne.

Spættet sæl på Rønholm er beskyttet af Nibe- og Gjøl Bredning Vildtreservat af 2. juli 1993. Jagt og færdsel er forbudt på Rønholm i perioden 1/4 - 15/7, mens færdsel er tilladt hele året i det omliggende farvand/søterritorium. Desuden gælder en hastighedsbegrænsning for motorbådssejls på 8 knob uden for sejlrønder, samt et generelt forbud mod sejls med jetski, vand-scootere og lign. i hele reservatet.

Natura 2000-område Nibe Bredning, Halkær Ådal og Senderup Ådal, N15.

Vurdering af beskyttelsesbehov

På Rønholm bør det overvejes at forlænge adgangsforbuddet til 30/9 og ligeledes udvide adgangsforbuddet til at gælde det omliggende vand i en afstand af 500 m fra Rønholm.

16 Løgstør Bredning, Vejlerne og Bulbjerg

Habitatområde H16

Fuglebeskyttelsesområde F8, F12, F13, F19 og F20

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Gunstig	Y: Næppe/T: Uvist	Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende/Gunstig	Uvist	Nej
Pibeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt [§]	Gunstig	Sandsynligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Nej
Sketork (T)	Gunstig	Usikker		Nej
Pibesvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Usikker (Nordvestjylland)		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Blå kærhøg (Tn)	Ukendt	-		Ikke relevant
Vandrefalk (Tn)	Gunstig	-		Ikke relevant
Trane (Y/Tn)	Gunstig/-	Gunstig/-		Nej
Plettet rørvagtel (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pomeransfugl (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Dværgmåge (Y)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Sorterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Hvid Stork (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Spættet sæl	Gunstig [§]	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

[§] Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet bør ændres til ugunstig. Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ynglefuglen dværgterne pga. lille og meget sårbar bestand, bl.a. i forhold til forstyrrelse og prædation i yngletiden.

Forstyrrelser mod trækfugle, der raster på åbent vand, er en trussel i den periode, hvor de fælder deres svingfjer, og derfor ikke kan flyve. Forstyrrelse på ynglebiotoperne er en trussel for dværgterne.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for fældende trækfugle, der er specielt sårbare for forstyrrelser i deres fældningstid samt dværgterne, der yngler på stenede strande. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Ynglefuglen dværgmåge sikres tilstrækkeligt store, uforstyrrede og velegnede yngle- og fourageringsområder.

For damflagermus sikres yngleområder og uforstyrret overvintringsområde.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Trane har under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet.

Forstyrrelser påvirker næppe almindelig ryle, brushane, dværgmåge og sortterne negativt i området, idet disse arters vigtige yngleforekomster er indenfor beskyttede områder. Danmarks vigtigste ynglelokalitet for almindelig ryle og brushane, fx Bygholm Vejle, er således omfattet af et adgangsforbud. Det må derfor antages, at det er forhold vedrørende ynglelokaliteternes beskaffenhed og den generelle bestandsudvikling, der i højere grad end forstyrrelse er skyld i den ugunstige bevaringsstatus. Generelt vurderes menneskelig forstyrrelse ikke at udgøre et problem for almindelig ryle og brushane på de danske ynglepladser, idet disse oftest er placeret langt fra offentlige adgangsveje og dermed utilgængelige (O. Thorup, ornitolog, pers. medd.).

Hvid stork er generelt ikke følsom overfor menneskelig aktivitet nær redestedet og det vurderes, at der er tilstrækkeligt med uforstyrrede fourageringsområder i nærheden.

De fleste af området's ynglende klyder, havterne og fjordterne yngler i Vejlerne, på Fjordholmene, Aggersborggård strandenge og Borreholm, hvor der er adgangsforbud i yngletiden.

Blandt områderne hvor færdsel er tilladt i yngletiden har de vigtigste yngleområder for havterne, fjordterne og dværgterne været Hovsør Røn, Feggesund/Feggerøn, Lendrup Sandø og Løgstør Holme. Siden 1980'erne har arterne dog enten ikke ynglet eller blot ynglet med ganske få par på lokaliteterne; Hovsør Røn har dog haft op til 120 par ynglende havterne frem til og med 1990'erne. Dværgterne yngler fortsat i enkelte år på lokaliteter, hvor der er menneskelig færdsel i yngletiden. Det er uvist om menneskelig færdsel i

ungletiden bidrager til, at lokaliteterne kun i mindre grad benyttes som ynglesteder.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da områderne uden adgangsforbud i yngletiden ikke længere er vigtige ynglesteder for klyde, havterne og fjordterne vurderes det, at indførelse af nye adgangsforbud næppe på kort sigt vil bidrage til, at arterne opnår gunstig bevaringsstatus. Det vurderes, at en begrænsning af færdslen ved Feggesund/Feggerøn og på Hovsør Røn i ternernes yngletid vil kunne få en positiv effekt på yngleforekomsten af dværgterne hhv. havterne på disse lokaliteter. Det vurderes, at beskyttelsen af de øvrige ynglefugle i vid udstrækning er tilstrækkelig.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Dele af NATURA 2000-området er omfattet af fem reservatbekendtgørelser, der omfatter jagtfrie kerneområder i Lønnerup Fjord, Vejlerne, ved Aggersborg, i den nordlige del af Løgstør Bredning samt på Skarrehage på Mors.

Vurderingerne af bevaringsprognosen i NATURA 2000-planerne synes umiddelbart at være i ringe overensstemmelse med omfattende analyser af fuglenes antal i Vejlerne (Clausen m.fl. 2006) og Løgstør Bredning (Clausen & Holm 2011), der indeholder faglige grundlag for en bedømmelse af alle arter, hvorfor en "ukendt" prognose synes ubegrundet.

Generelt for trækfuglearterne gælder at der er tale om gunstige udviklinger for de fleste arter – men lige præcis den fremførte problemstilling om forstyrrelse af fældefugle synes velbegrundet. Her omtaler Clausen & Holm (2011) en reduktion i fældebestanden af toppede skalleslugere i Løgstør Bredning fra ca. 6000 fugle i 1970erne til omkring 1000 fugle i 1980erne. Ved en flytælling i sommeren 2006 taltes endnu færre (DCE, upubl. data).

Jagten i Vejlerne er, efter Aage V. Jensens Fonde erhvervede området, blevet udfaset og hele området er i dag generelt udlagt som et område hvor besøgende året rundt guides hen til observationstårne og platforme for at se på fuglelivet derfra – fremfor at gå ud i området. Dertil kommer reservatet i Lønnerup fjord. Der er således generelt ingen problemer med færdsel og forstyrrelser i de dele af NATURA 2000-området, der ligger nord for Limfjorden. Det vurderes også at de tre udlagte reservater i selve Limfjorden i høj grad begunstiger de rastende trækfuglebestande i denne del af Limfjorden – bortset fra dykænderne, der udnytter de dybere dele af bredningen. Her er det dog generelt opfattelsen, at toppede skalleslugere og hvinænder er mindre følsomme overfor jagt end fx svømmeænder og gæs (Madsen & Pihl 1993).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fældebestandene af vandfugle i området opholder sig især i Vejlerne (grågæs og svømmeænder) – men de toppede skalleslugere fælder i Limfjorden. Laursen m.fl. (1997) påpegede at den observerede tilbagegang i fældefuglebestanden i Limfjorden kunne skyldes øgede kystnære rekreative aktiviteter og/eller eutrofierings- og iltsvindseffekter på fiskebestandene i fjorden. Petersen & Fox' (2009) analyse af sortændernes fordeling i Kattegat understre-

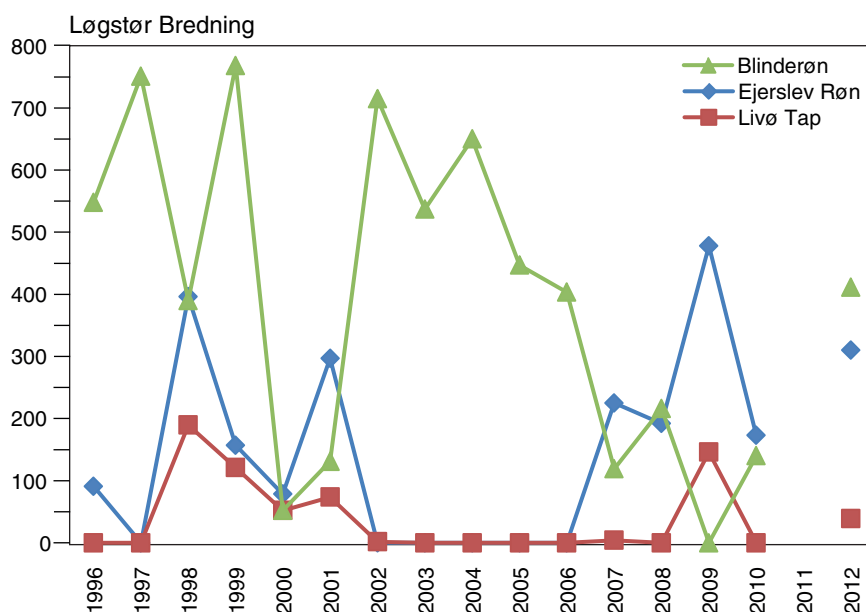
ger betydningen af forstyrrelser på fældebestande – og man bør derfor overveje om udlægning af et større sejladsfrit område i sommerperioden i den nordlige del af Løgstør Bredning vil kunne modvirke den ugunstige udvikling for fældebestanden i området. Udpegning af et muligt reservatområde vil dog fordrer en konkret analyse af de senere års observationer af fældefugleflokkene.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

I Løgstør Bredning yngler og fælder spættet sæl på Blinde Røn og Ejerslev Røn, det er uvist om spættet sæl yngler på Livø Tap. Alle tre lokaliteter bruges hele året som hvilepladser.

Bevaringsprognosen for spættet sæl er vurderet gunstig. De årlige tællinger viser dog store svingninger i antallet af spættede sæler på de tre lokaliteter, og generelt har antallet været faldende siden den sidste sælepidemi. Fødegrundlaget kan være årsagen til nedgangen i bestanden. Det er vist at både skarven og spættet sæl har haft problemer med at skaffe føde nok i visse år, ligesom fiskeriet er gået kraftigt tilbage i de seneste årtier. Bevaringsprognosen for spættet sæl i Løgstør Bredning må derfor betragtes som ugunstig (se figur).

Antallet af sæler talt på land under fældningen i august på hhv. Blinde Røn, Livø Tap og Ejerslev Røn i Løgstør Bredning. Sælerne blev ikke talt i Limfjorden i 2011.

Der er flere mulige årsager til nedgangen i antallet af spættet sæl i Løgstør Bredning. Først og fremmest kan det skyldes et dårligere fødegrundlag. Det kan også skyldes den store aktivitet i området, som kite-surfing, motorbådssejlad og brætsejlad, som er en trussel mod sælerne på deres rastepladser. Desuden nævnes at der kan være problemer med overholdelse af adgangsforbuddet på Livø Tap, hvor man kan gå direkte ud fra hovedøen.

Også i Løgstør Bredning foregår sælsafari, som sejler til Livø i sælernes ynglesæson.

Der er rapporter om stor bifangst af unger af spættet sæl, som drukner i hummergarn sat lovligt helt op til Ejerslev Røn (Anton Linnet, tidl. NST-Thy, pers. medd.).

Endelig er fødegrundlaget forringet på grund af dårlig vandkvalitet (se Miljørapport for NATURA 2000-planen).

Livø Tap og Blinde Røn

Spættet sæl er beskyttet af et adgangsforbud på Livø Tap (og et søterritorium som er angivet med koordinater i bek.) gældende hele året. På Blinde Røn gælder adgangsforbuddet ligeledes hele året, hvorimod adgangsforbuddet for søterritoriet (angivet med koordinater i bek.) kun gælder fra 1/3 - 30/9 (Livø Bredning Vildtreservat, Bek. nr. 14003 af 15/03/1993).

Ejerslev Røn

Ejerslev Røn Vildtreservat inkluderer søterritoriet omkring Ejerslev Røn ud til 50 m fra højeste daglige vandstandslinje (Ejerslev Røn Vildtreservat, BEK nr. 60128 af 01/01/1989) og er beskyttet mod landgang og sejlads i perioden 1/4 - 31/8.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, ligesom der er dokumenteret en del bifangst hvor sælungerne drukner, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

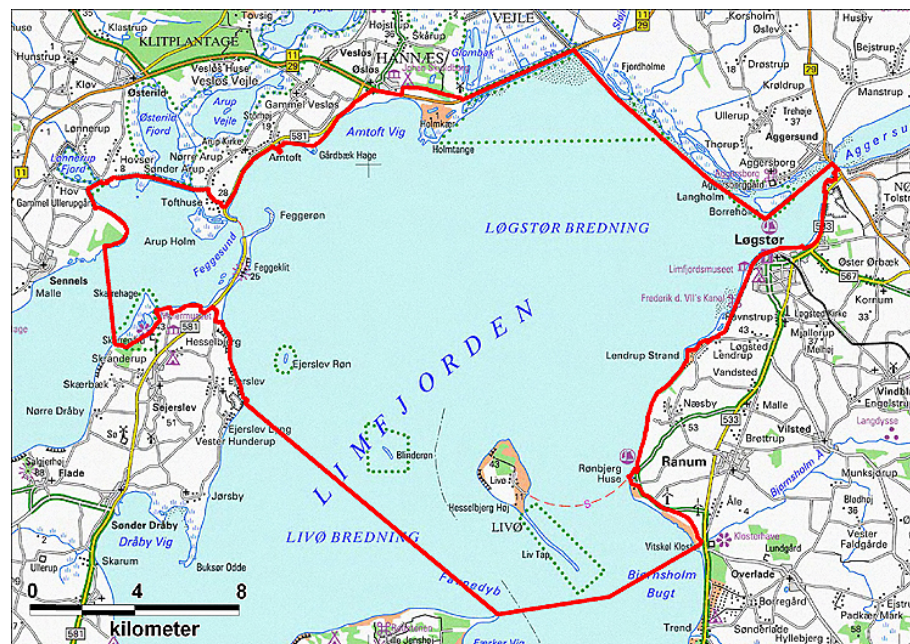
Livø Tap

Adgangsforbuddet gælder hele året i Livø sælreservat, og tilgodeser således sælerne behov. Afgrænsningen af reservatet i det omliggende søterritorium bør udvides til 500 m fra land.

Blinde Røn

Det anbefales at adgangs begrænsningen i søterritoriet omkring Blinde Røn udvides til at gælde det omliggende vand i en afstand af 500 m fra land.

I Løgstør Bredning er sælernes vigtigste tilholdssteder Blinde Røn, Livø Tap og Ejerslev Røn (www.dofbasen.dk).

Ejerslev Røn

Det anbefales at adgangsbegrænsningen i søterritoriet omkring Ejerslev Røn udvides til at gælde det omliggende vand i en afstand af 500 m fra land. Foruden at forhindre forstyrrelser af sæler på land, hvis fiskeriet også omfattes, vil også bifangsten af unger hermed reduceres. Desuden bør færdselsforbuddet på Ejerslev Røn (inkl. søterritoriet omkring) forlænges med én måned til 30/9.

17 Lille Vildmose, Tofte Skov og Høstemark Skov

Habitatområde H18

Fuglebeskyttelsesområde F7

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skarv (Y/T)	Gunstig/Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Sort Stork (Y)	Ukendt	Usikker		Nej
Sædgås (T)	Gunstig	Usikker (Nordvestjylland)		Nej
Hvepsevåge (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blå kærhøg (Y)	Ukendt	Usikker		Ikke relevant
Kongeørn (Y)	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Tinksmed (Y)	Ukendt	Ugunstig-stabil		Nej
Stor hornugle (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Natravn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Sortspætte (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Hedelærke (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rødrygget Tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Set i lyset af de generelle adgangsforhold i området, gælder for sort stork, trane og tinksmed, at det næppe er forstyrrelser, der er afgørende for bestandsudviklingen. De potentielle yngleområder for sort stork er lukket for offentligheden. For tinksmeds vedkommende må det antages at det i højere grad er ynglehabitats beskaffenhed, der er den vigtigste faktor. Trane har under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet, hvilket næppe er forventeligt (T. Lund, lokal ornitolog, pers. medd.). Tinksmed har formentlig ikke ynglet i området i

de senere år, men dette skyldes næppe forstyrrelser, idet det mere sandsynligt er tilgroning på egnede ynglelokaliteter, der er afgørende for artens forekomst i området (T. Lund, lokal ornitolog, pers. medd).

Der er ikke offentlig adgang til skarvernes yngleområde omkring Toftesø.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

Trækfugle

Det er uvist, om der forekommer forstyrrelser af et omfang, der kan true den gunstige bevaringsstatus for sædgås. Skarverne forekommer i Toftesø, hvor til der ikke er offentlig adgang og dermed ingen forstyrrelse.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

18 Rold Skov, Lindenberg Ådal og Madum Sø

Habitatområde H20

Fuglebeskyttelsesområde F3 og F4

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Stor hornugle (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Isfugl (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Sortspætte (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rødrygget Tornskade (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

For damflagermus er forstyrrelser i form af færdsel på overvintringspladserne i vinterhalvåret en trussel, men også i ud- og indflyvningsperioderne til overvintringspladsen (forår og efterår) er det vigtigt at holde forstyrrelser og kunstigt lys på et lavt niveau.

Færdsel tæt på ynglepladserne er en trussel mod hvepsevåge, stor hornugle og sortspætte.

Retningslinjer

Overvintrings- og ynglelokaliteter for damflagermus sikres mod forstyrrelse.

20 Havet omkring Nordre Rønner

Habitatområde H176

Fuglebeskyttelsesområde F9

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Kan overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Menneskelig færdsel på Nordre Rønner og Borfeld påvirker flere af fuglearterne og sælerne.

Forstyrrelser i form af sejlads og opankring udgør en trussel for sælerne.

Retningslinjer

Der sikres uforstyrrede levesteder for sæler og ynglefugle. Den eksisterende adgangsregulering på Nordre Rønner opretholdes eller udvides om nødvendigt, og sikres overholdt i sælernes og fuglenes yngletid.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Fjordterne yngede årligt på Nordre Rønner med op til 52 par gennem 1970'erne, 1980'erne og begyndelsen af 1990'erne. Herefter mangler der oplysninger, men ved en optælling i 2010 registreredes 25 ynglepar. Desuden yngler havterne og i enkelte år også splitterne på Nordre Rønner. Den menneskelige færdsel på Nordre Rønner har hidtil været begrænset, men som medlem af foreningen Nordre Rønners Venner er det dog muligt at besøge og overnatte på øgruppen både som enkeltperson og for grupper. Der er dog færdselsbegrænsning i fuglenes yngletid, hvor det kun er tilladt at færdes på stien fra havnemolen og op til fyret samt omkring fyrboligerne. Splitterne har så vidt vides ikke ynglet på Nordre Rønner siden 1990.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Overholdes den nuværende adgangsregulering er der ikke umiddelbart nogen forstyrrelsestrussel i forhold til ynglefuglene. Det er imidlertid uvist, hvorvidt besøgende generelt færdes på de dele af øen, hvor der yngler tern. Det er derfor vanskeligt at vurdere, hvorvidt der er behov for beskyttelsestiltag.

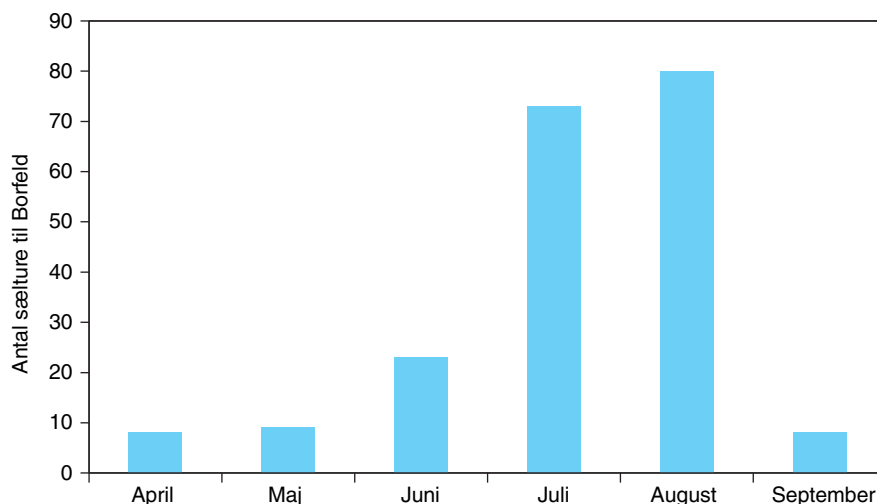
Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

I dette NATURA 2000-område yngler og fælder spættet sæl på Borfeld, der er et stenrev vest for Nordre Rønner. Området er ligeledes en vigtig hvileplads året rundt.

Sejladsforstyrrelser (jolle, kajak, fiskeri), i nærheden af Borfeld har størst effekt på spættet sæl i yngle- og fældeperioden. Der er meget stor aktivitet på havet omkring Borfeld.

Op til 6 gange dagligt sejler en sælsafari-turbåd til Borfeld. Siden 2004 har antallet af ture år efter år været støt stigende. Da der ingen adgangsreguleringer gælder for sejlads sejles der helt ind til 40m fra revene.

Antal og fordeling af sælture til Borfeld i perioden fra april til september 2012.

Der gælder et adgangsforbud i fuglenes yngletid på Nordre Rønner i perioden 15/4 - 31/7, men Borfeld, hvor sælerne ligger, er ikke dækket.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Borfeld

Borfeld er et meget vigtigt område for gråsæl, idet op til 77 individer er observeret i yngleperioden.

Der bør etableres et sælreservat på Borfeld med et adgangsforbud der gælder hele året, således at både spættet sæl og gråsæl er beskyttede i deres yngle- og fældeperioder. På nuværende tidspunkt er der ingen beskyttelse af sælerne på Borfeld.

Adgangsbegrænsningen bør inkludere et søterritorium i havet omkring reservatet i en afstand af 500 m fra land for at forhindre sejladt helt hen til stenrevne og evt. opankring ved disse.

24 Hanstholm Reservatet, Hanstholmknuden, Nors sø og Vandet sø

Habitatområde H24 og H220

Fuglebeskyttelsesområde F22

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Nordisk lappedykker (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Usikker (Nordvestjylland)		Nej
Kortnæbbet gås (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hjejle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Nej
Tinksmed (Y)	Gunstig	Ugunstig-stabil		Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Både tinksmed og trane yngler i områder, der er omfattet af et færdselsforbud. Hjejle har i de senere år haft en sporadisk yngleforekomst på lokaliteten og i flere år er der ikke gjort ynglefund.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere beskyttelse af ynglefuglene.

Trækfugle

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

25 Vangså Hede

Habitatområde H25

Fuglebeskyttelsesområde F18

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hjejle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Tinksmed (Y)	Gunstig	Ugunstig-stabil		Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Der er ikke anlagt afmærkede vandreruter i området, så det vurderes, at færdslen er begrænset. Tinksmed har opnået en gunstig bevaringsprognose ved det nuværende forstyrrelsesniveau, så det formodes, at denne fortsat vil

være gældende med mindre, der sker en øgning af fx færdslen i området. Hjejle er formentlig forsvundet fra området, men det skyldes næppe forstyrrelser.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det formodes, at forstyrrelsesniveauet er lavt, hvorfor det antages, at der ikke er behov for yderligere beskyttelse af områdets ynglefugle.

26 Ålvande Klithede og Førby Sø

Habitatområde H26

Fuglebeskyttelsesområde F17

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sædgås (T)	Ukendt	Usikker (Nordvestjylland)		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Tinksmed (Y)	Gunstig	Ugunstig-stabil		Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Ålvand Klithede er omfattet af et adgangsforbud i yngleperioden, så yngleforekomsterne af trane og tinksmed vurderes ikke at være udsat for forstyrrelser.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Ingen yderligere beskyttelse vurderes at være påkrævet.

Trækfugle

Det er uvist, om der forekommer forstyrrelser af et omfang, der kan true den gunstige bevaringsprognose for grågås eller hindre sædgås i at opnå gunstig bevaringsprognose i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

27 Hvidbjerg Å, Ove Sø og Ørum Sø

Habitatområde H27

Fuglebeskyttelsesområde F21

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Usikker (Nordvestjylland)		Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

Det er uvist, om der forekommer forstyrrelser af et omfang, der kan true den gunstige bevaringsstatus for sangsvane eller hindre sædgås i at opnå gunstig bevaringsstatus på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

28 Agger Tange, Nissum Bredning, Skibsted Fjord og Agerø

Habitatområde H28

Fuglebeskyttelsesområde F23, F27, F28 og F39

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lysbuget knortegås (T)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Nej
Pibeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt [§]	Gunstig	Sandsynligvis	Bør overvejes
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig [#]	Gunstig	Y: Nej/T: Næppe	Nej
Hvidbrystet præstekrave (Y)	Ugunstig	Usikker	Uvist	Kan overvejes
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lille kobbersneppe (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes

[#]Bør evt. ændres til gunstig. [§] Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet bør ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter kan især i fuglenes fædningstid være en trussel mod trækfuglene hvinand og toppet skallesluger.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for hvinand og toppet skallesluger. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

For hvidbrystet præstekrave sikres tilstrækkeligt store, uforstyrrede og velegnede yngle- og fourageringsområder til, at en stabil ynglebestand af hvidbrystet præstekrave kan etableres.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Hvidbrystet præstekrave har ikke ynglet i området i de seneste 15-20 år. Det er uvist, om dette skyldes forstyrrelser, men hvis arten skulle genindvandre til området kan det overvejes at etablere beskyttelseszoner, hvis yngleområdet ikke er omfattet af eksisterende adgangs begrænsninger.

Splitterne og klyde yngler, hvor der er adgangsforbud i yngletiden. Havterne og fjordterne yngler oftest på de små holme, hvor der er adgangsforbud i yngletiden.

I nogle år yngler havterne og fjordterne imidlertid i større antal på en strandeng eller en tange, hvortil der ifølge bekendtgørelsen er offentlig adgang i yngletiden. Så vidt vides er der hyppig færdsel tæt på kolonierområdet (AU egne observationer), men det er uvist, hvorvidt der forekommer færdsel som forstyrrer ternekolonien. For dværgterne gælder også, at den yngler flere steder, hvor der er offentlig adgang og derfor hyppig menneskelig færdsel. Desuden færdes mennesker hyppigt på den del af sydenden af Agger Tange, hvor der ifølge bekendtgørelsen er færdselsforbud i yngletiden, og det er iagttaget flere gange, at dette har forårsaget forstyrrelse af ynglende dværgterner (AU egne observationer, U.M. Berthelsen, lokal ornitolog, pers. medd.).

For almindelig ryle og brushane gælder, at de yngler i områder omfattet af et adgangsforbud i yngleperioden (H.H. Nielsen, lokal ornitolog, pers. medd.).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes, om der kan sikres en bedre beskyttelse af dværgterne samt eventuelt de mindre lokaliteter som i visse år benyttes af havterne og fjordterne, og som er beliggende uden for den del af området, hvor der er adgangsforbud i yngletiden. Det bør således overvejes at lade den vestlige del af sydspidsen af Agger Tange indgå i reservatet.

Trækfugle

Det er evident at forekomsten af pibesvaner er vigende i hele Vestjylland. Det skyldes uden tvivl vigende fødeudbud i de to førhen vigtigste områder, Nissum Fjord og Ringkøbing Fjord (Clausen & Holm 2011, Meltofte & Clausen 2011) – og det har antageligt bevirket at stadigt flere pibesvaner trækker syd om Østersøen direkte til Holland og England for at overvintre, hvorved antallet af svaner på andre områder med egnet fødeudbud som fx lagunen på Agger Tange (Holm & Clausen 2006) og i Vejlerne (Clausen m.fl. 2006) er faldende.

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Dele af NATURA 2000-området er omfattet af tre reservat bekendtgørelser, der omfatter jagtfrie kerneområder ved Harboøre Tange og Agger Tange samt området mellem Mors og Agerø.

Problemstillingen om forstyrrelser og fældende toppede skalleslugere i Limfjorden er omtalt ovenfor under område 16.

Akkurat som i Løgstør Bredning er der i Nissum Bredning og området mellem Thy og Mors sket en markant reduktion i antallet af fældende fugle fra mere end 1000 fugle omkring 1970 (Joensen 1973) til få hundreder i 1980'erne og sommeren 2006 (Laurson m.fl. 1997, DCE upubl. data) – og det kan ikke udelukkes at dette kan skyldes øget rekreativ sejladsaktivitet. Problemer med iltsvind er ikke nær så udbredte og ålegræsmængderne mere stabile i denne del af Limfjorden (jf. Limfjordsovervågnings- og NOVANA programmernes årsrapporter) – hvorfor den alternative hypotese om svigtende fødeudbud (Laurson m.fl. 1997) synes mindre oplagt her.

NATURA 2000-planens omtale af fældende hvinænder i denne del af Limfjorden må bero på en misforståelse, da de ikke forekommer i betydende antal i dette område om sommeren (Jepsen & Joensen 1973; Laurson m.fl. 1997).

Der er næppe belæg for at antallet af rastende klyder i området skulle være væsentligt forandret i området, da årlige maksimumforekomster fra 2004-2011 ligger på niveau med fx tællingerne i 1970'erne (Meltofte 1981), der lå til grund for udpegningen af området som beskyttelsesområde for denne art. Da vandstanden i lagunerne på Limfjordstangerne generelt forvaltes fornuftigt for arten (Holm & Clausen 2006), er den ugunstige bevaringsprognose næppe velbegrundet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal pibesvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket de eksisterende reservater på Harboøre og Agger Tange uden tvivl tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene i oplandet kan næppe løftes med en reservatløsning, da pibesvanernes arealudnyttelse formentlig i lighed med sangsvanernes varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

Hvis man ønsker at tilgodese de fældende bestande af toppede skalleslugere og modvirke den ugunstige udvikling for fældebestanden i den vestlige del af Limfjorden bør man overveje udlægning af større sejladsfrie områder i sommerperioden i relevante dele af NATURA 2000-området. De fældende fugle ses ofte i andre områder end de steder hvor der er udlagt reservater, der i øvrigt heller ikke regulerer sejlads i betydende omfang. Udpegning af mulige reservatområder vil dog fordrer en konkret analyse af de senere års observationer af fældefugleflokke samt en vurdering af årsagerne til tilbagegangen.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

I dette NATURA 2000-område yngler og fælder spættet sæl på Munkholm Odde og Fjordholmene ved Agger Tange. Områderne bruges som hvilepladser året rundt. Siden 2001 er der ved de årlige tællinger i august ikke observeret sæler ved Rønland Sandø, men dog igen i 2012. I 1998 blev der registreret én gråsæl på Rønland Sandø (Lemvig Kommune, 2008), og i 2009 og 2012 blev der talt henholdsvis 2 og 9 gråsæler på Fjordholmene.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

Munkholm Odde

Vandområdet omkring Munkholm Odde er dækket af fredningen af farvandet omkring Agerø og Skibsted Fjord (BEK nr. 1677 af 20/11/2006). Hele vandområdet er vildtreservat hvor sejlads med hoovercrafts, vandscooter, jetski, katamaranfærger o.l. samt start og landing med luftfartøjer er forbudt. Der gælder en hastighedsbegrænsning for motordrevet sejlads med større hastighed på 12 knob (dog ikke i det afmærkede sejlløb).

Selve Munkholm Odde (og Katholm Odde) er fredet i perioden 1/4 - 30/6 (Fredningsnævnets kendelse fra 1978) (se <http://kommuneplan.struer.dk/webtop/site.aspx?p=16623>).

Fjordholmene ved Agger Tange

Fjordholmene er et meget dynamisk og foranderligt landskab bestående af sandbanker. Den nordligste af de tre øer ligger indenfor det fredede område (Bek. om fredning af Agger Tange m.v., BEK. nr. 348 af 20/04/1996), her gælder et forbud imod brætsejlads og en generel hastighedsbegrænsning på 8 knob. De to andre Fjordholme sandbanker er ikke beskyttede af noget reservat.

Rønland Sandø

I farvandet omkring Rønland Sandø er brætsejlads forbudt i perioden 1/10 - 29/2 og der gælder en hastighedsbegrænsning på 8 knob. (Bekendtgørelse om fredning og vildtreservat på Harboøre Tange m.v., BEK nr. 898 af 16/08/2006). Færdsel på selve Rønland Sandø er forbudt fra 16/4 - 15/7.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Munkholm Odde

Adgangsbegrænsningen på selve Munkholm Odde bør forlænges indtil 30/9, hvor spættet sæls fældeperiode er afsluttet, og bør gælde det omliggende søterritorium i en afstand af 500 m fra land.

Fjordholmene ved Agger Tange

Da Fjordholmene ved Agger Tange er den vigtigste lokalitet for spættet sæl i den vestlige del af Limfjorden bør fredningen af Agger Tange udvides således at den omfatter hele området omkring Fjordholmene i søterritoriet i en afstand af 500 m hvor færdsel forbydes i perioden 1/4-30/9.

Rønland Sandø

Da sælerne tilsyneladende ikke længere bruger Rønland Sandø i særlig høj grad, anbefales det ikke at etablere yderligere beskyttelse af sælerne her.

29 Dråby Vig

Habitatområde H29

Fuglebeskyttelsesområde F26

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Lysbuget knortegås (T)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Nej
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Nej
Hjejle (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Frem til midten af 1980erne har der ynglet op til 85 par klyder, men siden da er der ikke registreret over 11 par. Frem til slutningen af 1990erne ynglede der næsten årligt 20-65 par havterner.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da arterne tilsyneladende ikke længere yngler regelmæssigt i området, vil det være usikkert, om en indførelse af færdselsforbud i dele af området vil kunne øge ynglefremkomsten af de to arter.

Trækfugle

Det er usikkert om bedømmelsen af bevaringsprognosen som ugunstig for hjejle som trækfugl i området er velbegrunderet. Arten har ikke været systematisk overvåget hverken om foråret eller efteråret i området – hvorfor evt. manglende tal lige så vel kan skyldes manglende besøg. Strandengene i området har umiddelbart bedømt fra DCE's besøg i forbindelse med optællinger af knortegæs ingen store forvaltningsproblemer og området synes ikke at være omfattet af større forstyrrelser (svært tilgængeligt).

I øvrigt har det vist sig, at udpegningen af Dråby Vig som regelmæssigt og internationalt betydende rasteområde for lysbuget knortegås i 2005 ikke er velbegrunderet (DCE, bidrag til Naturstyrelsens revisionsgrundlag 2012). Arten blev derfor fjernet ved den seneste revision af fuglebeskyttelsesområdenes udpegningsgrundlag (Naturstyrelsen 2012).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl har ingen landgangspladser i området, men søger sandsynligvis efter føde i området.

Dråby Vig er udlagt som vildtreservat (BEK nr. 60016 af 30/06/1998). Brætsejlads er forbudt i perioden 1/9 - 31/3. Desuden er jagt fra ikke opankrede fartøjer forbudt og der er en generel hastighedsbegrænsning for motorbådssejlads på 8 knob.

Bestemmelserne for Dråby Vig vildtreservat omhandler således ikke færdsel i spættet sæls yngle- og fældeperiode.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da området formodes kun at have lille betydning for spættet sæl, er der ikke behov for yderligere beskyttelse i området.

30 Lovns Bredning, Hjarbæk Fjord og Skals Ådal

Habitatområde H30

Fuglebeskyttelsesområde F14 og F24

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Taffeland (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Troldand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Hvinand (T)	Gunstig [§]	Gunstig	Muligvis	Kan overvejes
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig	Ikke relevant [#]	Nej
Engsnarre (Y)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Klyde (T)	Ugunstig	Gunstig	Ikke relevant [#]	Nej
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Spættet sæl	Ukendt	Gunstig		Nej

[§]Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet måske bør ændres til ugunstig. [#]Ikke længere relevant, idet arten er fjernet fra udpegningsgrundlaget (se nedenfor).

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra rekreative aktiviteter (jagt, vandski m.v.) på Lovns Bredning kan stedvis og i perioder udgøre forstyrrelser af rastende hvinand og toppet skallesluger. I sensommeren, mens arterne i en periode ikke kan flyve på grund af fældning af svingfjerene, er forstyrrelse særlig kritisk.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for spættet sæl, hvinand, stor skallesluger og toppet skallesluger. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats i forhold til forstyrrelse af fuglene.

Fouragerings-, raste- og overnatningspladser for hvinand, toppet skallesluger og stor skallesluger sikres mod uhensigtsmæssig forstyrrelse især i perioden fra sidst i juni til sidst i oktober (arts- og kønsvariation), hvor flere af arterne fælder svingfjerene og derfor ikke kan flyve. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Et velegnet, sammenhængende rasteområde for klyde plejes og sikres i overensstemmelse med artens krav til biotop og til forstyrrelsesfrihed.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Dele af NATURA 2000-området er omfattet af en reservatbekendtgørelse, der omfatter jagtfredning af hele Hjarbæk Fjord samt det meste af Virksund. I det jagtfredede område er der også forbud mod brætsejlad og sejlad med motordrevet fartøj med højere hastighed end 8 knob. Der er forbud mod motorbådsjagt i Lovns Bredning – men ingen restriktioner i øvrigt i dette område.

Naturplanens passus om hensyntagen til stor skallesluger i sommerhalvåret (fældeperioden) er ikke relevant, da arten kun overvintrer her. Der er dog uden tvivl sket en tilbagegang i antallet af fældende dykænder i Lovns Bredning fra begyndelsen af 1970'erne (Joensen 1973, Jepsen & Joensen 1973) til 1980'erne (Laursen m.fl. 1987) – og sommertællinger fra efter 2000 indikerer at bestanden af fældende hvinænder i Hjarbæk Fjord kan være i tilbagegang (DCE upubl. data). Akkurat som i Løgstør Bredning kan tilbagegangen i fældebestandene skyldes øgede kystnære rekreative aktiviteter og/eller eutrofierings- og iltsvindseffekter på fiske- og bunddyrfaunaen i fjorden. I den forbindelse skal det nævnes at Lovns Bredning og Hjarbæk Fjord formentlig er blandt de mest eutrofieringspåvirkede dele af Limfjorden.

Udpegningen af Lovns Bredning som regelmæssigt og internationalt betydende rasteområde for toppet skallesluger er ikke velbegrunder (jf. Clausen & Holm 2011) – og arten blev fjernet fra udpegningsgrundlaget ved den seneste revision af fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag.

Tilbagegangen for Blishønen i Hjarbæk Fjord skyldes manglende bundvegetation pga. eutrofieringsproblemer (Clausen & Holm 2011). Blishøne kan

være følsom overfor jagtlige forstyrrelser (Holm m.fl. 2011), men forsvinder straks bundvegetationen reduceres, hvilket er set fx i Ringkøbing Fjord, Nibe og Gjøl Bredninger (Meltøfte & Clausen 2011, Clausen & Holm 2011). Da hele Hjarbæk Fjord er reservat er der dog næppe grund til at formode, at det er jagten, der er problemet. Umiddelbart bedømt er den ugunstige udvikling for taffel- og trolldand ligeledes begrundet i Hjarbæk Fjords ringe miljøtilstand (Clausen & Holm 2011) og næppe manglende regulering af jagten i området.

Udpegningen af Hjarbæk Fjord som regelmæssigt og internationalt betydende rasteområde for klyde er ikke velbegrundet (jf. Jepsen 1978) – og arten blev fjernet fra udpegningsgrundlaget ved den seneste revision af fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag.

Vurdering af beskyttelsesbehov

DCE har ikke konkret kendskab til omfanget af Naturplanens omtalte forstyrrelser fra jagt og vandski m.v. på Lovns Bredning. Hvis man ønsker at tilgodese de fældende bestande af dykænder og modvirke den ugunstige udvikling for fældebestanden i den sydlige del af Limfjorden kan man overveje udlægning af større sejladsfrie områder i sommerperioden i relevante dele af NATURA 2000-området. Da dette område er særdeles hårdt ramt af eutrofieringsbetingede forringelser af fjordens naturtilstand er det dog ikke sikkert, at et reservatiltag vil medvirke til at vende udviklingen, hvis der ikke samtidigt sikres en bedre vandkvalitet. De fældende fugle ses indimellem i andre områder end de steder hvor der er udlagt reservater, der i øvrigt heller ikke regulerer sejlads i betydende omfang. Udpegning af mulige reservatområder vil dog fordrer en konkret analyse af de senere års observationer af fældefugleflokke. Jagten i Lovns Bredning er reguleret ved et generelt forbud mod motorbådsjagt, der må formodes i vid udstrækning at tilgodese dykænderne i vinterhalvåret.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl forekommer i den vestlige del af Lovns Bredning, men der findes ingen fast hvileplads her. Der blev talt 17 spættede sæler ved Lundø i 2006.

Forstyrrelser fra rekreative aktiviteter (jagt, vandski m.v.) på Lovns Bredning kan udgøre forstyrrelser af spættet sæl.

Der er ingen sælreservater i Lovns Bredning.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da området formodes kun at have lille betydning for spættet sæl, er der ikke behov for yderligere beskyttelse af spættet sæl i området.

31 Kås Hoved

Habitatområde H31

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder for odder under hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.

32 Sønder Lem Vig og Geddal Strandenge

Habitatområde H32

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres velegnede, uforstyrrede levesteder for odder.

33 Tjele Langsø og Vinge Møllebæk

Habitatområde H33

Fuglebeskyttelsesområde F16

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sædgås (T)	Ukendt	Usikker (Nordvestjylland)		Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen konkret forstyrrelse nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder samt tilfredsstillende fourageringsmuligheder for sædgås i området. Der sikres levesteder med hensyntagen til odders sårbarhed overfor forstyrrelser.

Modstridende interesser

Som udgangspunkt ønskes det i stort omfang at bevare den eksisterende elle- og askeskov omkring Tjele Langsø, men hvor artsrige rigkær findes at være under tilgroning, prioriteres rydning af disse. Og- så af evt. rød-el. Bræmmen af træer omkring søen sikrer en mindre forstyrrelse af de rastende sædgæs og tilbageholder næringsstoffer fra de omgivende markarealer.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

Sædgæssene der forekommer ved Tjele tilhører racen skovsædgås (*Anser fabalis fabalis*), og bestanden af disse er i tilbagegang (Fox m.fl. 2010). Antallet af rastende skovsædgæs lokalt ved Tjele er også i tilbagegang, men det kan skyldes en regional omfordeling, da de største flokke i Kronjylland de senere år oftest er set ved Nørreådalen (jf. dataudtræk fra DOFbasen) – et område der ikke benyttedes af gæssene førhen (jf. fx Jørgensen m.fl. 1994). Hvorvidt denne omfordeling skyldes forstyrrelser er ukendt, da menneskelige aktiviteter ikke monitoreres. Det kan også skyldes ændrede afgrødevalg på Tjele – som har fået gæssene til at søge andre steder hen. Sædgæssenes habitatudnyttelse i Kronjylland kendes ikke i detaljer.

Der er næppe belæg for påstanden om at bræmmen af træer rundt om søen sikrer sædgæssene en mindre forstyrrelse. Den kan omvendt også bevirke at gæssenes udsyn påvirkes i negativ retning og de derfor bliver mindre tilbøjelige til at benytte rastepladsen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sædgås sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003). Der er ingen sikring af et jagtfrit område ved en reservatbekendtgørelse i søen, men det er omvendt heller ikke DCE bekendt om der er betydelige jagtaktiviteter ved eller i umiddelbar nærhed af Tjele Langsø, der kan have påvirket gæssenes udnyttelse af området i negativ retning. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da vi i mangel af detaljeret viden om sædgæssenes arealudnyttelse må antage, at den er sammenlignelig med fx sangsvanernes arealudnyttelse. Denne varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik, der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

35 Hald Ege, Stanghede og Dollerup Bakker

Habitatområde H35

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15
Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med hensyntagen til odders sårbarhed overfor forstyrrelser.

37 Rosborg Sø

Habitatområde H37

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

38 Bredsgård Sø

Habitatområde H38

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

39 Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal

Habitatområde H39

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres tilfredsstillende fourageringsmuligheder og uforstyrrede leve- og opholdssteder for damflagermus og odder.

40 Karup Å, Kongenshus og Hessellund Heder

Habitatområde H40

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

41 Hjelm Hede, Flyndersø og Stubbergård Sø

Habitatområde H42

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Fiskeørn (Y)	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørdrum, fiskeørn, odder, og damflagermus. Nogle af landets væsentligste overvintringslokaliteter for damflagermus ligger inden for NATURA 2000-område 39: Mønsted og Daugbjerg Kalkgruber og Mønsted Ådal. Disse overvintringslokaliteter sikres gennem NATURA 2000-planen for dette område. Ynglepladser for rørdrum og fiskeørn sikres mod ødelæggelse og unødvendig forstyrrelse.

Trækfugle

Det er uvist, om der forekommer forstyrrelser af et omfang, der kan hindre stor skallesluger i at opnå gunstig bevaringsstatus i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

42 Mågerodde og Karby Odde

Habitatområde H177

Fuglebeskyttelsesområde F25

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Lysbuget knortegås (T)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Nej
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Kan overvejes
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Kan overvejes
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

På Mågerodde og Karby Enge, hvor der så vidt vides ikke er forbud mod færdsel i yngletiden, har der ynglet klyde (op til 26 par), havterne (op til 48 par) og dværgterne (op til 2 par). Det vides ikke, hvorvidt ynglefuglene forstyrres af menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes, at et forbud mod menneskelig færdsel på fuglenes ynglesteder vil kunne øge chancerne for at fuglene yngler med succes. Men et forbud mod menneskelig færdsel vil ikke give nogen sikkerhed for at antallet af ynglende klyder og terner vil øges, bl.a. fordi ynglestederne formodes at være forholdsvis let tilgængelige for ræve.

Trækfugle

Der forekommer så vidt vides ikke forstyrrelser af et omfang, der kan true den gunstige bevaringsstatus for hjejle eller hindre lysbuget knortegås i at opnå gunstig bevaringsstatus i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke umiddelbart at være behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

46 Anholt og havet nord for

Habitatområde H42

Fuglebeskyttelsesområde F32

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Sortand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Fløjlsand (T)	Ugunstig	Usikker	Næppe	Nej
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes
Gråsæl	Ukendt ^o	Stærkt ugunstig	Muligvis	Bør overvejes

^oBevaringsprognosen for gråsæl bør ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for gråsæl og spættet sæl og for ederfugl, sortand og fløjlsand.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges. Der foreligger ingen reservatbestemmelser i området, der er rettet mod beskyttelse af trækfugle, og sælreservatet der indeholder et generelt færdselsforbud (de facto jagtforbud) har kun en begrænset udstrækning set ud fra havdykændernes udnyttelse af EF-fuglebeskyttelsesområdet nord for Anholt. Området nord for Anholt har kun begrænset betydning som fældeområde for dykænder, idet hverken Joensen (1973), Laursen m.fl. (1997) eller Petersen & Nielsen (2011) omtaler større forekomster af sortand, fløjsand eller toppet skallesluger. Det er kun Joensen der anfører op til 2000 fældende ederfugle omkring 1970 – de senere undersøgelser har ingen betydende antal af fældende ederfugl. Området nord for Anholt er til gengæld en vigtig efterårs-, vinter- og forårsrasteplass for lommer og dykænder (Joensen 1974, Laursen m.fl. 1997, Petersen m.fl. 2006, Petersen & Nielsen 2011), men det er næppe genstand for betydende forstyrrelser forårsaget af havjagt eller rekreativ sejlads på denne årstid. Det skyldes at området ligger så langt ude på åbent hav, at det er de færreste sejlere og jægere, der når derud i vinterhalvåret.

Lokale tilbagegange af havdykænder kan på denne baggrund næppe tilskrives rekreative forstyrrelser.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes derfor ikke umiddelbart at være behov for reguleringer af jagt eller rekreativ sejlads i området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

En af de største forekomster af spættet sæl i Kattegat findes i Totten sælreservat. Spættet sæl yngler og fælder i stort antal i reservatet, som også fungerer som en vigtig hvileplads året rundt. Gråsælen findes ligeledes i reservatet året rundt, men er fåtallig her. Dog blev der i maj 2009 talt 67 gråsæler i reservatet.

Bevaringsprognosen for gråsælen bør ændres til ugunstig, grundet forstyrrelsesniveauet. Om sommeren sker der daglige overtrædelser af reservatgrænsen i form sommeren igennem i form af gående mennesker og sejlads (joller, kajaker, gummibåde og speedbåde). Forstyrrelsesgraden er særdeles godt kendt her grundet rapporteringer fra beboere på Fyrgården og feltarbejde under Signe May Andersens Ph.d. Den største grad af forstyrrelser er sammenfaldende med spættet sæls yngletid. Der sker ligeledes en del menneskelig aktivitet i reservatet igennem vinteren, som potentielt kan forhindre gråsælen i at yngle.

Sandlokaliteten Totten er et dynamisk område, som forandrer sig fra år til år, hvorfor det er vigtigt løbende at evaluere behovet for ændringer i reservatbestemmelserne.

Anholts østlige odde (Totten) er omfattet af bekendtgørelsen nr. 488 af 25.06.1990, hvilket indebærer at området er beskyttet af et adgangsforbud der gælder hele året. Forbuddet gælder landarealet på Anholts østligste spids og et søterritorium der strækker sig ca. 300 m fra land i det omliggende hav.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlad, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

Totten

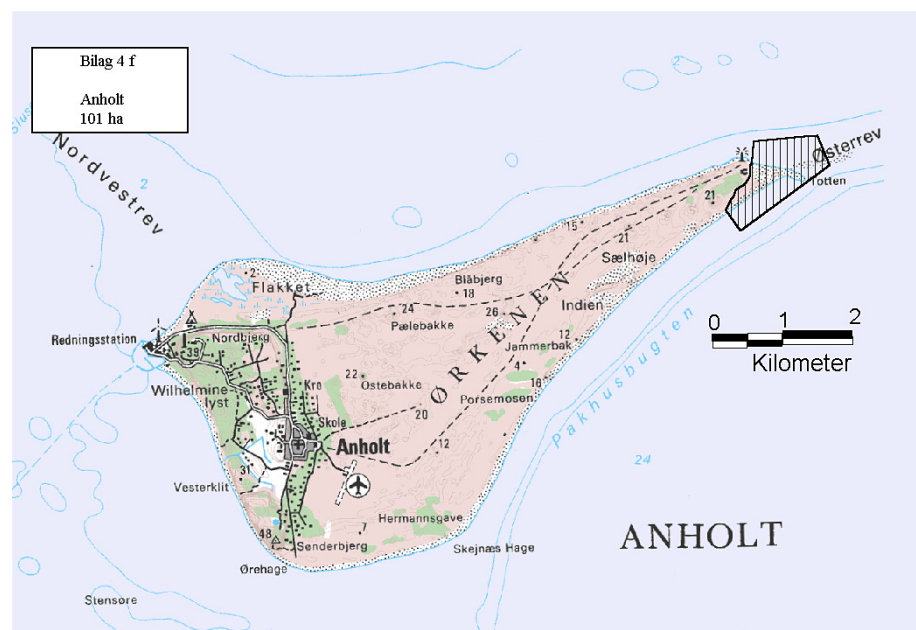
Idet Totten sælreservat ligger på en beboet ø og desuden hvert år besøges af ca. 50.000 turister er en tydelig markering af reservatet vigtig. Adgangsforbuddet gælder hele året i Totten sælreservat, men overholdes ikke. Derfor bør tilsynet skærpes, i form af tydeligere afmærkning både på landarealet og omkring søterritoriet.

Reservatafmærkningen på den nordlige strand af sælreservatet har indtil 2011 bestået af en permanent kæde, placeret således at gående ledes væk fra stranden. I 2012 har denne kæde været suppleret af en midlertidig markering, som har gjort det tilladt at nærme sig sælerne med yderligere ca. 100 m. Da denne markering giver anledning til flere forstyrrelser fra landsiden, anbefales det at afmærkningen af reservatet fremover begrænses til den oprindelige mærkning. På den sydlige strand er reservatet tilstrækkelig stort, forudsat at der etableres en permanent afmærkning som markerer reservatet året rundt. På nuværende tidspunkt sættes afmærkning først op i starten af sommeren og fjernes om efteråret grundet påvirkning fra vind og bølger. Af hensyn til gråsælen bør der etableres en permanent afmærkning.

Desuden er rækken af stolper hen over land så rådne at de ikke har nogen funktion.

Afgrænsningen i det omliggende søterritorium bør udvides til 500 m fra land for at beskytte sælerne mod forstyrrelser fra vandsiden. Som også observeret andre år, har tre af syv bøjer manglet hele sommeren 2012, ligeledes har topmærkningen på de resterende bøjer manglet.

Sælerne holder især til i Totten sælreservat på Anholt's østligste spids i yngle- og fældeperioden, men også nordkysten bruges udenfor turistsæsonen ([Naturstyrelsen](#)).

Flakket

Om vinteren ligger sælerne ofte på den mere vindbeskyttede strand ved Flakket. Forår, sommer og efterår er stranden uegnet for sælerne grundet de mange turister. Det vurderes ikke at der er behov for yderligere beskyttelse af Flakket, da Totten kan benyttes året rundt.

48 Stubbe Sø

Habitatområde H44

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

49 Gudenå og Gjern Bakker

Habitatområde H45

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser som følge af intensiv rekreativ udnyttelse kan påvirke odderen - specielt på ynglesteder. Især aktiviteter i tiden fra solnedgang til solopgang kan udgøre et problem. Rekreativ udnyttelse – generelt - af åen i det nuværende omfang vurderes dog ikke at være en trussel mod odderen.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for damflagermus og odder.

52 Salten Å, Salten Langsø, Mossø og søer syd for Salten Langsø og dele af Gudenå

Habitatområde H48

Fuglebeskyttelsesområde F33 og H35

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Stor skallesluger (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Fiskeørn (Y)	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant
Havørn (T)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Stor hornugle (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Isfugl (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Sortspætte (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra rekreativ udnyttelse, herunder flugtskydning, inden for rede- og yngleområder i yngleperioden er en trussel mod især de fuglearter, som yngler ved Mossø.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for stor skallesluger, isfugl, sortspætte, stor hornugle, rørhøg, fiskeørn og havørn samt for odder og damflagermus.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Umiddelbart bedømt er forstyrrelser forårsaget af sejlads på søerne i det midtjyske område af begrænset betydning for overvintrende havørne og store skalleslugere, da de især vil forekomme i årets 3-4 koldeste måneder, hvor sejladsaktiviteter typisk er begrænsede. Dertil kommer at der af kommunalbestyrelserne omkring Mossø er nedlagt forbud mod sejlads på Mossø med motor og sejl (med mindre man har fået en særlig tilladelse) og generelt forbud mod wind- og kitesurfing.

Omfanget af jagt på søerne er ukendt, hvorfor det ikke kan bedømmes om der kan være forstyrrelsesproblemer relateret til denne aktivitet. Jagt fra båd på søer er dog ikke en særligt udbredt aktivitet i Danmark.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reguleringer af jagt eller rekreativ sejlads i området.

53 Sepstrup Sande, Vrads Sande, Velling Skov og Palsgård Skov

Habitatområde H49

Fuglebeskyttelsesområde F34

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Stor hornugle (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Isfugl (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Sortspætte (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Hedelærke (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rødrygget Tornskade (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Odde	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser omkring ynglesteder udgør en trussel for især hvepsevåge og i mindre grad for stor hornugle, sortspætte.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelser for damflagermus, odde, hvepsevåge, stor hornugle, isfugl, sortspætte, hedelærke og rødrygget tornskade.

55 Stavns Fjord, Samsø Østerflak og Nordby Hede

Habitatområde H51

Fuglebeskyttelsesområde F31

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (T)	Ugunstig ^o	Gunstig		Nej
Klyde (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Skarv (Y/T)	Gunstig/Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Kan overvejes
Fløjlsand (T)	Ugunstig	Usikker	Muligvis	Kan overvejes
Sortand (T)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Kan overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes

^oBør ændres til gunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser kan være en trussel mod rastende og ynglende fugle og sæler i den andel af fuglebeskyttelsesområdet, der ligger uden for vildtreservatet, hvor der er adgangsforsbud i yngleperioden og/eller særlig begrænsning af sejladss og jagt.

Kajakroere, sejlere, fritidsfiskere m.fl., der går i land på eller færdes tæt på øer og holme, udgør en potentiel trussel mod ynglende sæler og fugle (se Basisanalysen).

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelse for spættet sæl, klyde, splitterne, havterne, dværgterne, skarv, sangsvane, ederfugl, fløjlsand og sortand.

Yngleforholdene for dværgterne, splitterne og ederfugl sikres optimalt, bl.a. ved indførelse af hensigtsmæssig drift eller pleje og bekæmpelse af invasive arter. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats til forebyggelse af uhensigtsmæssig forstyrrelse ved ynglesteder.

Igangværende pleje

Stavns Fjord og søterritoriet nordøst herfor er udlagt til natur- og vildtreservat, bl.a. for at sikre ynglefugle og sæler mod forstyrrelse. På nogle øer er der adgangsforsbud hele året, mens der andre steder er adgang uden for fuglenes eller sælernes yngletid. Jagt på ederfugl er forbudt i Stavns Fjord, og der er totalt jagtforsbud i dele af fjorden, mens der andre steder er store restriktioner på jagt. Desuden er brætsejladss, dykning, hurtig motorbådssejladss mv. forbudt i Stavns Fjord.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Stavns Fjord udgør i perioder et mindre vigtigt yngleområde for klyde (op til 40 par, men ikke over 12 par siden 1983) og i perioder et vigtigt yngleområde for havterne (op til 150 par), fjordterne (op til 25 par), splitterne (op til 300 par) og dværgterne (fx 6 par på Besser Rev i 1991). Det vurderes, at de ynglende klyder og terner er forholdsvis godt beskyttet imod menneskelig færdsel, idet der er adgangsforsbud på øerne/holmene og på Besser Rev i yngletiden. Det kan dog overvejes om zonen med forbud mod gående færdsel omkring øerne skulle udvides fra de nuværende 50 m samt udvides til også at omfatte kajak og mindre både. I nogle år har havterne eksempelvis ynglet tæt på områder, som kajakroere og mindre både "ofte" kommer tæt på. På Besser Rev vil der i sene forår eller i tilfælde, hvor ternerne lægger om, være risiko for at den menneskelige færdsel, der er tilladt fra 15. juli, kan forårsage tab af æg og unger.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes om zonen med forbud mod gående færdsel omkring øerne skal udvides. På Besser Rev bør det overvejes at begrænse adgangen senere end indtil 15. juli.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Sangsvanerne, der førhen fouragerede på fladvandede fjorde med bundvegetation som fx Stavns Fjord, er på Samsø akkurat som i resten af landet skiftet til fouragering på agerland. DCE savner evidens for, at sangsvanebestanden er vigende og dermed har en ugunstig bevaringsprognose som nævnt i NATURA 2000-planen for Stavns Fjord-området. Det oprindelige udpegningsgrundlag for området omtaler 200 sangsvaner (Fredningsstyrelsen 1983). Et udtræk fra NOVANA programmets årlige sangsvanetællinger i januar suppleret med DOFbasens data fra Samsø kommune viser årlige forekomster af enkeltflokke på mellem 315 og 640 fugle i årene 2004-2012, med hyppigste forekomster på markarealer omkring Toftebjerg, Alstrup, Østerby, Besser og Sildeballe vest og syd for Stavns Fjord. Hovedparten af disse flyver til overnatning i fjorden – men systematiske tællinger af de overnatende flokke mangler. Dertil kommer større fouragerende flokke ved Bratingsborg, men om de flyver til Stavns for at overnatte er uvist.

Der foreligger ingen reservatbestemmelser i de mere åbne marine dele af området øst for Samsø, der er rettet mod beskyttelse af trækfugle, bortset fra sælreservatet ved Bosserne, der indeholder et generelt færdselsforbud (de facto jagtforbud). Men det har kun en begrænset udstrækning set ud fra havdykændernes udnyttelse af EF-fuglebeskyttelsesområdet øst for Samsø.

Området øst for Samsø er et betydende fældeområde for ederfugle (Joensen 1973, Laursen m.fl. 1997, Petersen & Nielsen 2011). Den samlede danske sommerbestand (kombinerede ynglefugle med afkom og fældefugle) synes relativt stabil, og området øst for Samsø havde i sommeren 2006 stadig nogle af de tætteste koncentrationer af ederfugle i Danmark (Petersen & Nielsen 2011).

Området øst for Samsø er også en vigtig efterårs-, vinter- og forårsrasteplass for dykænder (Joensen 1974, Laursen m.fl. 1997, Petersen m.fl. 2006, Petersen & Nielsen 2011), og en sammenligning af nævnte kildemateriale giver tydelige indikationer på vigende forekomster af ederfugle, sortænder og fløjlsand i området. Hvorvidt dette kan skyldes forstyrrelser forårsaget af havjagt eller rekreativ sejlads på denne årstid er uvist, men området ligger indenfor sejladsrækkevidde fra relativt tætbefolkede dele af Jylland, og da der synes at være et fødegrundlag (jf. sommerforekomsterne af dykænder), kan det ikke udelukkes at der er problemer af denne karakter i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket det eksisterende reservat, der omfatter et kerneområde på ca. 2 km² i den sydlige del af fjorden, hvor der både er forbud mod jagt, brætsejlads samt motorbådssejlads (> 5 knob) uden tvivl tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

Grundlaget for at vurdere om der er behov for et reservat, der tilgodeser de overvintrende dykandebestande er utilstrækkeligt, fordi der ikke findes data, der både tilvejebringer informationer om menneskelige aktiviteter og fuglefordelinger i vinterhalvåret med tilpas hyppighed.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl yngler og fælder på Bosserne og bruger dette område som hvileplads året rundt. Desuden bruges også Besser Rev som hvileplads.

Hvis kajakroere, sejlere, fritidsfiskere m.fl. ikke overholder færdselsforbuddet og går i land på eller færdes for tæt på øer og holme, som nævnt i Basisanalysen, kan det udgøre en potentiel trussel mod ynglende sæler.

Om sommeren sejles der tre daglige sælsafari-ture to gange om ugen fra Langør på Samsø. Ruten går mellem Vejrø og Bosserne med det formål at observere sælerne på Bosserne. Da sælerne ligger på den vestlige spids på Bosserne, hvor vandet hurtigt bliver dybt, kan man sejle helt hen til sælerne, da reservatets vestlige ende ikke inkluderer søterritoriet (se kort).

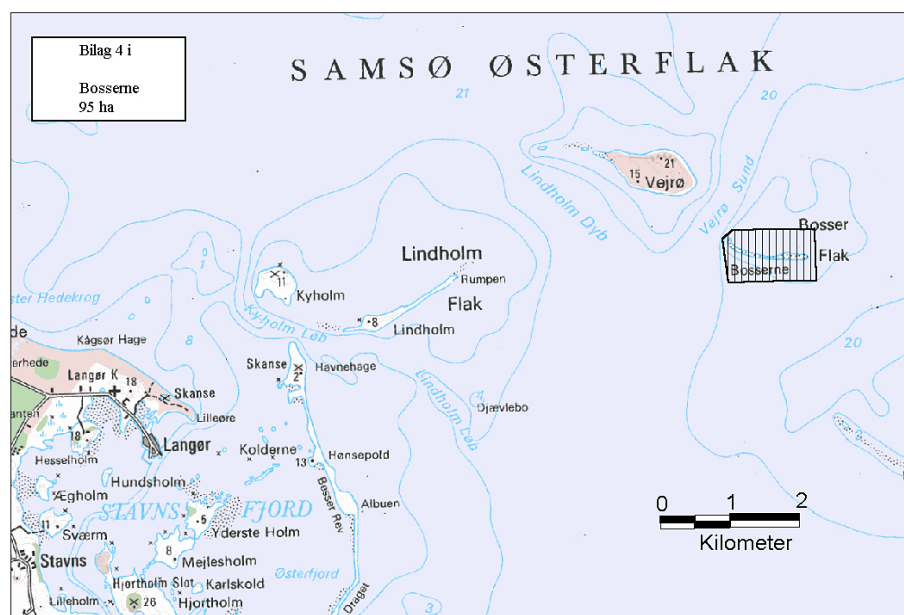
Bosserne og et omgivende søterritorium (angivet med koordinater i bek.) er lukket for adgang i perioden 1/4 – 30/9, mens Besser Rev (inkl. en zone på søterritoriet 50 m fra højeste, daglige vandstandslinje) er lukket for adgang i perioden 1/4 - 15/7.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Bosserne

Adgangsbegrænsningen af det omliggende søterritorium omkring Bosserne bør udvides således at en zone på 500 m hele vejen rundt om øen er dækket. Denne udvidelse af reservatet vil hjælpe med til at sikre beskyttelse af en af de vigtigste sællokalteter i området.

I Stavns Fjord holder sælerne primært til på den vestlige ende af Bosserne, men Besser Rev bruges også ([Naturstyrelsen](#)).

Besser Rev

Det vurderes ikke at der er behov for yderligere beskyttelse af Besser Rev da denne lokalitet kun benyttes uregelmæssigt.

56 Horsens Fjord, havet øst for og Endelave

Habitatområde H52

Fuglebeskyttelsesområde F36

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skarv (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Ikke vurderet	Y: Nej /T: Nej	Nej
Bjergand (T)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Kan overvejes
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Kan overvejes
Fløjlsand (T)	Ugunstig	Usikker	Muligvis	Kan overvejes
Hvinand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Hjejle (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Lille kobbersneppe (T)	Ugunstig ^o	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes
Gråsæl	Ugunstig	Stærkt ugunstig	Muligvis	Bør overvejes

^oDCE savner evidens for, at bestanden af lille kobbersneppe er vigende og dermed har en ugunstig bevaringsprognose.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelse fra færdsel og rekreative aktiviteter kan lokalt være en trussel mod flere af områdets bestande af yngle- og trækfugle samt mod områdets sælbestande. Ynglefuglene er følsomme over for forstyrrelser i yngleperioden, som normalt ligger mellem 1. april og 15. juli, for klyde dog fra 15. marts til 1. juli. Selvom der er adgangsforbud til de vigtigste lokaliteter (reservaterne) i yngleperioden for både sæler og fugle, er færdsel og rekreative aktiviteter på store dele af arternes yngle- og rastepladser inden for området ikke reguleret, og forstyrrelse kan derfor lokalt have negativ indflydelse på arterne.

For trækfuglene gælder, at de er følsomme for forstyrrelser på deres rastepladser.

Alle 5 udpegede ynglefuglearter: dværgterne, havterne, klyde, skarv og splitterne på grund af for få egnede og tilpas uforstyrrede ynglelokaliteter.

(Billedtekst) Stor skallesluger raster i området om vinteren, hvor den er følsom over for forstyrrelse fra bl.a. sejlads, fiskeri, anlægsarbejder og jagt.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for gråsæl, spættet sæl, havterne, dværgterne, splitterne, klyde, skarv, bjergand, fløjlsand, ederfugl, hjejle, hvinand, lille kobbersneppe og stor skallesluger.

Ynglelokaliteterne for splitterne og de potentielle ynglelokaliteter, som findes for dværgterne, søges sikret mod uhensigtsmæssige forstyrrelser i yngleperioden.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Alrø Poller og Hjarnø er de to vigtigste yngleområder for klyde og terner inden for NATURA 2000-området. Søby Rev var en vigtig ynglelokalitet for havterne frem til slutningen af 1990'erne. Alrø Poller og Søby Rev er omfattet af en vildtreservatbekendtgørelse, der beskytter de ynglende klyder og tern mod menneskelig færdsel i yngletiden (1/4-15/7).

På Hjarnø er de ynglende klyder og tern ikke beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden. Hjarnø har siden slutningen af 1990'erne huset op til 32 par ynglende klyder (før da op til 14 par). Hjarnø huser årligt ynglende havterne (op til 210 par). På Hjarnø har der i de seneste år ynglet op til 900 par splitterner. Dermed har Hjarnø udgjort den vigtigste ynglelokalitet for splitterterne i de indre danske farvande syd for Mariager Fjord. Yngleforekomsten af dværgterne i området er yderst sporadisk.

Der forekommer regelmæssigt menneskelig færdsel i yngletiden i det område på øen, hvor splitterterne yngler. Det vides ikke i hvilket omfang færdsel finder sted i de områder, hvor havterne oftest yngler.

Da det vurderes at være yderst usandsynligt, at tilbagegangen i antallet af ynglende skarver i området helt eller delvist kan tilskrives menneskelige forstyrrelser, skønnes det irrelevant at overveje anvendelse af reservatbekendtgørelser mhp. at ændre udviklingen i antallet af ynglende skarver.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør overvejes om benyttelse af en reservatbekendtgørelse kan bidrage til at sikre de nuværende gode ynglebetingelser for tern på Hjarnø. Det formodes, at øen er særligt attraktiv for ynglende tern i disse år, fordi øen holdes fri for ræve i fuglenes yngletid.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseeffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Dele af NATURA 2000-området er omfattet af flere reservatbekendtgørelser, der omfatter jagtfrie kerneområder ved Vorsø, Alrø og på Endelave. Dertil kommer sælreservatet på Møllegrunden, der indeholder et generelt færdselsforbud (*de facto* jagtforbud). Alle disse områder indeholder dog ikke begrænsninger af jagt eller sejlads i de mere åbne marine dele af området mellem Jylland og Endelave samt nordøst for Endelave, hvorfor der kun er en begrænset beskyttelse i de områder, der benyttes af havdykænderne i EF-fuglebeskyttelsesområdet.

Da hovedparten af den rastende bestand af skarver i området om efteråret formentlig er lokale ynglefugle og deres afkom, samt ikke-ynglende fugle tilknyttet de lokale ynglekolonier, skyldes tilbagegangen i rastebestanden forhold beskrevet ovenfor under ynglefuglene. Skarver fisker i småflokke eller solitært, og vil opsøge mobile fiskestimer hvor de er. Det er uforudsigeligt hvor fiskene forekommer, og det er derfor næppe muligt at tilgodese rastende skarver med reservater, med mindre disse har en meget stor udstrækning.

Området omkring Endelave, og især grundene omkring Møllegrund og Svanegrund, er betydende fældeområder for ederfugle, og var det også for sortand og fløjsand tilbage omkring 1970 (Joensen 1973, Laursen m.fl. 1997, Petersen & Nielsen 2011). Området omkring Endelave og især omkring Svanegrund husede i sommeren 2006 stadig nogle af de tætteste koncentrationer af ederfugle i Danmark (Petersen & Nielsen 2011).

Det meste af NATURA 2000-området er også en vigtig efterårs-, vinter- og forårsrasteplads for dykænder (Joensen 1974, Laursen m.fl. 1997, Petersen m.fl. 2006, Petersen & Nielsen 2011), og en sammenligning af nævnte kilde-materiale giver tydelige indikationer på vigende forekomster af ederfugle, sortænder og fløjsand og bjergand i området. Hvorvidt dette kan skyldes forstyrrelser forårsaget af havjagt eller rekreativ sejlads på denne årstid er uvist, men området ligger indenfor sejladsrækkevidde fra relativt tætbe-folkede dele af Jylland, og da der synes at være et fødegrundlag (jf. sommerfo-rekomsterne af dykænder), kan det ikke udelukkes at der er problemer af denne karakter i området.

Bjergændernes reduktion i antal kan dog skyldes en regional omfordeling, idet tusindtallige flokke indimellem stadig rapporteres fra de indre dele af Horsens Fjord, hvor der i dag er forbud mod motorbådsjagt.

DCE savner evidens for, at bestanden af lille kobbersneppe er vigende og dermed har en ugunstig bevaringsprognose som nævnt i NATURA 2000-planen for NATURA 2000-området. Der er hyppige om end ikke årlige ob-servationer af >1000-2500 fugle ved Alrø, på Vorsø, Hjarnø og Endelave – og en koordineret tælleindsats indenfor hele fuglebeskyttelsesområdet på op-timalt tidspunkt i foråret ville uden tvivl tilvejebringe en noget højere samlet total.

Det er uvist i hvilken grad, der forekommer menneskelig forstyrrelse af skarver uden for yngletiden, men det vurderes, at skarverne i rimelig nær-hed af deres fødesøgningsområder har adgang til øer og sandrevler, hvor de kan raste om dagen og opholde sig om natten uden at blive forstyrret. Om end der ikke findes konkret viden om det, skønnes det, at forekomsten af menneskelige forstyrrelser af skarver, der søger føde og raster i området, ik-ke er væsentlig forøget inden for de sidste 20-30 år.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Grundlaget for at vurdere om der er behov for et reservat, der tilgodeser de overvintrende dykandebestande er utilstrækkeligt, fordi der ikke findes da-ta, der både tilvejebringer informationer om menneskelige aktiviteter og fug-lefordelinger i vinterhalvåret med tilpas hyppighed.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl yngler og fælder på Møllegrunden og Svanegrunden og bruger begge lokaliteter som hvileplads hele året. Der er kun set én gråsæl på Møl-legrunden i 2003, ingen på Svanegrunden.

Der foregår også sælsafari-ture til Møllegrunden. Idet det meste af Mølle-grunden overskyldes ved daglig højvande, og revlen oversvømmes totalt ved vindstuvning (Bøgebjerg, 1986), har sælerne også brug for den nærved lig-gende, alternative lokalitet, Svanegrunden.

Sælerne er beskyttede af et adgangsforbud på Møllegunden (og et søterritorium som er nærmere bestemt i bek.) gældende hele året. På Svanegunden (og et søterritorium der dækker et område i en bredde af 50 m fra højeste daglige vandstand) gælder et adgangsforbud 1/4 - 31/8 (Møllegunden og Svanegunden vildtreservat).

Møllegunden og Svanegunden Vildtreservat er glemt i opremsningen af fredninger i området i NATURA 2000-planen s. 8. Desuden er der i planen opgivet en fejlagtig periode for adgangsforbuddet: " I yngleperioden er der adgangsforbud til de vigtigste lokaliteter for både sæler (1/4 - 1/10) og fugle (1/4 -1/7)".

Vurdering af beskyttelsesbehov

Møllegunden

Adgangsforbuddet gælder hele året på Møllegunden, og tilgodeser således sælernes behov, forudsat at forbuddet bliver overholdt. Reservatet i det omliggende søterritorium bør udvides til 500 m fra Møllegunden.

Svanegunden

Svanegunden er et vigtigt område for sælerne i sig selv, men udgør også et vigtigt alternativ til Møllegunden ved højvande og evt. forstyrrelser (Bøgebjerg, 1986). Det anbefales derfor at adgangsforbuddet på Svanegunden forlænges med én måned til 30/9, og gælder både på land og i et søterritorium omkring reservatet 500 m fra land.

Sælerne holder til på Møllegunden og Svanegunden (www.dofbasen.dk).

57 Silkeborgskovene

Habitatområde H181

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for odder og damflagermus.

59 Kysing Fjord

Habitatområde H59

Fuglebeskyttelsesområde F30

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Rekreativ sejlads og fiskeri fra båd forstyrrer i mindre grad rastende og fouragerende fugle, herunder sangsvane.

Retningslinjer

Der sikres levesteder for sangsvane med hensyntagen til artens sårbarhed over for forstyrrelse. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

NATURA 2000-planens bemærkning om strandenge som fourageringsområde er ikke fagligt begrundet. Sangsvanerne, der overvintrer i Danmark, fouragerer på bundplanter og søsalat i fjorde og søer eller på agerjord (græs-, vintersæds-, raps-, roe- og kartoffelmarker (Larsen & Clausen 1998). I omegnen af Norsminde Fjord fouragerer de stort set udelukkende på agerjord, fx på den inddigede og tørlagte Kysing Fjord.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket det eksisterende reservat i Norsminde Fjord, der omfatter hele fjorden og indeholder forbud mod jagt og motorbådssejlads uden tvivl tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

60 Skørsø

Habitatområde H53

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

62 Venø, Venø Sund

Habitatområde H55

Fuglebeskyttelsesområde F40

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Lysbuget knortegås (T)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Kan overvejes
Spættet sæl	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen specifik forstyrrelse nævnt i planen.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for spættet sæl, klyde, dværgterne, lysbuget knortegås, hvinand, stor skallesluger og toppet skallesluger.

Fouragerings-, raste og overnatningspladser i Venø Bugt og Venø Sund for hvinand og toppet skallesluger sikres mod forstyrrelse især i perioden fra sidst i juni til sidst i oktober (arts- og kønsvariation), hvor flere af de nævnte arter fælder svingfjerene og derfor i en periode ikke kan flyve. For lysbuget knortegås og stor skallesluger gælder beskyttelsesbehovet primært i vinter- og forårsmånederne.

Igangværende pleje

Nørskov Vig er omfattet af en vildtreservatbekendtgørelse. Denne bekendtgørelse har til formål at beskytte rugende fugle i området mod forstyrrelse. Bekendtgørelsen regulerer derfor færdsel og sejlads i fuglenes yngletid mellem 1. april og 15. juli. Adgangsbegrænsningen begunstiger også forekomsten af spættet sæl, der har en hvileplads på Bradser Odde, den nordøstligste spids af Venø.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

I Nørskov Vig på den nordlige ende af Venø yngler der næsten årligt klyde (13 par) og dværgterne (siden 1993 op til 3 par). I betragtning af øens og vigen udformning vurderes det sandsynligt, menneskelig færdsel langs stranden og vigen forårsager forstyrrelser af ynglende klyder og terner. Det er uvist, hvor arterne plejer at yngle samt hvorvidt der i yngletiden forekommer menneskelig færdsel nær disse ynglesteder.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det bør belyses og overvejes om ynglebetingelserne vil kunne forbedres via begrænsninger i den menneskelige færdsel i yngletiden.

Trækfugle

Naturplanens passus om hensyntagen til hvinand og toppet skallesluger i sommerhalvåret (fældeperioden) er ikke relevante, da begge arter kun overvintrer her. For disse to arter og stor skallesluger er Venø Bugt især vigtig i hårde vintre, hvor der som regel er åbent vand på grund af strømhuller i isen i nærheden af Oddesund.

Lysbuget knortegås forekommer næsten udelukkende på strandene ved Nørskov Vig sent på vinteren og om foråret. Om foråret, hvor gæssene opbygger fedtdepoter til de kommende langdistancetræk til ynglepladserne, har de fordel af uforstyrrede forhold, som i dette lokale område er sikret gennem et ynglefuglereservat med færdselsforbud fra 1. april og frem til gæssenes afrejse sidst i maj.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl har en yngle- og hvileplads på Bradser Odde, den nordøstlige spids af Venø. Der er en del sejlads- og kajak-aktivitet i området. Grundet størrelsen af søterritoriet sejler bådene tættere på hvilepladsen end flugtafstanden, hvilket ofte skræmmer sælerne i vandet.

Området er omfattet af Nørskov Vig Vildtreservat (BEK nr. 14001 af 17/04/1997). Venø og søterritoriet ud til 50 m fra højeste daglige vandstandslinje er inkluderet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Nørskov Vig Vildtreservat beskytter ikke sælerne tilstrækkeligt og bør forlænges indtil 30/9. Desuden bør reservatet gælde det omliggende søterritorium i en afstand af 500 m fra Venø.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet. Der fiskes med garn og ruser i store dele af Limfjorden, men der mangler dog konkret viden om fiskeriet i dette område.

63 Sønder Feldborg Plantage

Habitatområde H56

Fuglebeskyttelsesområde F42

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Tinksmed (Y)	Ukendt	Ugunstig-stabil		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med hensyntagen til tinksmeds sårbarhed overfor forstyrrelser.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Tinksmed har ikke ynglet på lokaliteten i mere end 20 år, hvilket næppe skyldes forstyrrelser.

64 Heder og klitter på Skovbjerg Bakkeø, Idom Å og Ormstrup Hede

Habitatområde H57 og H225

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

65 Nissum Fjord

Habitatområde H58

Fuglebeskyttelsesområde F38

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Knopsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Pibesvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Sangsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lysbuget knortegås (T)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Muligvis	Bør overvejes
Pibeand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Plettet rørvagtel (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Gunstig	Y: Næppe/T: Næppe	Nej
Hvidbrystet præstekrave(Y)	Ugunstig	Usikker	Nej	Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Lille kobbersneppe(T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Dværgterne(Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Bør overvejes
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser i form af rekreative aktiviteter på Nissum Fjord kan påvirke flere af vandfuglene på udpegningsgrundlaget.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for odder, knopsvane, pibesvane, sangsvane, bramgås, kortnæbbet gås, lysbuget knortegås, pibeand, krikand, spidsand, toppet skallesluger, stor skallesluger, klyde, alm. ryle, brushane, lille kobbersneppe, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Hvidbrystet præstekrave er forsvundet som ynglefugl i området. Det vurderes, at der ikke forekommer nævneværdige forstyrrelser i yngleområderne for brushane og almindelig ryle samt de potentielle yngleområder for hvidbrystet præstekrave (Frits Rost, NST-Vestjylland, pers. medd.).

Blandt de områder, som har adgangsforsbud i yngletiden, har Fjandø i Nissum Fjord været det vigtigste yngleområde for klyde, havterne, fjordterne og splitterne. Fjandø var i en lang årrække en af de vigtigste yngleøer for klyde og terner i Vestjylland, men arterne har stort set ikke ynglet på øen siden 2003, hvilket tilskrives årlig forekomst af ræv i yngletiden.

Med undtagelse af en mindre holm i den nordlige ende af Bøvling Fjord vurderes det, at ingen af de områder, hvor der i dag er mulighed for færdsel i yngletiden, er af potentiel vigtighed som yngleplads for klyde og de tre ovennævnte arter af terner. Den menneskelige færdsel på og omkring denne holm er yderst begrænset (J.O. Christensen, lokal ornitolog, pers. medd.).

Der er ikke adgangsforsbud i yngletiden på stranden langs havet vest for Nissum Fjord, men stranden udgør et vigtigt yngleområde for dværgterne (op til 33 par registreret). Det vurderes, at den menneskelige færdsel langs stranden (og færdslen med løse hunde) har en negativ indflydelse på dværgternernes ynglesucces (bl.a. U.M. Berthelsen, lokal ornitolog, pers. medd.).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe umiddelbart kunne sikre hvidbrystet præstekrave, almindelig ryle og brushane en gunstig bevaringsstatus i området. Det vurderes ligeledes, at det ikke er sandsynligt, at ynglebetingelserne for klyde samt havterne, fjordterne og splitterne kan forbedres via justering af nuværende reservatbestemmelser eller ved indførelse af adgangsbegrænsning i dele af området, hvor der ikke i øjeblikket er adgangsforsbud i yngletiden. Det bør overvejes om det via brug af reservatbekendtgørelser vil være muligt at reducere risikoen for at dværgterne yngler med ringe succes som følge af menneskelige forstyrrelser langs stranden.

Trækfugle

Naturplanens passus om generelle behov for hensyntagen til rastende vandfugle overfor forstyrrelser er ukonkret.

En lang række arter, der førhen var tilknyttet bundvegetationen i fjorden, dvs. knopsvane, pibesvane, lysbuget knortegås, pibeand og spidsand fore-

kommer ikke længere i større og sjældent i internationalt betydende antal. Det skyldes, at bundvegetationen stort set er forsvundet fra fjorden – og arterne har søgt andre steder hen (Clausen & Holm 2011). De tilbageværende lysbugede knortegæs har ændret udbredelse i fjorden og benytter ikke længere det tidligere foretrukne område i omegnen af øen Kromanden i større omfang (Jørgensen m.fl. 1994, DCE upubl. data). Det kan ikke udelukkes, at det kan skyldes en stigende forekomst af kite-surfer i de to områder i fjorden, hvor der må udøves brædtsejls, og hvoraf det ene ligger blot 600 meter fra Kromanden. Det er dokumenteret i en britisk undersøgelse, at kite-surfing er den mest forstyrrende rekreative aktivitet overfor vandfugle blandt mange andre undersøgte, fx wind-surfing og jagtudøvelse (Liley m.fl. 2011).

Sangsvane forekommer stadig regelmæssigt i større antal i omegnen af fjorden, hvor de søger føde på agerjorde, og flyver til fjorden for at overnatte.

Der er næppe belæg for at antallet af rastende klyder i området skulle være væsentligt forandret i området, da årlige maksimumforekomster fra 2004-2011 ligger på niveau med fx tællingerne i 1970'erne (Meltofte 1981), der lå til grund for udpegningen af området som beskyttelsesområde for denne art.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket det eksisterende reservat i Nissum Fjord, der omfatter omkring to tredjedele af fjorden med forbud mod jagt og resten af fjorden med forbud mod motorbådsjagt uden tvivl tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik, der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

For de vigende bestande af herbivore arter er det helt vitale behov genetablering af bundvegetationen. Der forekom langt større antal fugle i fjorden i 1970'erne, hvor store dele af fjordbunden stadig var dækket af planter (Clausen & Holm 2011) – og hvor reservaterne omfattede mindre arealer end de gør i dag. Reservaterne er udlagt i de områder, hvor vegetationen førhen fandtes og må forventes at kunne genindfinde sig, hvis vandkvaliteten forbedres i fjorden.

Det bør overvejes om de to baner, hvor brædtsejls er tilladt, bør udlægges andre steder, alternativt om perioden, hvor de må benyttes ikke omfatter april-maj, hvor knortegæssene stadig forekommer i fjorden.

66 Stadil Fjord og Vest Stadil Fjord

Habitatområde H59

Fuglebeskyttelsesområde F41

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Pibesvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Skeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant
Pomeransfugl (T)	Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Sortterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Nej
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen specifik forstyrrelse nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Det vurderes, at der ikke forekommer menneskelig forstyrrelse i yngleområderne for sortterne, idet disse ligger i utilgængelige og afsides områder (Frits Rost, NST-Vestjylland, pers. medd.).

Vurdering beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for beskyttelsestiltag overfor ynglende sortterne.

Trækfugle

Det er evidenter at forekomsten af pibesvaner og spidsænder er vigende i hele Vestjylland. For pibesvane skyldes det uden tvivl vigende fødeudbud i de to førhen vigtigste områder for arterne, Nissum Fjord og Ringkøbing Fjord, og for spidsand, vigende antal i Ringkøbing Fjord Clausen & Holm 2011, Meltofte & Clausen 2011). Det har antageligt bevirket at stadigt flere pibesvaner og spidsænder trækker syd om Østersøen direkte til Holland og England (pibesvaner) og Vadehavet, Frankrig og Storbritannien (spidsand) for at efterårsraste og overvintre, hvorved antallet af begge arter i andre områder langs Vestkysten er faldende.

Vurdering beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal pipesvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket det eksisterende reservat ved Vest Stadil Fjord uden tvivl tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene i oplandet kan næppe løftes med en reservatløsning, da pipesvanernes arealudnyttelse formentlig i lighed med sangsvanernes varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse. For spidsand vurderes det umiddelbart også, at reservatet, der tiltrækker store flokke af andre svømmeænder (Madsen m.fl. 2003) også er tilstrækkeligt.

67 Borris Hede

Habitatområde H60

Fuglebeskyttelsesområde F37

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blå kærhøg (Y)	Ukendt	Usikker		Ikke relevant
Hjejle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Rødrygget tornskade (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Forsvaret aktiviteter har tilsyneladende i et vist omfang en positiv effekt på områdets egnethed som ynglehabitat for tinksmed (E. Østergaard, lokal ornitolog, pers. medd.). Der er samtidig begrænset offentlig adgang til området, så det gælder for tinksmed, at det formentlig i højere grad er ynglehabitats beskaffenhed, der afgørende for bestandsudviklingen i dette område end negative effekter som følge af forstyrrelser (T.E. Holm, AU-Bioscience; E. Østergaard, lokal ornitolog, pers. medd.). Det samme må antages at gælde for hjejle.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

68 Skjern Å

Habitatområde H61

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

69 Ringkøbing Fjord og Nymindestrømmen

Habitatområde H62

Fuglebeskyttelsesområde F43

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Skestork (Y)	Gunstig	Usikker		Nej
Knopsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Pibesvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Sangsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Kortnæbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Mørkbuget knortegås (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Gravand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Pibeand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Skeand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Hvinand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Havørn (Tn)	-	-		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blå kærhøg (Tn)	Gunstig	-		Ikke relevant
Vandrefalk (T)	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Gunstig	Y: Næppe/ T: Næppe	Nej
Almindelig ryle (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Ugunstig-aftagende/Gunstig	Y: Nej/T: Næppe	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Lille kobbersneppe (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydeligt antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser i form af rekreative aktiviteter på Ringkøbing Fjord og på de omkringliggende landarealer kan påvirke flere af vandfuglene på udpegningsgrundlaget. Rekreative aktiviteter kan i perioder bevirke forstyrrelser af rastende fugle, herunder især svaner, gæs og ænder. I sensommeren, mens flere arter ikke kan flyve på grund af fældning af svingfjerene, er forstyrrelsen særlig kritisk.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for knopsvane, pibesvane, sangsvane, kortnæbbet gås, grågås, bramgås, mørkbuget knortegås, gravand, pibeand, krikand, spidsand, skeand, hvinand, stor skallesluger og blichøne.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Brushane og almindelig ryle yngler i områder med adgangsforbud eller i områder, der er vanskeligt tilgængelig, fx Værnengene. Der er således ikke menneskelig forstyrrelse af betydning i yngleområderne.

Tipperne, Poldene i Nymindestrømmen, Havrvig Polder, Høje Sande og Klægbanken har i perioder været vigtige ynglepladser for en eller flere af følgende arter: Klyde, havterne, fjordterne, splitterne. I alle disse område er arterne beskyttet imod menneskelige forstyrrelser i yngletiden.

Djævleø nord for Klægbanken er ikke omfattet af adgangs begrænsning i yngletiden. På denne lille ø har der i et enkelt år (2005) ynglet 400 par splitterter. Det vurderes, at ingen af de øvrige områder, som ikke er omfattet af en adgangs begrænsning i yngletiden, er vigtige eller potentielt vigtige ynglelokaliteter for klyde samt de tre arter af terner, som indgår i udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for beskyttelsestiltag overfor ynglende brushane, almindelig ryle og klyde samt ternearterne.

Trækfugle

Naturplanens passus om generelle behov for hensyntagen til rastende vandfugle overfor forstyrrelser er ikke konkret.

En lang række arter, der førhen var tilknyttet bundvegetationen i fjorden, dvs. knopsvane, pibesvane, mørkbuget knortegås, pibeand, spidsand, skeand og blichøne forekommer ikke længere i større og sjældent i internationalt betydende antal. Det skyldes, at bundvegetationen stort set er forsvundet fra fjorden – og arterne har søgt andre steder hen (Clausen & Holm 2011, Meltofte & Clausen 2011). Sangsvane forekommer stadig regelmæssigt i større antal i omegnen af fjorden, hvor de søger føde på agerjorde, og flyver til fjorden for at overnatte. Det er ikke helt klart, hvad der har forårsaget tilbagegang i bestanden af gravand – og tilbagegangen i hvinandebestanden er måske ikke reel, da arten ikke overvåges på den optimale tid af året (Meltofte & Clausen 2011).

Der er næppe belæg for at antallet af rastende klyder eller almindelige ryler i området skulle være væsentligt forandret i området, da årlige maksimumfo-

rekomster fra 2004-2011 ligger på niveau med fx tællingerne i 1970'erne (Meltofte 1981), der lå til grund for udpegningen af området som beskyttelsesområde for denne art.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket de eksisterende reservater i Ringkøbing Fjord på Tippergrunden, Havrvig Grund og Stavning Grund med Klægbanken uden tvivl tilvejebringer, da de sikrer hovedparten af fjordens lavvandede arealer med et forbud mod jagt. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

For de vigende bestande af herbivore og andre arter i fjorden er det helt vitale behov genetablering af bundvegetationen. Der forekom langt større antal fugle i fjorden i 1970'erne, hvor store dele af fjordbunden stadig var dækket af planter (Meltofte & Clausen 2011) – og hvor reservaterne omfattede mindre arealer end de gør i dag, idet reservatet ved Stavning er blevet udvidet og reservatet ved Havrvig oprettet siden dengang. Alle reservaterne er udlagt i områder, hvor vegetationen førhen fandtes og må forventes at kunne genindfinde sig, hvis vandkvaliteten forbedres i fjorden.

72 Husby Sø og Nørresø

Habitatområde H188

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for odder og damflagermus.

75 Harrild Hede, Ulvemosen og heder i Nørlund Plantage

Habitatområde H64

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder for odder med hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.

76 Store Vandskel, Rørbæk Sø, Tinnets Krat og Holtum Ådal øvre del

Habitatområde H65 og H235

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelse for odder og damflagermus.

77 Uldum Kær, Tørring Kær og Ølholm Kær

Habitatområde H66

Fuglebeskyttelsesområde F44

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Isfugl (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Der findes i området 2 skydebaner, som lokalt kan give forstyrrelse af dyrelivet i områder på begge sider af Gudenåen.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelser for odder, rørhøg og isfugl.

78 Skove langs nordsiden af Vejle Fjord

Habitatområde H67

Fuglebeskyttelsesområde F45

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Isfugl (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser omkring ynglesteder - i yngletiden - udgør en trussel for især hvepsevåge og i mindre grad for isfugl.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed over for forstyrrelser for hvepsevåge og isfugl.

81 Øvre Grejs Ådal

Habitatområde H70

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

82 Randbøl Hede og klitter i Frederikshåb Plantage

Habitatområde H71

Fuglebeskyttelsesområde F46

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Næppe	Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Tinksmed forsvandt i 1980'erne fra området. Det antages derfor, at det er forhold, der relaterer sig til ynglehabitats beskaffenhed, der i højere grad er afgørende for yngleforekomsten af tinksmed i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for beskyttelsestiltag overfor ynglende tinksmed.

84 Kallesmærsk Hede, Grærup Langsø, Fiilsø og Kærgård Klitplantage

Habitatområde H73

Fuglebeskyttelsesområde F50 og F56

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Pomeransfugl (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Ikke relevant
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Næppe	Nej
Natravn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Hedelærke (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Rekreative aktiviteter vurderes at kunne udgøre en trussel for udpegningsarterne i området. Det gælder især arter som hedehøg og tinksmed, der er særligt følsomme over for forstyrrelser i sommerhalvåret, og blandt trækfuglene er især de store forekomster af vandfugle i områderne ved Fiilsø følsomme overfor menneskelige aktiviteter i og omkring fouragerings- og rasteområder.

Retningslinjer

Velegnede levesteder med et lavt forstyrrelses- og prædationstryk sikres for følgende arter med ugunstig bevaringsprognose: Pibesvane (T), spidsand (T), hedehøg (Y), plettet rørvagtel (Y) og tinksmed (Y).

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for alle arter på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Det er uvist i hvilket omfang yngleforekomsterne af tinksmed er negativt påvirket af forstyrrelser som følge af rekreative aktiviteter og forsvarets øvelsesaktiviteter, men sidstnævnt kan tilsyneladende i et vist omfang have en positiv effekt på ynglehabitats beskaffenhed (E. Østergaard, lokal ornitolog, pers. medd.). Enkelte af yngleområderne er beliggende tæt ved veje og der er dermed en potentiel risiko for menneskelig forstyrrelse, selvom tinksmed generelt ikke synes særligt sårbar overfor forstyrrelse i yngleperioden (O. Thorup, ornitolog, pers. medd.). Hovedparten af yngleområderne er imidlertid vanskeligt tilgængelige (T.E. Holm, AU-Bioscience, pers. medd.), hvorfor det overordnet vurderes, at rekreative forstyrrelser er af mindre betydning for yngleforekomsten af tinksmed.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for beskyttelsestiltag overfor ynglende tinksmed. Det skal understreges at denne vurdering er forbundet med stor usikkerhed.

Trækfugle

Det er evident at forekomsten af pibesvaner og spidsænder er vigende i hele Vestjylland. For pibesvane skyldes det uden tvivl vigende fødeudbud i de to førhen vigtigste områder for arterne, Nissum Fjord og Ringkøbing Fjord, og for spidsand, vigende antal i Ringkøbing Fjord (Clausen & Holm 2011, Meltofte & Clausen 2011). Det har antageligt bevirket at stadigt flere pibesvaner og spidsænder trækker syd om Østersøen direkte til Holland og England (pibesvaner) og Vadehavet, Frankrig og Storbritannien (spidsand) for at efterårsraste og overvintre, hvorved antallet af begge arter i andre områder langs Vestkysten er faldende.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal pibesvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket den naturgenoprettede Filsø uden tvivl tilvejebringer, idet ejeren Aage V. Jensens Fonde har etableret et privat reservat uden jagt på vandfugle på hele ejendommen (Svend Bichel, formand for Naturrådet for Fiilsø, pers. medd.). Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene i oplandet kan næppe løftes med en reservatløsning, da pibesvanernes arealudnyttelse formentlig i lighed med sangsvanernes varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

85 Hedeområder ved Store Råbjerg

Habitatområde H74

Fuglebeskyttelsesområde F48

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Uvist	Nej
Natravn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for tinksmed og natraavn.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Tinksmed er tilsyneladende forsvundet som ynglefugl i 1970'erne, hvilket formentlig er sket som følge af forhold, der relaterer sig til ynglehabitats beskaffenhed.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for beskyttelsestiltag overfor ynglende tinksmed.

88 Nørholm Hede, Nørholm Skov og Varde Å øst for Varde

Habitatområde H77

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

89 Vadehavet – delpan for F49

Habitatområde H89

Fuglebeskyttelsesområde F49 Engarealer ved Ho Bugt

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Blå kærhøg (Y)	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Blåhals (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod rastende og ynglende fugle.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for alle arter på udpegningsgrundlaget.

Sikre velegnede levesteder for ynglefuglen blå kærhøg ved bl.a. at undlade rørhøst i vigtige områder.

Ynglende hedehøg - sikring af redesteder i landbrugsområder og om nødvendigt begrænsning af færdselen i nærområdet.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

Klyde har tidligere været en talrig rastende trækfugl i området med over 2.000 individer. Antallet har været faldende gennem en årrække, men tællinger i de seneste år tyder på at antallet igen er stigende. Således blev der i 2010 optalt næste 3.000 rastende fugle. Det tyder på at området stadig har et potentiale til at opfylde de mål som er opsat for arten. Det vurderes desuden at fuglenes fravær i den mellemliggende periode næppe skyldes menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes at rekreativ færdsel ikke har en væsentlig påvirkning af fuglearterne i området, og at etablering af et færdselsfrit område næppe vil forbedre bevaringsprognosen for klyde.

89 Vadehavet – delplan for F51

Fuglebeskyttelsesområde F51 Ribe Holme og enge med Kongeåens udløb

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Hvid stork (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blå kærhøg (Y)	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Blåhals (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ynglende klyde på grund af tilgroning, forstyrrelser og prædation.

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod rastende og ynglende fugle. Ynglefuglene på udpegningsgrundlaget er generelt set sårbare overfor forstyrrelser i yngletiden.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for alle arter på udpegningsgrundlaget.

Forholdene for truede, ynglende kystfugle som klyde sikres gennem et antal tilstrækkeligt store ynglesteder med begrænset forstyrrelse og prædation.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Hvid stork er generelt ikke følsom overfor menneskelig aktivitet nær rede-stedet og det vurderes, at der er tilstrækkeligt med uforstyrrede fourage-ringsområder i nærheden.

Brushane yngler i fugtige engområder med beskeden landbrugsdrift, som samlet medfører at arten næppe er påvirket af menneskelig færdsel.

Klyde er følsom over for færdsel i eller ved ynglekolonierne. Arten anlægger ofte kolonier på småøer eller holme for at hindre prædation af æg. Valget af vanskeligt tilgængelige ynglesteder medfører, at der kun er få menneskelige forstyrrelser. Etablering af forstyrrelsesfrie områder i form af færdselsfrie zoner vil næppe fremme artens bevaringsprognose i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Området er ikke omfattet af den eksisterende reservatbekendtgørelse for Vadehavet. Det vurderes at rekreativ færdsel ikke har en væsentlig påvirkning af fuglearterne i området, hvorfor der næppe er behov for yderligere beskyttelsestiltag.

Trækfugle

Kortnæbbet gås og hjejle er regelmæssige trækfugle som raster i området i store antal. For kortnæbbet gås ligger antallet regelmæssigt på 500-1800 individer, og for hjejle på mellem 1.000-6.000 individer med et maksimum på 12.000 fugle. Forekomsten af begge arter har været stabil gennem de sidste 20 år om end med svingninger.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Området er ikke omfattet af den eksisterende reservatbekendtgørelse for Vadehavet. Det vurderes at rekreativ færdsel ikke har en væsentlig påvirkning af fuglearterne i området, hvorfor der næppe er behov for yderligere beskyttelsestiltag.

89 Vadehavet - delplan for F52

Fuglebeskyttelsesområde F52 Mandø

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Sandterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Mørkbuget knortegås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod rastende og ynglende fugle. Det er især arter som klyde, sandterne, fjordterne, havterne og mosehornugle der kan være pressede af de rekreative aktiviteter i forårs- og sommermånederne.

Retningslinjer

Forholdene for truede, ynglende kystfugle som klyde, sandterne og fjordterne sikres gennem et antal tilstrækkeligt store ynglesteder med mindsket prædation og forstyrrelsespres.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Forlandet omkring Mandø er omfattet af bekendtgørelsen om fredning og vildtreservat i Vadehavet.

Klyde, yngler i kolonier og er følsom over for færdsel i og ved kolonierne. Men da de ofte anlægges på småøer, for at forhindre prædation fra ræv, er forstyrrelser fra mennesker minimal. For brushane gælder, at redestedet ofte anlægges på fugtige enge med ekstensiv landbrugsdrift, hvor kun få mennesker færdes.

Fjordterne og havterne er følsomme overfor færdsel i og ved deres ynglekolonier. I de senere år har der været uregelmæssige afbrydelser i yngleaktiviteten i kolonierne på Mandø, hvilket i flere tilfælde har været forårsaget af usædvanlige højvande. Det vurderes også, at menneskelig færdsel i kolonierne kan have været en medvirkende årsag. En egentlig overvågning af kolonierne har været begrænset til et minimum, bl.a. for ikke at forstyrre fuglene unødigt, derfor foreligger der ikke oplysninger om forstyrrelshyp-pighed.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at etablering af forstyrrelsesfrie zoner på Mandø i fuglenes yngletid kan have en gunstig effekt på både havternes og fjordternes bevaringsprognose i området.

Trækfugle

Mørkbuget knortegås er følsom over for forstyrrelse på deres rasteplasser. Arten forekommer i området i større antal om foråret, hvor der kan raste mellem 500-2.000 fugle med enkelte forekomster på op til 4.000. Antallet har ligget ret kontant gennem de sidste 20 år med en stigende tendens.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der er ingen behov for yderligere beskyttelse af mørkbuget knortegås.

89 Vadehavet - delplan for F53

Fuglebeskyttelsesområde F53 Fanø

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blå kærhøg (Y)	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Hvidbrystet præstekrave (Y)	Ugunstig	Usikker	Muligvis	Bør overvejes
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Sandterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Lysbuget knortegås (T)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Nej	Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod rastende og ynglende fugle. Flere af ynglefuglene på udpegningsgrundlaget er særligt sårbare overfor forstyrrelser i yngletiden. Konflikten mellem forskellige rekreative aktiviteter og ynglefugle spiller især en rolle for de arter, som yngler på strande, sandbanker og i klitområder samt på lokaliteter, der grænser op til områder med megen menneskelig aktivitet. Det er især arter som hvidbrystet præstekrave og dværgterne, men til en vis grad også arter som klyde, almindelig ryle, sandterne og havterne, der kan være pressede af de rekreative aktiviteter i forårs- og sommermånederne. Menneskeskabte forstyrrelser er af de betydende faktorer, der regulerer antallet af vandfugle på højvandsrasteplasserne i Vadehavet, og som ofte også påvirker fuglenes hårfine energibalance og stramme tidsplan under trækket.

Retningslinjer

Der sikres og forbedres velegnede levesteder med individuel hensyntagen til arternes krav til raste- og fourageringsmuligheder, redemuligheder, drift, pleje og et lavt forstyrrelses- og prædationstryk for følgende arter med vurderet ugunstig bevaringsprognose: Ynglende blå kærhøg, klyde, hvidbrystet præstekrave, almindelig ryle, sandterne og havterne, samt trækfuglen lysbuget knortegås.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Området er ikke omfattet af eksisterende vildtreservatbekendtgørelse med undtagelse af øens nordvestlige strandområde 'Søren Jessens Sand' der er omfattet af bekendtgørelsen om fredning og vildtreservat i Vadehavet.

Ynglefugle

Klyde er følsom over for forstyrrelse i og ved deres kolonier, som de anbringer på holme eller småøer, for at vanskeliggøre adgang for bl.a. ræv, men på grund af de vanskelige adgangsforhold er menneskelig færdsel også beskedent. Det vurderes, at etablering af adgangsfrie zoner ikke vil forbedre bevaringsprognose for klyde.

Hvidbrystet præstekrave er følsom over for menneskelig færdsel og ophold nær deres ynglesteder. Arten yngler på sandstrandene på Fanøs vestside, som er populære badestrande, og da badesæsonen og artens yngletid falder sammen, vurderes det at flere par opgiver at gennemfører yngleforløbet, og forlader området, hvilket har indflydelse på artens bevaringsprognose. Der har imidlertid gennem en længere årrække været gode beskyttelsesforanstaltninger med afmærkning og skiltning af de vigtigste yngleområder, som har afhjulpet problemets omfang især på øens vest side. Det vurderes dog, at der kan gøres en yderligere indsats på den nordlige del af stranden mellem spidsen af 'Søren Jessens Sand og Fanø Bad uden for 'Nordvest-hjørnet' af Fanøs klitrække. Her opholder sig en del solbadere i længere perioder. I dette område kunne der med fordel etableres ét eller flere områder med adgangsbegrænsning i yngletiden. Desuden kunne informationen udbygges, så det tydeliggøres for hundeejere hvorfor hunde skal holdes i snor, da mange mennesker antageligt ikke tænker på, at det er af hensyn til de ynglende fugle. En del reder går uden tvivl tabt af denne grund.

Almindelig ryle yngler i våde enge, hvor kun få mennesker færdes.

Havterne er følsom over for menneskelig forstyrrelse i ynglekolonierne, men da artens kolonier især ligger uden for selve øen, bl.a. på Kore Sand, hvor der ikke er meget færdsel vil en begrænsning af færdslen næppe have nogen effekt på artens yngleresultat. En færdselsbegrænsning på den nordøstlige spids af Søren Jessens Sand, som vil blive nærmere omtalt under dværgterne, vurderes derimod også at kunne styrke bevaringsprognosen for havterne.

Dværgterne er følsom i yngletiden over for menneskelig færdsel nær reden. Dværgterne yngler spredt på sandstrande bl.a. på øens vestside, som også er et yndet opholdssted for badegæster og folk som dyrker andre fritidsaktiviteter, som drageflyvning og kørsel med strandbuggies. Arten yngler spredt eller i løse kolonier, og nyder nogle steder beskyttelse i de områder, der er etableret for hvidbrystet præstekrave. I to områder er der imidlertid en fast etablering af kolonier, som med fordel kunne beskyttes mod menneskelig færdsel. Det ene område er på den nordøstlige spids af Søren Jessens Sand og den anden på nordkysten af Grønningen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at der for hvidbrystet præstekrave kan gøres en indsats på den nordlige del af stranden mellem spidsen af 'Søren Jessens Sand og Fanø Bad uden for nordvest-hjørnet af Fanøs klitrække. I dette område kan der med fordel etableres ét eller flere områder med adgangsbegrænsning i yngletiden. Etablering af adgangsfrie zoner på den nordøstlige spids af Søren Jessens Sand på nordkysten af Grønningen vil givetvis kunne medvirke til en forbedring af dværgternes bevaringsprognose, og vil sandsynligvis også kunne medvirke til forbedring af bevaringsprognose for havterne.

Trækfugle

Lysbuget knortegås er følsom overfor færdsel i de områder, hvor den fouragerer og raster. Arten søger især føde på bløde mudderflader med ålegræs eller anden undervandsvegetation og raster på vadeblader nær strandengsområder og på strandenge. Færdslen i disse områder i Vadehavet er beskedent.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes at bevaringsprognose for lysbuget knortegås ikke vil blive forbedret ved etablering af færdselsfrie zoner på fouragerings- og rastesteder.

89 Vadehavet - delplan for F55

Fuglebeskyttelsesområde F55 Skallingen og Langli

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Sandterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Mørkbuget knortegås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Flere af ynglefuglene på udpegningsgrundlaget er sårbare overfor forstyrrelser, og færdsel og rekreative aktiviteter kan være en trussel mod ynglende og rastende fugle på udpegningsgrundlaget. Konflikten mellem forskellige rekreative aktiviteter og ynglefugle spiller især en rolle for de arter, som yngler på strande, sandbanker og i klitområder samt på lokaliteter, der grænser op til områder med megen menneskelig aktivitet.

Retningslinjer

Forholdene for truede, ynglende kystfugle som klyde, sandterne, splitterne og dværgterne sikres gennem et antal tilstrækkeligt store ynglesteder med passende lavt forstyrrelsesniveau og med reduceret prædation.

Ynglende klyde - strandenge, øer og holme i beskyttelsesområdet plejes målrettet og sikres om muligt mod prædation og forstyrrelser i yngletiden.

De vigtigste yngleområder (kolonier) for dværgterne sikres så vidt muligt mod forstyrrelser og prædation i yngletiden.

Yngleforholdene for splitterne og sandterne sikres optimalt, bl.a. ved at retablere våde strandenge med ekstensiv drift på omkring de traditionelle yngleområder ..., samt om nødvendigt at begrænse færdsel og regulere prædationen i nærheden af redesteder.

For dværgterne sikres et antal tilstrækkeligt store og uforstyrrede ynglesteder med reduceret prædation.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Skallingen og Langli er omfattet af bekendtgørelse om fredning og vildtreservat i Vadehavet.

Ynglefugle

Hovedparten af de klyder og splitterner, der yngler i området, yngler på øen Langli, som er lukket for menneskelig færdsel i hovedparten af fuglenes yngletid. En yderligere begrænsning med f. eks 10-14 dage af den periode, hvor øen er åben for adgang bør overvejes, da det kan afhjælpe forstyrrelse i kolonierne med halvstore unger. Det er således iagttaget at besøgende på øen gerne vil plukke hindbægeren, nær nogle af øens fuglekolonier.

Dværgterne yngler spredt i området, og det vides at arten er følsom for færdsel og længere ophold i yngletiden nær redepladser. Da arten yngler på sandstrande i perioden, hvor mange mennesker kommer for at nyde strandlivet, opstår der ofte konflikter. Disse kan afhjælpes ved, at der etableres et færdselsfrit område på sydspidsen af Skallingen. Uden at antallet af besøgende er undersøgt eller regelmæssigt overvåget, vurderes dette område at være den mindst besøgte del af Skallingens strandområde, og dermed generes færrest mennesker ved en færdselsfri zone i yngletiden. På den anden side kan ophold af få mennesker i længere tid påvirke arten væsentlig. Etablering af færdselsfrie zoner i fuglenes yngletid på begge sider af Grådyb vil give ternearterne, dværgterne og havterne mulighed for at vælge fra år til år mellem det mest optimale område med hensyn til prædationstryk, risiko for oversvømmelse af reder og andre faktorer.

Vurdering af beskyttelsesbehov

En yderligere begrænsning med f. eks 10-14 dage af den periode, hvor Langli er åben for adgang bør overvejes, da det kan afhjælpe forstyrrelse i ynglekolonierne sidst på ynglesæsonen. Af hensyn til dværgterne bør det overvejes, at etablere et færdselsfrit område på sydspidsen af Skallingen. Etablering af færdselsfrie zoner i fuglenes yngletid på begge sider af Grådyb vil ligeledes give dværgterne og havterne mulighed for – fra år til år - at vælge det mest optimale område.

Trækfugle

Mørkbuget knortegås forekommer om efteråret i antal på mellem 100-300 individer med enkelte forekomster op til 2.500. Forekomster har været faldende gennem de sidste 20 år, omend med svingninger.

Pibeand er en talrig trækfugl især om efteråret, hvor antallet ligger mellem 500-1000 individer med enkelte forekomster på op til 10.000. Forekomsten har været faldende gennem de sidste 20 år dog med svingninger.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Mørkbuget knortegås og pibeand søger føde på bløde tidevandsflader ved lavvande og raster ved højvande langs forlandskanter og på strandenge. Forstyrrelsesniveauet er lavt på disse naturtyper og det vurderes, at der ikke er behov for beskyttelsesinitiativer overfor de to arter.

89 Vadehavet - delplan for F60

Fuglebeskyttelsesområde F60 Vidåen, Tøndermarsken og Saltvandssøen

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Hvid Stork (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Gunstig	Y: Næppe/T: Næppe	Nej
Hvidbrystet præstekrave (Y/Tn)	Ugunstig/Ugunstig	Usikker/-	Y: Næppe	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Sortterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Blåhals (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Gravand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Strandhjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lille kobbersneppe (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Islandsk ryle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Almindelig ryle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Tn: Trækfugle, der forekommer i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ynglefuglene på udpegningsgrundlaget, især hedehøg, engsnarre, brushane og mosehornugle er sårbare overfor forstyrrelser i yngletiden.

Retningslinjer

Forholdene for ynglende kystfugle som klyde og fjordterne sikres gennem tilstedeværelsen af et antal tilstrækkeligt store ynglesteder med lavt forstyrrelses- og prædationstryk.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Hvid stork er generelt ikke følsom overfor menneskelig aktivitet nær rede-stedet og det vurderes, at der er tilstrækkeligt med uforstyrrede fourageringsområder i Tøndermarsken. Klyde er følsom over for menneskelig forstyrrelse i ynglekolonierne, der ofte anlægges på småøer og holme for at for-

hindre prædation fra bl.a. ræv. Det bevirker desuden af menneskelig forstyrrelse af reder og unger er beskeden. Hvidbrystet præstekrave og fjordterne er følsomme over for menneskelig forstyrrelse, men det har næppe en omfang der forringer området's potentiale for de to arter. Brushane yngler i fugtige enge med lav landbrugsmæssig udnyttelse. Disse områder vurderes ikke at have en nævneværdig forstyrrelsesgrad. Sortternes følsomhed over for menneskelig færdsel er ikke kendt, men da den yngler i småsøer, vurderes det, at menneskelig færdsel ikke er årsag til dens negative bevaringsprognose for området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at der ikke er grundlag for at etablere yderligere beskyttelsestiltag af hensyn til området's ynglefugle.

Trækfugle

For trækfuglene gælder det generelt, at de er følsomme på deres rasteplasser, hvor store antal forekommer ved højvande, hvor de presses sammen på små arealer. Gentagende forstyrrelser bevirker at de forlader den pågældende rasteplass. Ved lavvande søger de føde på tidevandsfladerne, med få undtagelser, og her færdes de i små flokke, som er mindre følsomme over for forstyrrelser, da de relativt let kan flytte i forhold til en forstyrrelseskilde og opsøge andre velegnede fourageringssteder.

Sangsvane og pibesvane raster i vinterhalvåret. For sangsvane ligger antallet på 200-400 individer med en stigende tendens gennem de sidste 20 år, således har der i de sidste åringer regelmæssigt været 600 individer. For pibesvane er tallet lavere, omkring 30-100 individer, og med en faldende tendens. Begge arter søger føde på fugtige, permanente græsarealer.

Kortnæbbet gås forekommer især om vinteren samt om foråret; grågås om efteråret og bramgås for- og efterår. Alle tre arter har haft stigende antal gennem de sidste 20 år, og for grågås og bramgås er antallet stegte siden 1988. For kortnæbbet gås ligger antallet på 400-1.000 individer, for grågås mellem 2.000-4.000 individer og for bramgås mellem 8.000-15.000 individer. Enkelte forekomster er dog betydeligt højere, således for bramgås over 30.000. Alle arter søger føde på fugtige, græsklædte arealer.

Gennem de sidste 20 år har gravand været stabil med mellem 1.000-4.000 individer årligt, pibeand været stigende med mellem 2.000-6.000 individer; spidsand varierende med 50-400 individer (og flere i både slutningen af 1980'erne og i begyndelsen af 2000'erne), og skeand været stabil med 80-200 individer med forekomster over 400. Alle andefuglene søger føde på fugtige græsarealer nær vandsamlinger (pibeand), eller på vandflader i Saltvandssøen og i Vadehavet.

Alle vadefuglearter med undtagelse af hjejle søger føde på tidevandsfladerne i Vadehavet ved lavvande og raster ved højvande i Saltvandssøen. Hjejle forekommer derimod på de græsklædte arealer i Margrethe Kog og i Tøndermarskens ydre koge med årlige antal på 8.000-12.000 individer med maksimum på over 40.000. Antallet har været faldende især efter 1998. Strandhjejle har årlige antal på mellem 500-800 individer med maksimum på over 3.000 fugle, og der er en stigende tendens; lille kobbersneppes årlige antal ligger på 800-1.800 individer og kan nå op på over 8.000 fugle og tendensen gennem perioden er stabil; islandsk ryle optræder årligt med 6.000-10.000 fugle med maksimum på over 80.000 individer, og har stærkt stigende antal;

almindelig ryles antal ligger på mellem 20.000-40.000 individer med forekomster over 1000.000 fugle. Artens antal har været stigende siden 1988.

Vurdering af beskyttelsesbehov

For alle trækfuglearterne vurderes der ikke at være behov for yderlige beskyttelse.

89 Vadehavet - delplan for F65

Fuglebeskyttelsesområde F65 Rømhø

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blå kærhøg (Y)	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Hvidbrystet præstekrave (Y)	Ugunstig	Usikker	Muligvis	Bør overvejes
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Sandterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Mørkbuget knortegås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Flere ynglefuglearter på udpegningsgrundlaget er sårbare overfor forstyrrelser i yngletiden, og rekreative aktiviteter i Rømhø naturområder kan påvirke bestandene. Rekreative aktiviteter kan i perioder også medføre forstyrrelser af rastende fugle, herunder mørkbuget knortegås.

Konflikten mellem forskellige rekreative aktiviteter og ynglefugle spiller især en rolle for de arter, som yngler på strande, sandbanker og i klitområder samt på lokaliteter, der grænser op til områder med megen menneskelig aktivitet.

Retningslinjer

Forholdene for truede, ynglende kystfugle som klyde, hvidbrystet præstekrave, sandterne, splitterne, fjordterne og dværgterne sikres gennem tilstedeværelsen af et antal tilstrækkeligt store ynglesteder med et passende lavt forstyrrelses- og prædationstryk. De vigtigste yngleområder (kolonier) for dværgterne sikres så vidt muligt mod forstyrrelser og prædation i yngletiden. Levestederne for ynglende klyde sikres ved, at levestederne plejes målrettet og sikres mod forstyrrelser og prædation. Ynglende hedehøg og blå kærhøg - sikring af redesteder og så vidt muligt begrænsninger af færdselen i nærområdet. Ynglende sandterne - gennem målrettet og om muligt regulering af prædatorer sikres tilstedeværelsen af egnede ynglelokaliteter på strandenge, øer og holme, ligesom de vigtigste redesteder og kolonier så vidt muligt sikres mod

forstyrrelse i selve yngletiden. For dværgterne sikres et antal tilstrækkeligt store og så vidt muligt uforstyrrede ynglesteder med mindsket prædation. Forholdene for ynglende almindelig ryle sikres gennem tilstedeværelsen af betydelige arealer af strandenge med en for arten hensigtsmæssig hydrologi, pleje og drift og så vidt muligt begrænset færdsel og prædation i vigtige yngleområder. Yngleforholdene for splitterne og sandterne sikres optimalt gennem tilstedeværelsen af betydelige arealer af våde strandenge med ekstensiv drift omkring de traditionelle yngleområder, samt om nødvendigt en begrænsning af færdsel og prædationen i nærheden af redesteder.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Rømø er omfattet af bekendtgørelsen om fredning og vildtreservat i Vadehavet for nord- vest- sydkystens vedkommende.

Ynglefugle

Klyde er følsom over for menneskelig færdsel i og ved deres ynglekolonier, men da de ofte etableres på øer og holme med vanskelig adgang af hensyn til at formindske prædation fra især ræv, er disse områder også i nogen udstrækning sikret mod menneskelig forstyrrelse.

Hvidbrystet præstekrave og dværgterne foretrækker begge at etablere sig på sandstrande. Da deres yngletid falder sammen med at et stort antal mennesker opholder sig på stranden og dyrker forskellige former for friluftsliv, forstyrres arterne undertiden i en sådan grad at de opgiver at gennemføre deres yngleaktivitet. Særligt værdifulde for ynglefuglene er de nyetablerede klitter samt bløde mudderflader, som undertiden benyttes til strandkørsel med ATV'er og buggies.

Almindelig ryle er begyndt at yngle i de nævnte områder, og kunne de sikres mod forstyrrelse, vurderes det at artens bevaringsprognose kan forbedres væsentligt. Almindelig ryle og brushane yngler dog begge traditionelt i fugtige enge med ingen eller en ringe grad af landbrugsdrift. Det vurderes at færdselsniveauet disse steder ikke har et omfang som forringer arternes bevaringsprognose.

Fjordterne, havterne og splitterne er ligeledes følsomme for mennesker færdsel i yngletiden. Især kan ophold af længere tids varighed få disse arter til at opgive deres yngleaktivitet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at bevaringsprognosen for almindelig ryle, hvidbrystet præstekrave og dværgterne vil kunne forbedres ved etablering af forstyrrelsesfrie zoner i ovennævnte områder eller ved en udvidelse af de eksisterende begrænsninger for færdsel. Ternearternes bevaringsprognose vurderes at kunne blive forbedret ved etablering af forstyrrelsesfrie zoner i yngletiden.

Trækfugle

Mørkbuget knortegås søger føde på ålegræs og anden submers vegetation på tidevandsfladen, og raster nær forlande eller på strandenge. Antallet er årligt mellem 500-1.000 individer med enkelte forekomster på over 3.000. Antallet har været ret stabilt gennem de sidste 20 år med en svag faldende tendens.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der vurderes ikke at være behov for yderligere beskyttelse af mørkbuget knortegås i området.

89 Vadehavet - delplan for F67

Fuglebeskyttelsesområde F67 Ballum og Husum Enge og Kamper Strandenge

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Blåhals (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Færdsel.

Retningslinjer

Ynglende hedehøg - sikring af redesteder i landbrugsområder og om nødvendigt begrænsning af færdselen i nærområdet. For ynglende brushane sikres tilstedeværelsen af marskenge og andre lavbundsområder med ekstensiv drift, en for arten gunstig hydrologi og naturpleje. Indsatsen suppleres i muligt og nødvendigt omfang med en sammenkædning af egnede arealer og fjernelse af uønsket vedvegetation samt en begrænsning af færdsel og prædation.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Brushane yngler i fugtige enge med en lav landbrugsmæssig udnyttelse. Da det kun er yderst få mennesker som færdes disse steder vurderes forstyrrelser ikke at påvirke arten væsentligt.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at der ikke er grundlag for at etablere yderligere beskyttelsestiltag af hensyn til ynglende brushane.

Trækfugle

Kortnæbbet gås forekommer især i det tidlige forår, når frosten er forsvundet. De årlige antal lå tidligere på 1.000-15.000 fugle, men er siden faldet til under 1.000 i de senere år.

Bramgås forekommer både for- og efterår og antallet er steget efter 1998 med årlige forekomster på mellem 4.000-7.000 med maksimum over 14.000 individer.

Begge gåsearter søger føde på de vidtstrakte græsarealer og raster om natten på forlandsarealerne langs Vadehavet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at der ikke er behov for yderligere beskyttelsestiltag for de to arter.

89 Vadehavet - delplan for H78, H86, H90, F57

Habitatområderne H78, H86, H90

Fuglebeskyttelsesområde F57 Vadehavet

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Klyde (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Gunstig	Y:Næppe/T:Næppe	Nej
Hvidbrystet præstekrave (Y/Tn)	Ugunstig/-	Usikker/-	Y:Næppe	Nej
Almindelig ryle (Y/T)	Ugunstig/Gunstig	Ugunstig-aftagende/Gunstig	Y: Næppe/T: Næppe	Nej
Sandterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Sandsynligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Kortnæbbet gås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Mørkbuget knortegås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lysbuget knortegås (T)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Næppe	Nej
Gravand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Krikand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Sortand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Strandskade (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Strandhjejle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lille kobbersneppe (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Stor regnspove (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Rødben (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hvidklire (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Islandsk ryle (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Sandløber (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Dværgmåge (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Gråsæl	Ukendt	Stærkt ugunstig		Bør overvejes
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Marsvin er sårbare overfor sejlads med hurtiggående motorbåde eller andre former for højhastighedsfartøjer og sæler især overfor sejlads, vade- og højsandsvandring og overflyvninger med fly. Særligt sårbare er havpattedyrene i yngletiden (især juni/juli). Rekreative aktiviteter af forskellig slags kan medføre forstyrrelser af sæler og fugle. Konflikten mellem rekreative aktiviteter og ynglefugle spiller en særlig rolle for de arter, som yngler på strande, sandbanker og i klitområder samt på lokaliteter, der grænser op til områder med megen menneskelig aktivitet. Det er især arter som hvidbrystet præstekrave og dværgterne, men til en vis grad også arter som klyde, sandterne, splitterne, fjordterne og havterne, samt rastende trækfugle på højvandsrastepladserne der kan være pressede af de rekreative aktiviteter.

Retningslinjer

Forholdene for ynglende kystfugle som hvidbrystet præstekrave, klyde, sandterne og dværgterne sikres gennem et antal tilstrækkeligt store ynglesteder med mindst mulig forstyrrelse og prædation.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Området er omfattet af bekendtgørelsen om fredning og vildtreservat i Vadehavet.

Dette område omfatter de centrale dele i Vadehavet som overvejende består af de egentlige vandflader samt af de såkaldte højsande som ikke bliver overskyldt af normale højvande. Da der er et problem med områdeafgrænsningen mellem dette område (H78) og de øvrige områder i Vadehavet, der principielt omfatter øerne eller forlandene, er en overvejende del af fuglearterne behandlet i de områder som vedrører øer og forlande. Det samme gælder for så vidt også trækfuglene, som opholder sig i de centrale dele af Vadehavet (H78) ved lavvande, men som overvejende står på øerne og forlande ved højvande afhængig af den aktuelle vandstand.

Ynglefugle

Klyde er følsom over for forstyrrelse i og ved deres ynglekolonier, men da de ofte er placeret på øer eller holme med vanskelig adgang, vurderes de ikke at være påvirket af færdsel.

Hvidbrystet præstekrave og dværgterne er begge følsomme over for menneskelig forstyrrelse i yngletiden, men da de yngler spredt på nogle højsande, hvor det antages at den menneskelige aktivitet er lav, har det næppe betydning for arternes bevaringsprognose. Det skal dog nævnes at den menneskelige færdsel i Vadehavet ikke overvåges, så et egentligt kendskab til det reelle niveau, har vi ikke.

Almindelig ryle yngler almindeligvis på fugtige enge, hvor menneskelig færdsel har et beskedent omfang. I de pågældende områder vurderes arten ikke at være påvirket af menneskelig aktivitet.

Havterne og fjordterne er begge følsomme over for menneskelig forstyrrelse i yngletiden. I det pågældende områder yngler havterne på nogle højsande, men da den menneskelige færdsel ikke overvåges har vi ikke kendskab til omfanget eller om den færdsel der foregår koncentrerer specielle steder. Da arten yngler i kolonier kan de være følsomme for ophold i længere tid selv om hyppigheden af menneskelig færdsel er lav.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der bør indhentes yderligere oplysninger med henblik på at kunne vurdere behovet for evt. adgangs begrænsning af hensyn til forbedring af ternearternes bevaringsprognose. Da der mangler kendskab til forstyrrelsesniveauet i området er det dog vanskeligt at vurdere, hvorvidt en eventuelt øget beskyttelse vil sikre en gunstig bevaringsprognose for ynglefuglene.

Trækfugle

Kortnæbbet gås forekommer kun sporadisk på forlandene, hvor der årlig tælles op til 2.000 individer. Bramgås forekom i slutningen af 1970'erne med få individer, men antallet steg efter 1993 til over 10.000 fugle årligt, og i de seneste år ligger det på mellem 40.000-60.000 fugle. Mørkbuget og lysbuget knortegås søger om efteråret føde på ålegræs og raster langs forlandene. Mørkbuget knortegås har årlige antal på mellem 5.000-15.000 individer og bestanden er faldende. Lysbuget knortegås forekommer med få hundrede fugle og bestande er ligeledes faldende, men med stigende tendenser.

Gravand søger udelukkende føde på tidevandsfladerne, hvor den ligeledes raster under højvandet. Der er årligt mellem 20.000-30.000 fugle med en stigende tendens efter 1994, hvor over 40.000 fugle tælles årligt.

Svømmeænderne raster især langs forlandene om dagen og flyver ind i marskområderne om natten for at søge føde. Krikand og spidsand søger dog også føde i Vadehavet og på forlandet. Pibeand optræder med årlige antal på 20.000-30.000 fugle med antal efter 2003 på over 80.000 fugle. Antallet for krikand ligger på 2.000-3.000 fugle med op til 8.000. Bestanden er stabil til faldene. Spidsand derimod er steget betydeligt og de årlige antal er på 3.000-5.000 fugle med enkelte forekomster på over 10.000. Bestanden af skeand er stabil til faldende med antal på omkring 200 individer, i enkelte år ses over 400.

Dykænderne, ederfugl og sortand, opholder sig uden for yngletiden i Vadehavet for sortands vedkommende vest for Vadehavssøerne. Ederfugle forekom i 1980'erne og 1990'erne med antal på 30.000-40.000 fugle i vintermånedene, et antal som er faldet til under 10.000 fugle efter 2005. Foruden vinterforekomsterne er også antallet af fældefugle faldet. Fældefugle forekommer i august og september hvor de mister deres svingfjer og er ikke i stand til at flyve. Derfor er de meget følsomme for forstyrrelser. Da en af de største muslingebanker i Vadehavet ligger i Grådyb ud for Hjerting og derfor kunne det overvejes om wind- og kitesurfing i dette område er en hensigtsmæssig aktivitet, da det utvivlsomt holder ederfuglene borte fra området, og dermed hindrer dem i at udnytte en stor føderessource. Sortand forekommer især om foråret, hvor de ligger tæt på Vadehavssøerne med varierende antal omkring 10.000 fugle.

Strandskade forekommer året rundt og de årlige gennemsnitstal ligger mellem 15.000-35.000 fugle med en stigende tendens. Klyde foretager fjerfældning i Vadehavet i sensommeren, hvor fugle fra vores nabolande samles og hvor der tidligere kunne være mellem 6.000-8.000 fugle og undertiden op til 14.000. Antallet er siden faldet til omkring 4.000 fugle. Det menes at disse tal afspejler en faldende ynglefuglebestand. Hvidbrystet præstekrave forekommer fåtalligt med omkring 25 fugle, i midten af 1980'erne kunne der tælles op til 100 fugle. Hjejle forekommer sekundært i Vadehavet, men op til 1.000 fugle kan ses i det tidlige forår hvor de søger føde på tidevandsflader. Strandhjejle er steget gennem de sidste 20 år fra få hundrede fugle til mellem

2.000-3.000 i de senere år. Lille kobbersnepe forekommer i Vadehavet i store antal, hvor der i maj gennemsnitligt optælles knapt 30.000 fugle og antallet er stabilt. Stor regnspove er steget betydeligt fra få hundrede fugle i begyndelsen af 1980'erne til over 8.000 i de seneste år. Rødben færdes især nær forlandene og antallet ligger på 2.000-3.000 fugle med en stigende tendens til over 4.000. Arten er ligesom stor regnspove vanskelig at optæller, og der er formodentlig betydeligt flere end angivet her. Hvidklire er ret fåtallig med under 1.000 individer. Antallet har været stigende op til år 2000, hvorefter det er faldet. Islandsk ryle er steget betydeligt. Den optræder især om foråret hvor antallet i 1980'erne lå under 10.000 fugle, hvilket er steget til over 180.000 fugle i de seneste år. Sandløber forekommer langs øernes og Skallingens vestvendte sandstrande. Den optræder især i forårsmånederne, hvor der tidligere var omkring 300 fugle, som efter begyndelsen af 1990'erne er steget til 1.000-2.000 fugle med tællinger op til 4.000. Almindelig ryle er en talrig trækfugl i Vadehavet med over 300.000 fugle i begyndelsen af 1980'erne, som dog er faldet til under 200.000 i de senere år. Dværghmåge forekommer vinter, foråret og i det tidlige efterår med 5-10 fugle årligt, men over 20 fugle kan ses. Udviklingen i antallet er stabilt.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Vandfugle er generelt følsomme over for forstyrrelser på deres rastepladser, men efter at jagt er forbudt i det meste af Vadehavet, og adgang til flere af de vigtigste rastepladser er begrænset, vurderes det at arterne ikke påvirkes væsentlig af menneskelig færdsel. Desuden vurderes de fleste arter at have en gunstig bevaringsprognose, så der er næppe behov for yderligere beskyttelsestiltag. En undtagelse er dog ederfugl, som har en ugunstig bevaringsprognose. For denne art kunne det overvejes at standse wind- og kitesurfing ud for Hjerting, som rummer en af de største muslingebanker i Vadehavet.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

De største forekomster af spættet sæl i Vadehavet findes på de større og højere sandbanker og højsande i nærheden af de større dyb og render i Vadehavet (Grådyb, Knudedyb, Juvre Dyb og Listerdyb). Sælernes raste- og fældepladser findes hvor "brinken" er stejl og hvorfra sælerne hurtigt kan søge i vandet i tilfælde af forstyrrelser. Spættet sæl føder deres unger på mindre, tørlagte og uforstyrrede banker.

De seneste 10-15 år er gråsælen blevet set regelmæssigt i den danske del af Vadehavet. Det forventes at den også begynder at yngle her i den nærmeste fremtid, som den gør i Tyskland og Holland. Et par yngleforsøg har allerede været registreret de sidste 5 år. Gråsælerne observeres som regel på liggepladser på højsandene i den vestligste del af Vadehavet, og ses hyppigst på lokaliteter som Lammelæger, Kore Sand, Langjord og Langli Sand (Se Basisanalysen).

Generelt gælder for hele Vadehavsområdet at menneskelige aktiviteter, i form af kajaksejlad, skibstrafik og organiserede sæl-safarier til sælernes hvilepladser med både, gående eller med traktor udgør de væsentligste forstyrrelser af sælerne i Vadehavet. Det forstyrrelsesmæssige pres på sælernes fortrukne yngle-, hvile- og fældepladser er øget i takt med bestandenes vækst. Desuden sker der store topografiske ændringer i Vadehavsdybene, især i dybenes yderende, hvor sø- og vind-eksponeringen er størst, hvorfor spættet sæl er begyndt at benytte en del nye liggepladser, som ikke er omfattet af færdselsbestemmelserne (se Basisanalysen).

For hele Vadehavsområdet gælder indenfor området øst for basislinjen at sejlads med højere hastighed end 10 knob kun er tilladt indenfor de afmærkede sejlrender gennem Grådyb, Knude Dyb og Lister Dyb, samt et område ved Hjerting Strand

(<http://udinaturen.naturstyrelsen.dk/udinaturen/PageMap.aspx?Showtype=1&Id=7292>).

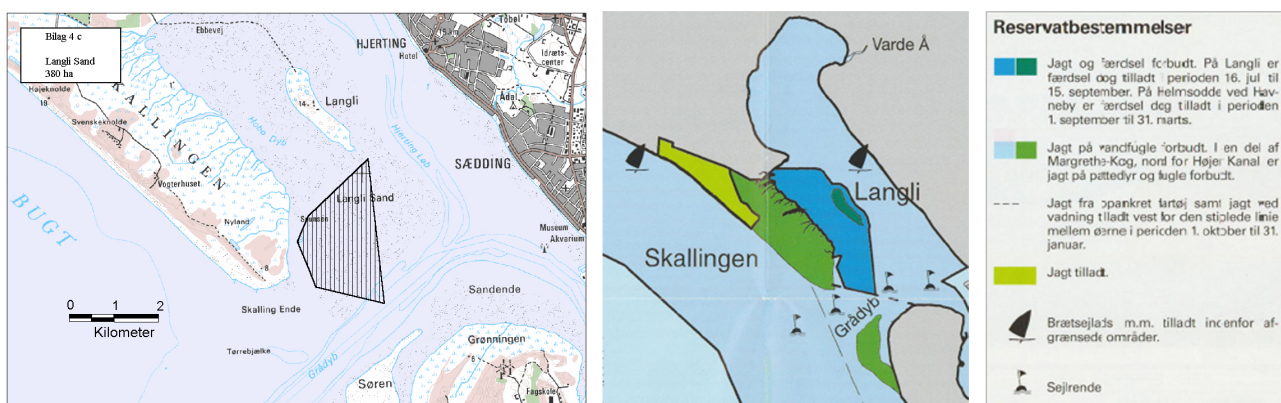
Dynamiske sandlokaliteter, som her i Vadehavet, forandrer sig fra år til år, hvorfor det er vigtigt løbende at evaluere behovet for ændringer i reservatbestemmelserne.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

Tidevandsområderne vil blive gennemgået hver for sig.

Grådyb tidevandsområde

Antallet af spættet sæl i Grådyb tidevandsområde har overordnet set været stigende siden den sidste store sælepidemi i 2002.

Kort over Grådyb tidevandsområdet. Se: [Naturstyrelsen](#)

Langli Sand

På Langli inklusiv det omliggende søterritorium 300 m N, Ø og S for Langli er færdsel forbudt i perioden 16/9-15/7. I perioden 1/3-30/9 er surfing, kitesurfing, brug af vandski og sejlads med flerskrogsjoller samt sejlads med højere hastighed end 10 knob tilladt i Grådyb tidevandsområde ud for Hjerting og øst for Hjerting Løb (Naturstyrelsen, 2009).

Spættet sæl er dermed ikke beskyttet på Langli i hele ynglesæsonen. Grådyb er det mest trafikerede farvand i det danske Vadehav med 17.646 anløb (ca. 50 anløb i døgnet) i 2007. Udgående skibe passerer sælerne på Langli Sand i afstande på ned til 300 meter. Desuden ankommer op til tre sælsafariudflugter fra Esbjerg eller fra Fanø til banken i sommersæsonen, disse både kommer betydeligt tættere på sælerne. På hvilepladsen har sælerne ikke mulighed for at komme længere væk end 130 m fra reservatgrænsen (Jensen & Tougaard, 2009).

Hobo Dyb

Sejlads og færdsel er forbudt hele året for området mellem Langli Sand og Skallingen (Hobo Dyb), og området har ifølge Jensen og Tougaard (2009) haft stor betydning for sælerne.

Søren Jessens Sand

Søren Jessens Sand var tidligere adskilt fra Fanø af Hamborg Dyb, men i dag er dybet sandet til og halvøen blevet landfast med Fanø. Siden starten af 1980'erne hvor den gående trafik har fået adgang hertil, er sælerne holdt op med at bruge stedet (Jensen & Tougaard, 2009).

Vurdering af beskyttelsesbehov i Grådyb tidevandsområde

Langli Sand reservatet er ikke stort nok, idet sælerne ikke kan komme længere end 130 m væk fra reservatgrænsen. Dertil kommer at Langli Sand er mangelfuldt afgrænset (Jensen & Tougaard, 2009). Færdsel på Langli Sand og det omliggende søterritorium er tilladt i perioden 16/7- 15/9, og beskytter dermed ikke sælerne i deres yngle- og fældeperiode. Adgangsbegrænsningen bør forlænges til at gælde hele året og bør udvides til at gælde det omliggende søterritorium en afstand af 500 m N, S, Ø for Langli Sand.

Juvre Dyb tidevandsområde

Kort over Juvre Dyb tidevandsområde. Se [Naturstyrelsen](#)

Kore Sand og Bollert Sand

Færdsel er forbudt på den sydvestlige del af Kore Sand (syd for 55°14'N breddegrad) hele året på land, men der gælder ingen adgangsbegrænsninger i det omliggende søterritorium. Der er adgangsforsbud på Juvre Sand og Bollert Sand samt strandensarealer på den nordvestlige del af Rømø på grund af de militære aktiviteter.

Turistkørslen mellem Mandø og Kore Sands veststrand ad traktorrueten er forøget. Sælerne i reservatet ligger i en afstand på ca. 1 km. fra denne rute (Jensen & Tougaard, 2009). Bollert Sand er den eneste landfaste strand, hvor der ikke sker forstyrrelser fra gående eller kørende, da det er et lukket militært skydeområde. Hele nordenden af øen er lukket område på grund af militære aktiviteter. Som det eneste sted i det danske Vadehav er der ud til Juvrebassinet ingen havne eller broer. Kun i forbindelse med havjagten fra 1. oktober til 31. januar er der nogen jolletrafik i farvandet, trafikken er dog meget begrænset. Hvad skibstrafik angår, er Juvre Dyb således det mest uforstyrrede i den danske del af vadehavet. Desuden er den tidligere sejlbar rende mellem Mandø og Kore Sand efterhånden fyldt op.

Ifølge Jensen & Tougaard (2009) alternerer sælerne mellem Kore Sand og Bollert Sand afhængigt af vindretning, sammenlagt er de to banker antalsmæssigt rimeligt stabile.

Vurdering af beskyttelsesbehov i Juvre Dyb tidevandsområde

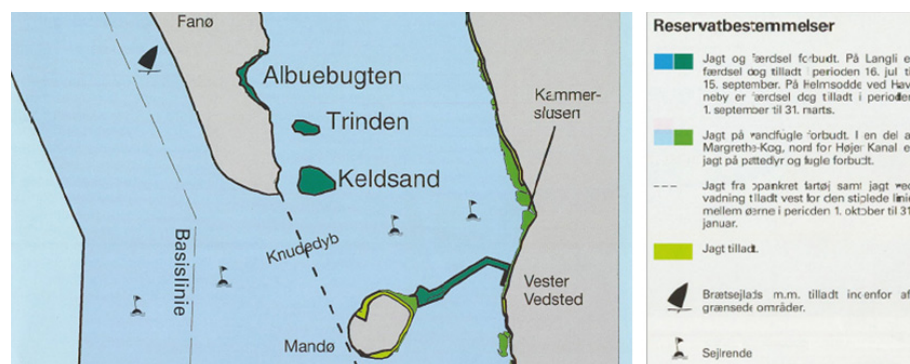
I det tilfælde at det militære område bliver nedlagt, skal man være klar med nye bestemmelser for området, da sælerne ved Bollert Sand ellers ikke er beskyttede i dette område.

Adgangsbegrænsningen bør udvides til også at gælde det omliggende søterritorium i en afstand af 500 m fra Kore Sand.

Knudedyb tidevandsområde

Der findes ingen sælreservater i Knudedyb tidevandsområde. Men der er et adgangsforsbud hele året på Trinden og Keldsand (se kort).

Knudedyb tidevandsområde. Se: [Naturstyrelsen](#)

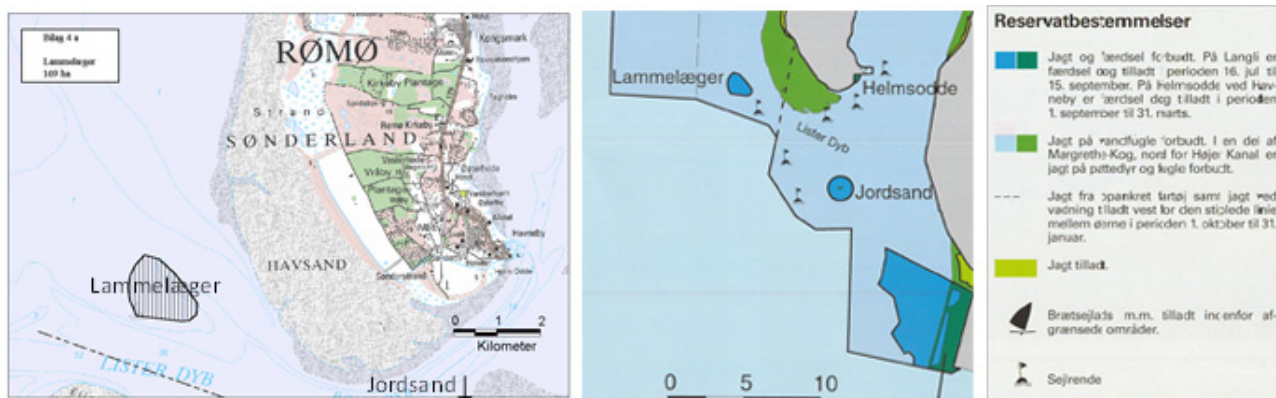

Det er især Langjord og Mandø NV, der benyttes af sælerne.

Vurdering af beskyttelsesbehov i Knudedyb tidevandsområde

Ingen yderligere tiltag er nødvendige på nuværende tidspunkt.

Listerdyb tidevandsområde

Lister Dyb tidevandsområde. Se [Naturstyrelsen](#)

Lammelæger

Lammelæger blev udpeget som sælreservat i 1979. Ved Lammelæger og øvrige højsande i den vestlige del af Lister Dyb og søterritoriet omkring disse højsande i en afstand af 300 meter regnet fra højeste, daglige vandstandslinje er sejlads og færdsel forbudt hele året.

Topografien i området er meget foranderlig og siden sidst i 1990erne har området kun haft lille betydning for sælerne på grund af borterodningen af højsandet. Ifølge Jensen & Tougaard (2009) er der 4% af det oprindelige antal tilbage.

Der foregår også en del kajaksejlads i området, som går tæt på Lammelæger området

(http://havkajakroerne.dk/wp-content/uploads/2011/06/dk_rundt-naesten-da_2010_karsten-paarup.pdf).

Jordsand

Der gælder et adgangsforbud hele året på Jordsand og Jordsand Flak samt vader vest for det fremskudte dige ved Højer.

Området ved Jordsand er udflugtsmål for sælsafariture fra Havneby og List.

Vurdering af beskyttelsesbehov i Listerdyb tidevandsområde

Der bør findes et alternativt sælreservat til det overskyllede Lammelæger sand.

89 Vadehavet, delplan for H239 Alslev Ådal

Habitatområde H249

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for alle arter på udpegningsgrundlaget.

90 Sneum Å og Holsted Å

Habitatområde H79

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Ukendt	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Lokalt er der megen rekreativ aktivitet langs Sneum Å og Holsted Å, og i sådanne områder kan forstyrrelser udgøre et problem for odderen.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser.

91 Kongeå

Habitatområde H80

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Ukendt	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Lokalt er der megen rekreativ aktivitet langs Kongeåen, og i sådanne områder vurderes forstyrrelser at kunne udgøre en trussel for odderen.

Retningslinjer

Der sikres levesteder for odder med hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.

92 Pamhule Skov og Stevning Dam

Habitatområde H81

Fuglebeskyttelsesområde F59

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rød Glente (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Isfugl (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Især områdets skove er genstand for et udbredt rekreativt brug af forskellig art, som kan medføre forstyrrelser af arter på udpegningsgrundlaget som hvepsevåge og rød glente.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rød glente og hvepsevåge.

93 Lindet Skov, Hønning Mose, Hønning Plantage og Lovrup Skov

Habitatområde H82

Fuglebeskyttelsesområde F66

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Uvist	Nej
Stor hornugle (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for tinksmed, hvepsevåge og stor hornugle.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Hønning Mose, hvor tinksmed tidligere har ynglet, er privat ejet. Det er uvist i hvilket omfang, der forekommer forstyrrelse i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ikke muligt at vurdere, om der er behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

94 Rinkenæs Skov, Dyrehaven og Rode Skov

Habitatområde H83

Fuglebeskyttelsesområde F68

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Isfugl (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Gråstenskoven er meget besøgte, og rekreativ anvendelse af områderne vurderes at kunne rumme en risiko for forstyrrelser af ynglefuglene på udpegningsgrundlaget.

Rørhøg, da det vurderes, at der ikke er tilstrækkeligt areal med egnede og tilstrækkeligt uforstyrrede levesteder til arten i området

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for hvoepsevåge, isfugl og rørhøg.

95 Hostrup Sø, Assenholm Mose og Felsted Vestermark

Habitatområde H84

Fuglebeskyttelsesområde F58

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Havørn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Trane (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Nej	Nej
Stor hornugle (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Odder	Ukendt	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Rekreative aktiviteter, der udøves i længere tid, vurderes at kunne medføre forstyrrelser af udpegningsarter i området, og blandt de særligt sårbare arter er havørn, trane, rørhøg og tinksmed.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for alle arter på udpegningsgrundlaget.

Konkrete retningslinjer

Tilpas uforstyrrede raste-, fødesøgnings og yngleområder for havørn sikres.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Klattrup Mose, der er et potentielt yngleområde for tinksmed, er næppe udsat for forstyrrelse, da det er vanskeligt tilgængeligt. Det er uvist i hvilket omfang trane måtte være negativt påvirket af forstyrrelse i området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der er næppe behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

97 Frøslev Mose

Habitatområde H87

Fuglebeskyttelsesområde F70

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Engsnarre (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rødrygget Tornskade (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Der er offentlig adgang til mosen, men da færdsel er begrænset til stier er det af mindre betydende omfang. Tranen er følsom overfor forstyrrelser i yngletiden.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for trane, engsnarre, hedehøg, rørhøg, tinksmed, mosehornugle og rødrygget tornskade i det omfang, det viser sig at være påkrævet.

Ynglende hedehøg sikres mod forstyrrelser og ødelæggelse af reder i afgrøder (især græs-, hvede- og rapsmarker) som følge af landbrugsdrift.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af forstyrrelse i området. For tinksmed gælder dog, at det formentlig var forhold, der relaterede sig til ynglehabitatets beskaffenhed, der var afgørende for, at den forsvandt som ynglefugl i 1980'erne. Trane har under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet. Fleksible tiltag, som fx afmærkning, der iværksættes med henblik på at sikre det enkelte ynglepar, hvis disse skulle etablere sig nær vandrestier, vil formentlig kunne yde en effektiv beskyttelse mod potentiel forstyrrelse fra færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der er næppe behov for yderligere beskyttelsestiltag i området.

98 Tinglev Sø og Mose, Ulvemose og Terkelsbøl Mose

Fuglebeskyttelsesområde F62

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Fuglene på områdets udpegningsgrundlag vurderes at kunne være truet, i dele af området, af forstyrrelser i yngletiden.

Retningslinjer

Der sikres velegnede levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørhøg og hedehøg.

99 Kongens Mose og Draved Skov

Habitatområde H88

Fuglebeskyttelsesområde F61

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Næppe	Nej
Sortterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

I det omfang arterne på udpegningsgrundlaget, herunder især mosehornugle, hedehøg og sortterne, yngler uden for det område, der er omfattet af adgangsbegrænsning i yngleperioden, vurderes rekreative aktiviteter i fuglenes yngleperiode at kunne udgøre en trussel.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørhøg, hedehøg, trane, tinksmed og mosehornugle.

Områdebeskrivelse

Mange karakteristiske mose-fuglearter som urfugl og sortterne yngede tidligere i de store højmoser i Kongens Moseområdet. I dag er trane og tinksmed typiske ynglefugle. For at beskytte ynglefuglene mod forstyrrelser, er de centrale dele af mosen lukket for offentlig færdsel i yngletiden 1. marts til 1. juli, hvilket er vigtigt for

en art som tranen. Desuden yngler hvepsevåge og rødrygget tornskade i Draved Skov og Kongens Mose, og i Draved Skov desuden sortspætte.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af forstyrrelse i området. For tinksmed gælder dog, at det formentlig var forhold, der relaterede sig til ynglehabitatens beskaffenhed, der er afgørende for udviklingen i ynglebestanden. Trane har under det nuværende aktivitetsniveau, som må antages at have et vist omfang på grund af de vandrestier, der er udlagt i området, opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet. Sortternens forsvinden fra området skyldtes næppe forstyrrelse.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der er næppe behov for beskyttelsestiltag i området.

101 Sønder Ådal

Fuglebeskyttelsesområde F63

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Sortterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Især sortterne, hedehøg og rørhøg er sårbare overfor forstyrrelser på ynglelokaliteterne.

Ynglende mosehornugle, som trues af forstyrrelser og prædation.

(Billedtekst) Forstyrrelser af levesteder er en trussel mod flere af fuglene på udpegingsgrundlaget, bl.a. rørhøg.

Retningslinjer

Der sikres velegnede levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørdrum, rørhøg, hedehøg, sortterne og mosehornugle.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Sortterne er forsvundet fra området, hvilket næppe skyldes forstyrrelse, men i højere grad forhold, der vedrører ynglehabitatens beskaffenhed.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag vil næppe kunne sikre sorterne en gunstig bevaringsstatus i området.

103 Kogsbøl og Skast Mose

Fuglebeskyttelsesområde F69

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant
Hedehøg (Y)	Ugunstig	Usikker-stabil	Ikke vurderet	Ikke relevant
Tinksmed (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stabil	Næppe	Nej
Sortterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Når hedehøgen yngler på arealer i omdrift, er der risiko for at rederne forstyrres eller ødelægges som følge af landbrugsdrift.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørhøg, hedehøg, tinksmed, sortterne og mosehornugle.

Hedehøgens redesteder sikres så vidt muligt mod forstyrrelser og ødelæggelse.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Sortterne og tinksmed er forsvundet fra området, hvilket næppe skyldes forstyrrelse, men i højere grad forhold, der vedrører ynglehabitats beskaffenhed.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag vil næppe kunne sikre sorterne og tinksmed en gunstig bevaringsstatus i området.

108 Æbelø, havet syd for og Nærå

Habitatområde H92

Fuglebeskyttelsesområde F76

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Spættet sæl	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Kan overvejes
Marsvin	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel af mennesker udgør især en trussel mod områdets ynglende kystfugle, marsvin og spættet sæl, idet området byder på store rekreative interesser i form af f.eks. badning, kajakroning, surfing og lystfiskeri mv.

Spættet sæl pga. risiko for påvirkning med miljøfarlige stoffer, forringet fødegrundlag og forstyrrelser.

Klyde, splitterne, havterne, dværgterne og mosehornugle pga. tilgroning af ynglesteder, forringet fødegrundlag, forstyrrelser og prædation. Klyde desuden pga. uhenigtsmæssig hydrologi.

Retningslinjer

Marsvin og spættet sæl. Det sikres, at der findes mindst 1 egnet ynglelokalitet - til spættet sæl i form af uforstyrrede øer og sandbanker i sælernes yngletid.

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for spættet sæl, marsvin, klyde, splitterne, havterne og dværgterne

Konkrete retningslinjer

For dværgterne og splitterne sikres et antal tilstrækkeligt store ynglesteder uden forstyrrelser og med mindsket prædation. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Mågeøerne samt øerne mellem Fyn og Æbelø har i perioder udgjort et vigtigt yngleområde for klyde og terner. Ifølge de gældende reservatbestemmelser og fredninger inden for NATURA 2000-området er ynglefuglene på Æbeløholm, Dræet, Drejet, Mågeøerne og Drættegrund beskyttet imod menneskelige forstyrrelser i yngletiden.

De vigtige og potentielt vigtige yngleområder inden for området, som ikke er beskyttet imod menneskelige forstyrrelser i yngletiden, udgøres af Ejlinge og Nærrå Strand. Klyde har ynglet med op til 40 par ved Nærrå Strand og med op til 46 par på Æbelø Holm/Dræet. Havterne har ynglet med op til 85 par på Fogense Pynt/Fogense Ø, 200 par på Æbelø Holm, 125 par på Dræet og Drætlingen, 210 par på Ejlinge, 30 par på Æbelø og 33 par ved Agernæs - Nærrå Strand. Splitterne har ynglet med op til 700 par på Æbelø (kan være Æbelø Holm), 300 par på Ejlinge, 55 par på Dræet og Drætlingen samt 20 par ved Agernæs - Nærrå Strand. Dværgterne har ynglet med op til 11 par ved Agernæs - Nærrå Strand, 5 par på Æbelø Holm, 3 par på Flyvesandet ved Nærrå Strand og 3 par på Fogense Pynt/Fogense Ø.

Det er uvist i hvilken grad de ynglende terner forstyrres af menneskelig færdsel i yngletiden. Dog vides det, at der i yngletiden forekommer hyppig menneskelig færdsel ved Agernæs - Nærrå Strand. Her har kommunen i perioder opsat skilte, hvor der blev henstillet til, at de færdende udviste hensyn overfor de ynglende kystfugle. Det formodes, at der kun lejlighedsvis færdes mennesker på de øvrige øer og sander.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Samlet vurderes det, at indførelse af adgangs begrænsninger i fuglenes yngletid ved Agernæs - Nærrå Strand (herunder Flyvesandet) vil kunne have en positiv effekt på ynglebetingelserne for de ynglende kystfugle på denne lokalitet. Det skønnes at indførelse af adgangs begrænsninger på de øvrige øer og sander ikke vil resultere i nogen markant forbedring af ynglebetingelserne for klyde og tern i området. Formentlig er det først og fremmest forekomsten af ræv, der er bestemmende for ynglebetingelserne i de enkelte år.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Spættet sæl ses ofte i havområdet omkring Æbelø. Men der er ingen kendte landgangspladser for spættet sæl ved Æbelø.

Æbelø, Æbelø Holm, Dræet, Drætte Holm og omliggende havområder er fredede (se fredningskortet s. 132 i Naturklagenævnets afgørelse 15/3/2002, sag nr. 97-111/420-0004, <http://www2.blst.dk/nfr/07928.00.pdf>). Der er adgang for gående hele vejen rundt om Æbelø og landgang er tilladt på hele øen. Det er ikke tilladt at gå i land på Dræet og Drætte Holm eller gå udenfor vejen på Æbelø Holm i perioden 1/3-15/7.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Spættet sæls yngle- og fældeperiode er sammenfaldende med den største grad af menneskelige aktiviteter på Æbelø og eneste mulige område hvor sælerne ville kunne få fred nok til yngle- og fældeaktiviteter på Dræet, hvor færdsel allerede er forbudt i perioden 1/3 - 15/7. Hvis det ønskes, at spættet sæl skal benytte Dræet forudsætter det formentlig, at det omliggende søterritorium ligeledes beskyttes og, at perioden forlænges til 30/9.

110 Odense Fjord

Habitatområde H94

Fuglebeskyttelsesområde F75

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Knopsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Kan overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter er trusler mod kystfuglene, især terner og klyder samt mod rastende fugle.

Splitterne, fjordterne og havterne pga. forstyrrelser og/eller prædation på ynglesteder.

Knopsvane, toppet skallesluger og blishøne pga. reduceret fødegrundlag og forstyrrelser.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for knopsvane, sangsvane, toppet skallesluger, blishøne, klyde, splitterne, havterne og fjordterne. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Prædation og forstyrrelser mindskes eller fjernes i yngleområder for splitterne. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Igangværende pleje

Til beskyttelse af fuglelivet mod jagt og forstyrrelser er der oprettet et vildtreservat, som omfatter i alt ca. 6.000 ha. Der er helt eller delvist adgangsforbud i fuglenes yngletid på de fleste øer, samt forskellige zoner med færdsels- og jagtrestriktioner i den nordlige del af fjorden og omkring Vigelsø. Der er forbud mod motorbådsjagt i hele fjorden.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Flere af øerne i Odense Fjord er omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngletiden (1. april – 15. juli). Inden for NATURA 2000-området omfatter bekendtgørelsen øerne

Koholm, Hvenegårds Holm, Hasseløre, Skalø, Dørholm, Vigelsø Kalv, Roholm og, Kyholm. Leammer og omliggende fiskeriterritorium er omfattet af adgangsforbud i perioden 1/2 - 31/7. I den følgende opgørelse antages det, at de terner, som har ynglet på lokaliteten "Vigelsø inklusiv Skalø og Store Ægholm" har ynglet på Skalø, dvs. hvor der i yngletiden har været adgangsforbud (det bør opklares om denne formodning er rigtig). Inden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde ynglet på Kyholm (op til 33 par), Vigelsø (op til 90 par; uvist om de har ynglet, hvor der var forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden) og Dørholm (op til 40 par). Havterne har ynglet på "Vigelsø inklusiv Skalø og Store Ægholm" (årlig yngleforekomst, fx 140 par i 2009), Dørholm (op til 125 par, dog ikke over 14 par siden 1997), Kyholm (op til 165 par), Ægholm (op til 100 par, dog ikke over 10 par siden 1983) og Roholm (op til 75 par). I områderne med færdselsforbud i yngletiden har fjordterne ynglet på "Vigelsø inklusiv Skalø og Store Ægholm" (op til 22 par) og på Kyholm (op til 50 par). Splitterne har ynglet på "Vigelsø inklusiv Skalø og Store Ægholm" (op til 741 par), Dørholm (op til 382 par) og Kyholm (op til 112 par).

Uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har havterne ynglet på flere øer og holme, deriblandt Sorte Ø (op til 24 par), Hennings Holm (Gærdet; op til 75 par), Hasseløre og Hvenegårds Holm (fx 200 par i 1997), Ægholm (op til 100 par, dog ikke over 10 par siden 1983), Sandøen (op til 80 par) og Terneøen (op til 70 par). Fjordterne har ynglet på Hennings Holm (også kaldet Gærdet; op til 75 par). Splitterne har ynglet på Ægholm (op til 340 par).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Overordnet betragtet vurderes det, at terner der yngler i Odense Fjord, har adgang til øer, hvor de kan yngle beskyttet mod menneskelig færdsel og i et vist omfang også beskyttet mod forekomst af ræv. Omfanget af menneskelige forstyrrelser af de terner, som yngler uden for områderne, hvor der er færdselsforbud i yngletiden, kendes ikke. Men ifølge K. D. Johansen (lokal ornitolog, pers. medd.) er der dog i disse år ikke mange forstyrrelser på øerne.

Et af de vigtigste yngleområder for havterne, klyde og hættemåge (og dermed potentielt splitterne) i Odense Fjord ligger lige uden for NATURA 2000-området. Dette vigtige område udgøres af Ølundgårdområdet (omfattende 4-talsstrand, Mellemstykket, Ølundgårds Inddæmning og Lammesø Inddæmning). Det kunne overvejes at etablere et færdselsforbud dækkende hele eller dele af dette kystfugleområde.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt, om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges. Naturplanens passus om generelle behov for hensyntagen til rastende vandfugle overfor forstyrrelser er ukonkret.

En lang række arter, der førhen var tilknyttet bundvegetationen i fjorden, bl.a. knopsvane, sangsvane og blishøne forekommer ikke længere regelmæssigt i internationalt betydende antal i fjorden. Det skyldes, at bundvegetationen siden midten af 1990'erne stort set har været forsvundet fra Egesedybet – og arterne har måttet søge andre steder hen. De største koncentrationer af

arterne forekommer i dag således i omegnen af Vigelsø og Seden Strand, hvor der stadig findes et fødegrundlag i form af bl.a. havgræsser og søsalat.

Sangsvane forekommer stadig regelmæssigt i større antal i omegnen af fjorden, hvor de søger føde på agerjorde, og flyver til fjorden for at overnatte.

Toppet skallesluger forekommer heller ikke længere regelmæssigt i større antal i fjorden, hvilket kan skyldes afledte effekter af den vigende bundvegetation på fx fiskebestandene, jf. Ringkøbing Fjord (Meltofte & Clausen 2011).

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket det eksisterende reservat i fjorden, med to kernområder ved Egensedybet og ved Vigelsø, der omfatter omkring omtrent 15% af fjorden med forbud mod jagt, og resten af fjorden med forbud mod motorbådsjagt formentlig tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik, der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

For de vigende bestande af herbivore arter er det helt vitale behov genetablering af bundvegetationen. Der forekom større antal fugle i fjorden i de få år, hvor der både var reservat og vegetation i Egensedybet og vegetation ved Vigelsø (men uden reservat) – end der gør i dag hvor der er to reservater med jagtforbud, men det ene er uden betydeligt fødegrundlag. De to reservater blev designet som en kombination af reservater med forbud mod jagt på vandfugle på strandene og på søterritoriet, hvilket er en ideel reservatløsning, hvis der er vandplanter til stede, jf. fx erfaringer fra Ringkøbing Fjord (Meltofte & Clausen 2011).

I den aktuelle situation bør det overvejes om afgrænsningerne i fjorden skal justeres om, så større andele af de vegetationsdækkede områder indgår i reservatet. Forud for et sådant tiltag skal der i det omfang nyere arealkortlægninger af bundvegetationen ikke foreligger, ideelt foretages en mere omfattende kortlægning af bundvegetationens aktuelle udbredelse end NOVANA programmets transektundersøgelser normalt tilvejebringer, fx ud fra en flyfotoanalyse.

Endvidere bør det overvejes om der ikke, i lighed med mange andre reservater, bør indføres forbud mod brætsejlads i de områder hvor der er jagtforbud, da brætsejlads er en potentielt kraftigt forstyrrende faktor, hvis den ikke reguleres (jf. studier i Limfjorden, Madsen m.fl. 1992a).

112 Lillebælt

Habitatområde H96

Fuglebeskyttelsesområde F47

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bjergand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Hvinand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Toppet skallesluger (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Havørn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Kan overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Kan overvejes
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Marsvin	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter er en trussel mod flere af områdets ynglefugle samt rastende og fouragerende havfugle. Forstyrrelsen af ynglefugle sker både på kysten af Jylland og Fyn og på de større øer.

Plettet rørvagtel på grund af afvanding af enge og moser, forstyrrelser samt rørhøst.

Klyde, brushane og mosehornugle på grund af tilgroning af ynglesteder, forstyrrelser og prædation.

Fjordterne, havterne og dværgterne på grund af forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag.

Bjergand, ederfugl, hvinand og toppet skallesluger på grund af reduceret fødegrundlag og forstyrrelser.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for sangsoane, bjergand, hvinand, ederfugl, toppet skallesluger, rørhøg, havørn, klyde, brushane, fjordterne, havterne, dværgterne og marsvin. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Prædation og forstyrrelser i yngleområderne mindskes eller fjernes for brushane, mosehornugle og dværgterne (i både fynske del og jyske del).

Der sikres tilstrækkeligt store, uforstyrrede raste- og fourageringsområder for ederfugl. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af forstyrrelse i området. For brushane gælder dog, at det formentlig var forhold, der relaterede sig til ynglehabitats beskaffenhed, der gør at arten formentlig er forsvundet fra de potentielle ynglelokaliteter.

Flere af øerne i Lillebælt er omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngletiden (1. marts – 15. juli). Inden for området omfatter bekendtgørelsen øerne Linderum, Bastholm og Årø Kalv. Inden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde ynglet på Årø Kalv (op til 19 par) og Bastholm (op til 10 par). Havterne har ynglet på Bastholm (op til 98 par), Linderum (op til 48 par) og Årø Kalv (op til 250 par). Fjordterne har enkelte gange ynglet på Årø Kalv (op til 8 par). Så vidt vides har kun et par dværgterner ynglet i enkelte år, og yngleforsøgene har kun fundet sted på Årø Kalv.

Uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde og de tre arter af terner på udpegningsgrundlaget ynglet på flere øer, holme og kyster i området. De største yngleforekomster af klyde har været registreret i Gørdal Inderfjord (op til 38 par), på Feddet Sandager og Aborg Minde (op til 25 par) og på Bågø (op til 17 par). De største yngleforekomster af havterne har været registreret på Egholm ved Bågø (op til 120 par), på Bågø (op til 100 par; bl.a. ved Noret og Vestermose), Småholme nord for Årø Kalv (op til 85 par), Brandsø (op til 75 par), ved Bankel Sø (op til 55 par), Halk Nor (op til 54 par) og Fønskov (op til 40 par). De største yngleforekomster af fjordterne har været registreret ved Vestermose på Bågø (op til 25 par), Aborg Minde/Sandager (op til 10 par) og Fønskov (op til 10 par). De største yngleforekomster af dværgterne har været registreret ved Halk Nor (op til 12 par; dog er ingen yngleforekomst registreret efter 1990), Bankel Sø (op til 9 par), Fønskov (op til 6 par) og Emtækær Nor (op til 6 par).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag vil næppe kunne sikre brushane en gunstig bevaringsprognose i området.

Det vides ikke i hvilket omfang ynglende klyder og terner bliver forstyrret af menneskelig færdsel uden for de områder, som er omfattet af reservatbekendtgørelserne. Det skønnes at ynglesuccesen for ynglefuglene på flere af lokaliteterne uden for ynglereservaterne regelmæssigt påvirkes negativt af forekomst af ræv. På flere af lokaliteterne er yngleforekomsten uregelmæssig. Det er muligt at en begrænsning af den menneskelige færdsel i yngletiden (via en eventuel oprettelse af et nyt reservat) vil kunne bidrage til en forbedring af ynglebetingelserne for arterne i området. Men det må tages i betragtning, at optællingsresultaterne tyder på, at ternerne ofte flytter ynglested, hvilket vil gøre det vanskeligt at sikre, at ternerne opnår en reel fordel ved en eventuel oprettelse af nye reservater.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det uvist, om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Naturplanens passus om generelle behov for hensyntagen til rastende vandfugle overfor forstyrrelser er ukonkret.

DCE føler sig ikke overbevist om, at der er belæg for at ederfugl, toppet skallesluger og hvinand kan have en ugunstig bevaringsprognose i Lillebæltområdet, snarere at der er en for ekstensiv overvågning til reelt at udtale sig om dykænders forekomst i områder. Lige præcis dette område har i forbindelse med de seneste to landsdækkende vinteroptællinger af fugle haft de største tætheder af ederfugle, med et beregnet antal på mere end 36.000 ederfugle i 2008 (Petersen m.fl. 2006, Petersen & Nielsen 2011) og også større forekomster af de andre to arter (Petersen m.fl. 2006, 2010). Ved bedømmelse af lokal bevaringsprognose i området skal man være opmærksom på, at de historiske data om dykænders forekomst, der ligger til grund for udpegningen af dette og andre områder som fuglebeskyttelsesområde for dykænder i 1981 og opdatering af udpegningsgrundlagene i 2005, baseres på ca. 30 landsdækkende tællinger fordelt på fire årstider (efterår, vinter, forår, sommer) (Joensen 1968, 1973, 1974, Laursen m.fl. 1997, Pihl m.fl. 1992, 2001). Det er et meget omfattende datamateriale, der ikke med rimelighed kan sammenlignes med de tre landsdækkende tællinger (to vinter og en sommer), der er gennemført i den første 6-årige NOVANA periode.

Bjergændernes antal indenfor fuglebeskyttelsesområdet er blevet mindre set i et langtidsperspektiv tilbage til 1970'erne (jf. Joensen 1974), men det skyldes dels at bjergænderne i dag oftest dagraster i Helnæs Bugt udenfor fuglebeskyttelsesområdet (Petersen m.fl. 2006, 2010) – dels at en større andel af den samlede bestand over en længere årrække har valgt at overvintre i Ijssellmeer i Holland, hvor de fouragerer på Zebra muslinger.

Sangsvane forekommer stadig regelmæssigt i større antal i omegnen af Lillebælt, hvor de søger føde på agerjorde, og flyver til bæltet for at overnatte.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003). Det kan ikke ud fra det foreliggende bedømmes om dette er tilfældet i Lillebælt, men der forekommer relativt uforandrede antal svaner i området, hvilket indikerer det er tilfældet. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik, der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

Bedømt ud fra netop ederfuglens talrighed i området (sammenlignet med mange andre steder med stærkt vigende bestande) er der næppe belæg for behov for særlige hensyn overfor denne art. Ønsker man at tilgodese bjergand kan det ikke håndteres indenfor fuglebeskyttelsesområdet, men man kan overveje at udpege et supplerende fuglebeskyttelsesområde for arten, forudsat de fouragerer i nærheden af de aktuelle dagrastpladser og man ønsker at sikre deres natfourageringsområder. Deres valg af dagrastplads fra år-til-år er ikke altid forudsigelig, hvorfor sikring af dagrastpladser kun

kan håndteres ved store reservater eller regulering af motorbådsjagt. Der bør i givet fald foretages på baggrund af en konkret bearbejdning af regionale fugletællingsdata.

114 Odense Å med Hågerup Å, Sallinge Å og Lindved Å

Habitatområde H98

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

116 Centrale Storebælt og Vresen

Habitatområde H100

Fuglebeskyttelsesområde F73 og F98

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Marsvin	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter er en trussel mod ederfugl og splitterne. Nogle forstyrrelser har en negativ effekt på marsvin ikke mindst i deres ynglesæson.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for ederfugl, splitterne og marsvin.

Der sikres tilstrækkeligt store, uforstyrrede raste- og fourageringsområder for ederfugl. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Der sikres i nødvendigt omfang uforstyrrede ynglesteder for splitterne.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Øen Vresen syd for Nyborg er omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngletiden (15. marts – 30. juni). På Vresen har der så vidt vides ikke ynglet splitterne. I enkelte år er der registreret enkelte ynglepar af havterne og fjordterne.

Uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har der så vidt vides hverken ynglet klyde, havterne, fjordterne, splitterne eller dværgterne. Splitterne yngler på Sprogø og dermed indenfor NATURA 2000-området.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der er ingen egnede ynglelokaliteter, hvor det vil være relevant at indføre forbud mod færdsel. Formodningen om at færdsel skulle være en trussel mod ynglende splitterne i NATURA 2000-området må bero på en misforståelse med mindre der er en formodning om, at artens fødesøgningsmuligheder påvirkes negativt af færdslen med både i Storebælt. En sådan sammenhæng syntes dog ikke at være særlig sandsynlig.

Trækfugle

Naturplanens passus om generelle behov for hensyntagen overfor ederfugl er ukonkret.

DCE føler sig ikke overbevist om, at der er belæg for at ederfugl kan have en ugunstig bevaringsprognose i denne del af Storebælt-området, snarere at der er en for ekstensiv overvågning til reelt at udtale sig om dykænders forekomst i områder. Se uddybning under område 112 Lillebælt ovenfor.

Området har ved de seneste to landsdækkende vinteroptællinger af fugle haft større tætheder af ederfugle (Petersen m.fl. 2006, 2010; Petersen & Nielsen 2011).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Bedømt ud fra ederfuglens talrighed i området (sammenlignet med mange andre steder med stærkt vigende bestande) er der næppe belæg for behov for særlige hensyn overfor denne art.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Spættet sæl er begyndt at bruge Vresen som hvileplads. Der blev talt 28 spættede sæler på Vresen under fældningen i august 2012. Det er ikke undersøgt om de også yngler på Vresen.

Vresen og det omliggende søterritoriet i en afstand af 300 m fra højeste daglige vandstandslinje er lukket for adgang i perioden 1/10 – 30/6 (BEK nr. 9003 af 13/01/2002).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da det ikke vides i hvor høj grad Vresen benyttes som yngle- og fældelokalitet er det ikke muligt at vurdere et eventuelt beskyttelsesbehov.

120 Skove og søer syd for Brahetrolleborg

Habitatområde H104

Fuglebeskyttelsesområde F74

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skarv (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Ikke vurderet	Y: Næppe/T: Næppe	Nej
Skeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

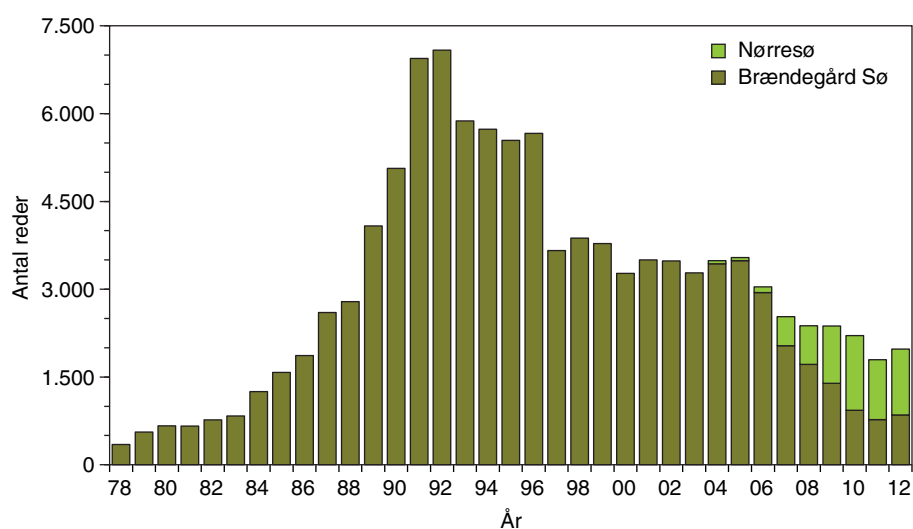
Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for skarv, havørn og hvepsevåge.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Der yngler skarver ved Brændegård Sø og Nørresø. Kolonien var meget stor (op til 7100 besatte reder) i årene 1990-1996, hvorefter bestanden gik tilbage (se figur). Så vidt vides har tilbagegangen ingen relation til forekomsten af menneskelig færdsel i yngleområdet.

Udviklingen i antallet af besatte skarvreder i kolonien ved Brændegård Sø (mørk grøn) og ved Nørresø (lys grøn). Kilde: DCE, Aarhus Universitet.

Der har ynglet op til 12 par fjordterner i Brændegård Sø, men arten yngler ikke årligt ved Brændegård Sø. Formentlig yngler arten på øen i Brændegård Sø, og her er der ingen menneskelig færdsel, ej heller på selve søen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ikke relevant at overveje brug af reservatbekendtgørelse af hensyn til skarv og fjordterne.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Da hovedparten af den rastende bestand af skarver i området om efteråret formentlig er lokale ynglefugle og deres afkom, samt ikke-ynglende fugle tilknyttet den lokale ynglekoloni, skyldes tilbagegangen i rastebestanden næppe forstyrrelser, som det også er tilfældet for ynglefuglene. Skarver fisker i småflokke eller solitært, og vil opsøge mobile fiskestimer, hvor de er. Det er uforudsigeligt hvor fiskene forekommer, og det er derfor næppe muligt at tilgodese rastende skarver med reservater, med mindre disse har en meget stor udstrækning.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ikke relevant at overveje brug af reservatbekendtgørelse af hensyn til skarverne i området.

121 Arreskov Sø

Habitatområde H105

Fuglebeskyttelsesområde F78

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Grågås (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Skeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter i sydenden af Arreskov Sø påvirker flere fuglearter. Det drejer sig om ynglefuglene rørdrum og havørn samt de rastende fuglearter grågås, troldand og skeand.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørdrum, grågås, troldand, skeand, hvepsevåge og havørn.

Igangværende pleje

Ved fredning og oprettelse af vildtreservat er der adgangsregulering på og omkring en stor del af søen. Denne beskyttelse betyder uforstyrrede yngle- og fourageringssteder for ynglefugle som grågås samt gode fourageringsmuligheder for større flokke af rastende andefugle samt havørn. Havørnen har frem til 2009 ynglet i en skov ca. 600 meter fra søen. Redestedet har været beskyttet gennem lukning af adgangsveje til skoven. I 2009 har havørnen flyttet sit ynglested til en skov omkring Brændegård Sø, og adgangsreguleringen omkring det tidligere redested ved Arreskov Sø er ophævet.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Der har ynglet op til 25 par fjordterne i Arreskov Sø, men arten har ikke ynglet i søen siden 1996. Formentlig har arten ynglet på øen i søen, og her er den menneskelige færdsel yderst begrænset så vidt vides.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ikke relevant at overveje brug af reservatbekendtgørelse af hensyn til fjordterne.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Den ugunstige bevaringsprognose i søen for grågås og troldand er formentlig begrundet i at aktuelle tal er lavere end tidligere tiders maksimumforekomster. Det er dog et spørgsmål om denne sammenligning med det oprindelige udpegningsgrundslags maksimumforekomst, der kan afspejle en enkelt tilfældig forekomst (se Clausen & Holm 2011) er rimelig.

Der forekommer stadig årligt tusindtallige flokke af begge arter, men for grågås er det evident, at der også kan være sket en regional omfordeling. I dag forekommer langt større antal af grågæs i det Sydfynske Øhav efter man har etableret reservater dér (årlige maksima > 4000 fugle 2008-2010 sammenlignet med en årlig middelforekomst på blot 425 fugle i 1994-2001, DCE flytællingsdata), Det samme kan gøre sig gældende for Troldand, hvor de større forekomster i regionen i dag oftest ligger i Fugleværnsfondens privat-ejede jagtfrie reservater ved Bøjden Nor (udenfor EF-fuglebeskyttelsesområde) samt Tryggelov Nor og Nørreballe Nor (EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 72).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det eksisterende reservat omfatter jagtfred på 2/3 af søens vandflade og omkring 2 km² stort. Det har umiddelbart bedømt en dybde, der er stor nok til, at lokalt rastende fugle kan søge tilflugt i dette, hvis der udøves jagt i randområderne, uanset om det er på selve søen eller på land.

127 Sydfynske Øhav

Habitatområde H111

Fuglebeskyttelsesområde F71 og F72

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Knopsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Sangsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Mørkbuget knortegås (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Troldand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Bjergand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Havlit (T)	-	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Toppet skallesluger (T)	Gunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Engsnarre (Y)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Blishøne (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser fra færdsel og rekreative aktiviteter er i dele af området en trussel mod flere af områdets ynglefugle samt rastende og fouragerende havfugle.

Klyde, almindelig ryle, brushane pga. tilgroning, forstyrrelser, prædation og reduceret fødegrundlag.

Splitterne, fjordterne, havterne, dværgterne pga. forstyrrelser, prædation og forringet fødegrundlag.

Mosehornugle pga. tilgroning og forstyrrelser.

Mørkbuget knortegås, troldand, bjergand, ederfugl, hvinand og blishøne pga. reduceret fødegrundlag, tilgroning af strandenge og forstyrrelser.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for rørdrum, sangsvane, knopsvane, mørkbuget knortegås, ederfugl, troldand, bjergand, hvinand, havlit, toppet skallesluger, blishøne, rørhøg, klyde, almindelig ryle, brushane, splitterne, fjordterne, havterne, dværgterne

Der sikres tilstrækkeligt store, uforstyrrede levesteder for ederfugl indenfor egnede delområder. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

For almindelig ryle, brushane, splitterne og dværgterne sikres et antal tilstrækkeligt store ynglesteder uden forstyrrelser og med mindsket prædation. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for en konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Brushane har ikke ynglet i området siden 1994, hvilket næppe skyldes forstyrrelse, men i højere grad forhold, der vedrører ynglehabitats beskaffenhed. Almindelig ryle yngler fåtalligt på St. Egholm og Monnet, hvor der er adgangsforbud i yngletiden.

Flere af øerne i Det Sydfynske Øhav er omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngletiden (1. marts – 15. juli). Inden for NATURA 2000-området omfatter bekendtgørelsen øerne Bredholm, Græsholm og Grensholm samt del af Hjelms hoved, Storeholm, del af vestlige odde på Hjortø, Odden ved Tåsinge, Mejlholm, Store og Lille Egholm, del af Strynø Kalv, Dejro og Eskildsø.

Inden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde såvel som de fire arter af ternere i udpegningsgrundlaget ynglet (se fx Bisschop-Larsen 2003).

På flere lokaliteter uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde såvel som de fire arter af ternere ynglet. De største yngleforekomster af klyde har været registreret på Vogterholm (op til 18 par), Monnet ved Tåsinge (op til 25 par) og Langholmshoved (op til 40 par). De største yngleforekomster af havterne har været registreret på Langholmshoved (op til 150 par), Nyland (op til 132 par), Siø (op til 84 par) og Lilleø (op til 80 par). Desuden har arten været registreret ynglende på en række andre lokaliteter med op til 10-75 par. De største yngleforekomster af fjordterne har været registreret ved Drejet og vestenden af Drejø (op til 75 par) og Odden øst for Hjortholm (op til 13 par). Den største yngleforekomst af splitterne har været registreret på Siø (op til 340 par). De største yngleforekomster af dværgterne uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har været registreret på Monnet ved Tåsinge (op til 12 par), Drejø (op til 11 par) og Nyland (op til 10 par). Det vides ikke i hvilket omfang ynglende klyder og ternere bliver forstyrret af menneskelig færdsel uden for de områder, som er omfattet af reservatbekendtgørelserne, men siden midten af 1990'erne har arten stort set ikke ynglet uden for områderne med færdselsforbud.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag vil næppe kunne sikre brushane og almindelig ryle en gunstig bevaringsstatus i området.

Det skønnes, at det forekommer, at ynglesuccesen for ynglefuglene på nogle af lokaliteterne uden for ynglereservaterne påvirkes negativt af den menneskelige færdsel. Selvom ternernes og klydes yngleforekomst er uregelmæssig på flere af lokaliteterne, skønnes det sandsynligt, at en begrænsning af den menneskelige færdsel i yngletiden på visse af de hidtil ubeskyttede lo-

kaliteter vil kunne bidrage til en forbedring af ynglebetingelserne for arterne i området.

Trækfugle

I det Sydfynske Øhav indsamles data om rekreative aktiviteter rutinemæssigt i forbindelse med flytællingerne af området. Det er evident, at der de senere år hyppigere er observeret kajakroere – indimellem i grupper (DCE, unpubl. data).

En nyere engelsk undersøgelse har dokumenteret at kano- og kajakroning er mere forstyrrende overfor vandfugle end fx sejlads med større motorbåde (Liley m.fl. 2011). Dette skyldes sandsynligvis, at de mindre både kan komme ind på lavere vand, hvor de større forekomster af fugle er.

Den negative udvikling for mørkbuget knortegås i området skyldes givetvis en kombination af tilgroning på strandenge i kombination med vigende forekomster af bundvegetation på lavt vand. Dertil kommer at forekomsterne i Danmark udenfor Vadehavet tilhører verdens nordøstligste bestande. Den samlede bestand af mørkbuget knortegås har været faldende fra ca. 1995-2005, hvorfor det må formodes, at en randbestand vil blive reduceret. Afgrænsningen af reservatet i det Sydfynske Øhav tilgodeser i vidt omfang knortegæssenes behov, da der er et betydeligt sammenfald mellem gæssenes foretrukne rasteområder og reservater med forbud mod jagt (om efteråret) eller færdsel (i det tidlige forår i ynglereservaterne omtalt ovenfor).

DCE føler sig ikke overbevist om, at der er belæg for at ederfugl og hvinand kan have en ugunstig bevaringsprognose i det Sydfynske Øhav, snarere at der er en for ekstensiv overvågning til reelt at udtale sig om dykænders forekomst i områder. Området overvåges ganske vist årligt under NOVANA-programmet ved midvintertællingen, men det er ikke altid på denne tid af året de største antal af arterne forekommet. Se også uddybning under område 112 Lillebælt ovenfor.

Området har ved de seneste to landsdækkende vinteroptællinger af fugle haft større tætheder af ederfugle og hvinænder (Petersen m.fl. 2006, 2010; Petersen & Nielsen 2011).

For troldand og bjergand er der givetvis tale om vigende bestande, sammenlignet med tællingerne fra 1965-74, der lå til grund for det oprindelige udpegningsgrundlag. For disse to arter er der, som nævnt under Lillebælt og Arreskov Sø ovenfor, dog i et vist omfang tale om regionale omfordelinger, hvor de større flokke af arterne i dag oftest ligger i Fugleværnsfondens privatejede jagtfrie reservater ved Bøjden Nor (udenfor EF-fuglebeskyttelsesområde) samt Tryggelov Nor og Nørreballe Nor (EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 72).

For blichøne kan DCE ikke finde evidens for den ugunstige bevaringsprognose. Årlige optællinger af blichøns i området under NOVANA programmet fremviser antal der ikke er væsentligt forskellige fra den variation der er i antallene fra 1965-74 og 1987-89 (Joensen 1968, 1974; Laursen m.fl. 1997).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Umiddelbart bedømt synes der ikke at være større behov for ændrede reservattiltag i området af hensyn til trækgæsterne. Dog bør det overvejes om der bør udlægges et større område med forbud mod kajakroning og evt. andre

sejladrestriktioner i knopsvanerne fældeperiode, for at sikre deres fortsat gunstige bevaringsprognose. DCE har data med detaljeret opløsning, der kan benyttes til en konkret anbefaling.

128 Hesselø med omliggende stenrev

Habitatområde H112

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsstatus forstyrrelser?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Bør overvejes
Gråsæl	Ukendt	Stærkt ugunstig		Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrende færdsel er kun reguleret i begrænset omfang i området og vurderes derfor som en trussel for gråsæl og spættet sæl (se Basisanalysen).

Desuden vil der være en risiko for, at bestandene af gråsæl og spættet sæl mindskes som følge af muligheden for færdsel på havet helt hen til stenrevet hvor sælerne opholder sig (Miljørapport, bilag 4).

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Hesselø er en af landets største hvilepladser for spættet sæl, som både yngler og fælder på nordvestrevet ved Hesselø. Revet fungerer ligeledes som hvileplads året rundt. Gråsæl forekommer lejlighedsvis på revet.

Revene omkring Hesselø er beskyttede i perioden 15/4 - 30/9, hvilket dækker næsten hele den anbefalede periode som spættet sæl har brug for til yngle- og fældeaktiviteter (1/4 - 30/9). Forstyrrende færdsel på havet er der imod ingen beskyttelse imod, idet adgang på havet er ubegrænset helt hen til yngle- og fældstederne, hvilket kan forårsage væsentlige forstyrrelser af spættet sæls yngleaktivitet. Adgangsbegrænsningen sikrer ikke tilstrækkelig beskyttelse af gråsælen i yngle- og fældeperioden, hverken på revene eller på søterritoriet.

Søterritoriet (inkl. rev) i en afstand af 3 sømil fra Hesselø er omfattet af reservatbekendtgørelsen nr. 150 af 14/04/1982 og er fredet året rundt, dog er færdsel tilladt på søterritoriet året rundt. Færdsel på revene er forbudt i perioden 15/4 - 30/9.

Vurdering af beskyttelsesbehov

For at sikre levesteder med hensyntagen til både gråsæls og spættet sæls sårbarhed overfor forstyrrelser bør det overvejes at udvide adgangsforbudet på revene til at gælde hele året, således at begge arter er beskyttede i deres yngle- og fældeperioder.

Ligeledes skal fredningen af søterritoriet udvides til at være et egentligt adgangsforsbud i det omliggende hav i en afstand af 500 m fra revene ligeledes gældende for hele året.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlad, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

Ved fremtidige vandstandsstigninger vil stenlokaliteter som denne sandsynligvis komme til at ligge helt under vand og lokaliteten vil dermed gå tabt som landgangsplads for sælerne.

Kortet viser nordvestrevet ved Hesselø, hvor sælerne holder til ([Naturstyrelsen](#)).

133 Gribskov, Esrum Sø, Esrum Å og Snævret Skov

Habitatområde H117 og H190

Fuglebeskyttelsesområde F108

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant
Sortspætte (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rødrygget tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

134 Arresø, Ellemose og Lille Lyngby Mose

Habitatområde H118

Fuglebeskyttelsesområde F106

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdum (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Fiskeørn (Tn)	Ukendt	-		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Kan overvejes

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydningsfuldt antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Rørdrum og rørhøg er følsomme overfor forstyrrelser i og omkring rørskovene, særligt i yngletiden. Stor skallesluger er følsomme overfor forstyrrelser på fourageringsarealer i vinterperioden.

Retningslinjer

Der sikres optimale yngleforhold for en bestand på mindst 3 par ynglende rørhøg og for rørdrum.

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed for bl.a. forstyrrelser og tilgroning.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Umiddelbart bedømt er forstyrrelser forårsaget af sejlads på Arresø af begrænset betydning for de fiskeørne, der i perioder opholder sig ved søen på forårs- og efterårstrækket. De er særdeles mobile og adrætte "luftbårne fiskere", der vil søge hen til områder uden menneskelige aktiviteter, hvis de føler sig generet af disse.

De overvintrende store skalleslugere vil især forekomme i årets 3-4 koldeste måneder, hvor de typisk vil fiske i større mindre flokke på søens åbne vandflader. Det er ukendt i hvilket omfang sådanne flokke forstyrres af sejladsaktiviteter på Arresø, men da søen ligger i umiddelbar nærhed af landets folkerigeste område (Storkøbenhavn) kan der være risiko for betydelige og hyppige forstyrrelser forårsaget af sejladsaktiviteter, hvis disse ikke reguleres. Aktuelt er det tilladt at windsurfe i hele søen i det meste af året (2. juli – 30. februar) og der er ingen regulering af motorbådssejlads. Naturstyrelsen har på lokalt initiativ indført et forbud mod kitesurfing.

Erfaringerne fra forsøgsreservaterne har vist at windsurfing kan påvirke rastende vandfugle på betydelig afstand (Madsen m.fl. 1992a), og det er almindeligt kendt at motorbådssejlads og anden sejlads med højere hastighed (fx jetski) kan have betydelige negative effekter på ynglende og rastende fuglebestande, hvilket er baggrunden for at man i fx Mossø har indført restriktioner i sejladsaktivitet på søen.

Omfanget af jagt på søen er ukendt, hvorfor det ikke kan bedømmes om der kan være forstyrrelsesproblemer relateret til denne aktivitet. Jagt fra båd på søer er dog ikke en særligt udbredt aktivitet i Danmark.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Indledningsvist bør det måske overvejes, om arterne reelt har ugunstig eller gunstig fremfor ukendt bevaringsprognose. Herefter kan det overvejes at indføre skærpede bestemmelser for mere forstyrrende former for sejlads (motorbåd, windsurfing) i hele eller dele af søen med henblik på at sikre de store skalleslugere fredfyldte fourageringsområder i hele overvintringsperioden – alternativt begrænse antallet af både/windsurfere i søen. Forbud mod kitesurfing bør opretholdes.

136 Roskilde Fjord og Jægerspris Nordskov

Habitatområde H120 og H199

Fuglebeskyttelsesområde F105 og F107

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (Tn)	Ukendt	Gunstig		Nej
Knopsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Kan overvejes
Grågåås (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Havørn (Tn)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Klyde (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Fjordterne (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Sortspætte (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rødrygget tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt store uforstyrrede levesteder, herunder optimale raste- og fourageringsforhold, for yngle- og trækfugle på udpegningsgrundlaget for NATURA 2000-området.

Det sikres, at områdets ynglelokaliteter for hvepsevåge, klyde, fjordterne, havterne, dværgterne, sortspætte og rødrygget tornskade ikke forstyrres i fuglenes yngletid.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

I Roskilde Fjord er flere end 16 øer og holme omfattet af en reservatbekendtgørelse, der beskytter ynglefuglene mod menneskelig færdsel i yngletiden (1. april – 15. juli). Der er også forbud mod færdsel på vandarealet i bugten "Bløden" syd for Risø, hvor øen Svaleø er beliggende. Desuden er der forbud mod færdsel i og omkring Selsø. På flere af øer samt ved Selsø har der ynglet klyde såvel som de tre arter af terner, som indgår i udpegningsgrundlaget.

På øer og holme uden for områderne med færdselsforbud i yngletiden har klyde såvel som de fire arter af terner ynglet, men på disse lokaliteter uden færdselsforbud har klyde ikke ynglet med over 10 par, og havterne har ynglet med ikke over 5 par. Fjordterne har ynglet med op til 45 par på Heste-

holme ved Bognæs. Dværgterne har ikke ynglet uden for områderne med færdselsforbud.

Det vides ikke i hvilken grad klyder og terner forstyrres af færdsel tæt på øerne med færdselsforbud. Det skønnes, at den negative betydning af denne færdsel er beskeden, bl.a. fordi der er forbud mod færdsel i en 50 m zone omkring øerne og holmene. Det vides dog ikke om sejlads med fx kajak langs denne grænse kan forårsage væsentlig forstyrrelse af ynglende terner og klyder. Det uvist i hvilken grad de mennesker, der færdes i fjorden, overholder forbuddene mod færdsel på øerne og holmene i fjorden. Det vides heller ikke, om ternerne under deres fødesøgning påvirkes af færdslen i fjorden, men det skønnes, at denne forstyrrelse ikke i væsentlig grad forringer ynglebetingelserne i fjorden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Alle væsentlige yngleforekomster af klyde og terner findes på øer og holme, hvor der er færdselsforbud i yngletiden. Det vurderes, at ynglebetingelserne for klyde og terner ikke vil forbedres, selvom der blev indført forbud mod færdsel på flere lokaliteter. Det kan dog ikke afvises, at færdslen i fjorden samlet set har et omfang og omfatter typer af færdsel som bevirker, at ternernes fødesøgning påvirkes negativt.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra årlige midvinteroptællinger og regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig kan tilskrives en kombination af indførsel af forbud mod motorbådsjagt i hele fjorden, indførelse af flere jagtfrie områder i fjorden samt naturgenopretnings tiltag ved Selsø.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Det skal dog bemærkes, at der hos DCE ikke foreligger opdaterede regelmæssige tællinger af fældende knopsvaner i fjorden. De har et særligt behov for beskyttelse mod forstyrrelser i juli-august, da de kan være følsomme overfor bl.a. sejlads, jf. det daværende DMU's undersøgelser på Saltholm i 1990'erne (fx Madsen m.fl. 1993, Clausen m.fl. 1996).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret, men det bør overvejes om de fældende knopsvaner bevaringsprognose er gunstig eller bør sikres yderligere ved sejladsrestriktioner.

139 Øvre Mølleådal, Furesø og Frederiksdal Skov

Habitatområde H123

Fuglebeskyttelsesområde F109

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Plettet rørvagt (Y)	Ukendt	Usikker-aftagende		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Færdsel på stierne samt sejlads og fiskeri forstyrrer og mindsker forekomsten af tilstrækkeligt uforstyrrede egnede ynglelokaliteter.

Retningslinjer

Der sikres uforstyrrede levesteder for plettet rørvagt og rørhøg.

Der sikres uforstyrrede levesteder for plettet rørvagt.

142 Saltholm og omliggende hav

Habitatområde H126

Fuglebeskyttelsesområde F110

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skarv (T)	Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Knopsvane (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Grågåse (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgåse (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibeand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Havørn (Tn)	Gunstig	-		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Vandrefalk (Tn)	Gunstig	-		Ikke relevant
Klyde (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Nej	Nej
Havterne (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Dværgterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Nej
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Spættet sæl	Gunstig	Gunstig		Kan overvejes
Gråsæl	Ukendt	Stærkt ugunstig		Kan overvejes

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Der er udlagt jagtfri zoner omkring den sydlige del af Saltholm. Jagt har en forstyrrende effekt på rastende fugle omkring Saltholm. Der foregår også jagt på Saltholms landareal. Det vurderes, at den samlede regulering af jagten på og omkring Saltholm ikke fungerer optimalt.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for Klyde, havterne, dværgterne og mose-hornugle, alm. ryle, brushane, fjordterne, rørhøg, bramgås, ederfugl, rørhøg, spættet sæl samt gråsæl.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er adgangsforbud på størstedelen af Saltholm (fra Holmegård og sydpå) i yngletiden. På den resterende af øen er færdslen begrænset til få fastboende og sommerhusejere. Selvom Peberholm ikke er omfattet af et ynglefugle-reservat, er fuglene her beskyttet mod færdsel, da der af andre årsager er adgangsforbud her.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe kunne sikre brushane og almindelig ryle en gunstig bevaringsstatus i området. Det vurderes ligeledes, at det ikke via reservatbekendtgørelser vil være muligt at bedre ynglebetingelserne for områdets ynglende ternere.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Jagtforstyrrelser omtales ikke med henvisning til specifikke arter.

Bortset fra ederfugl nævnes der ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra optællinger udført i forbindelse med overvågningen af Øresundsforbindelsen 1993-1998 (Fox m.fl. 2000) og regelmæssigt udførte reservatoptællinger (2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig bl.a. kan tilskrives etablering af et reservat ved Saltholm.

For ederfugl som trækfugl anføres en ugunstig bevaringsprognose, hvilket både afspejler både en lokal bestandsnedgang (Christensen & Bregnballe 2011) og en generel nedgang i den baltiske bestand (Ekroos m.fl. 2012). Den rastende bestand udgøres for en stor dels vedkommende af de lokalt tilknyttede ynglefugle. Der er dog næppe grund til at antage at den lokale bestandsnedgang skyldes forstyrrelser, da der er generelle forbud mod motorbådsjagt i store dele af Øresund, herunder Saltholm, samt lokale restriktioner i jagt, færdsel og sejlads på og omkring den sydlige del af Saltholm, hvor de fleste ederfugle holder til (jf. fx Noer m.fl. 1996).

Vurdering af beskyttelsesbehov

DCE har i tidligere notater gjort rede for, at det forslag til ændring af reservatbekendtgørelsen for området der har været i høring i 2012 (se omtale ne-

denfor) må formodes at styrke beskyttelsen af arterne i området (Clausen 2009, 2010), uden at det påvirker andre arter i negativ retning (Clausen 2012).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Et stigende antal spættede sæler (i 2011 blev der talt 154 individer) holder til på ørækken Svaneklapperne og de mange spredte sten omkring det sydlige Saltholm. Gråsælen derimod er fåtallig på Saltholm, med maksimalt 5 gråsæler talt på Saltholm i 2005, dog er der aldrig foretaget egentlige gråsæltællinger på Saltholm. Tidligere var Saltholm en vigtig ynglelokalitet for både spættet sæl og gråsæl, det formodes at spættet sæl yngler, men det er uvist om gråsælen yngler her i dag.

Afhængig af omfanget af færdsel fra personer undtaget af fredningens adgangsbegrænsning (fastboende og erhvervsfiskere) kan denne færdsel forstyrre sælerne i yngle- og fældeperioden. Desuden er der en del kajaksejlads omkring Saltholm. Forstyrrelser fra jolle- og kajaksejlads, samt fiskeri, i nærheden af disse områder har størst effekt på spættet sæl i yngle- og fældeperioden.

Saltholm vildtreservat. Adgangsforbuddet gælder i de markerede områder ([Naturstyrelsen](#)).

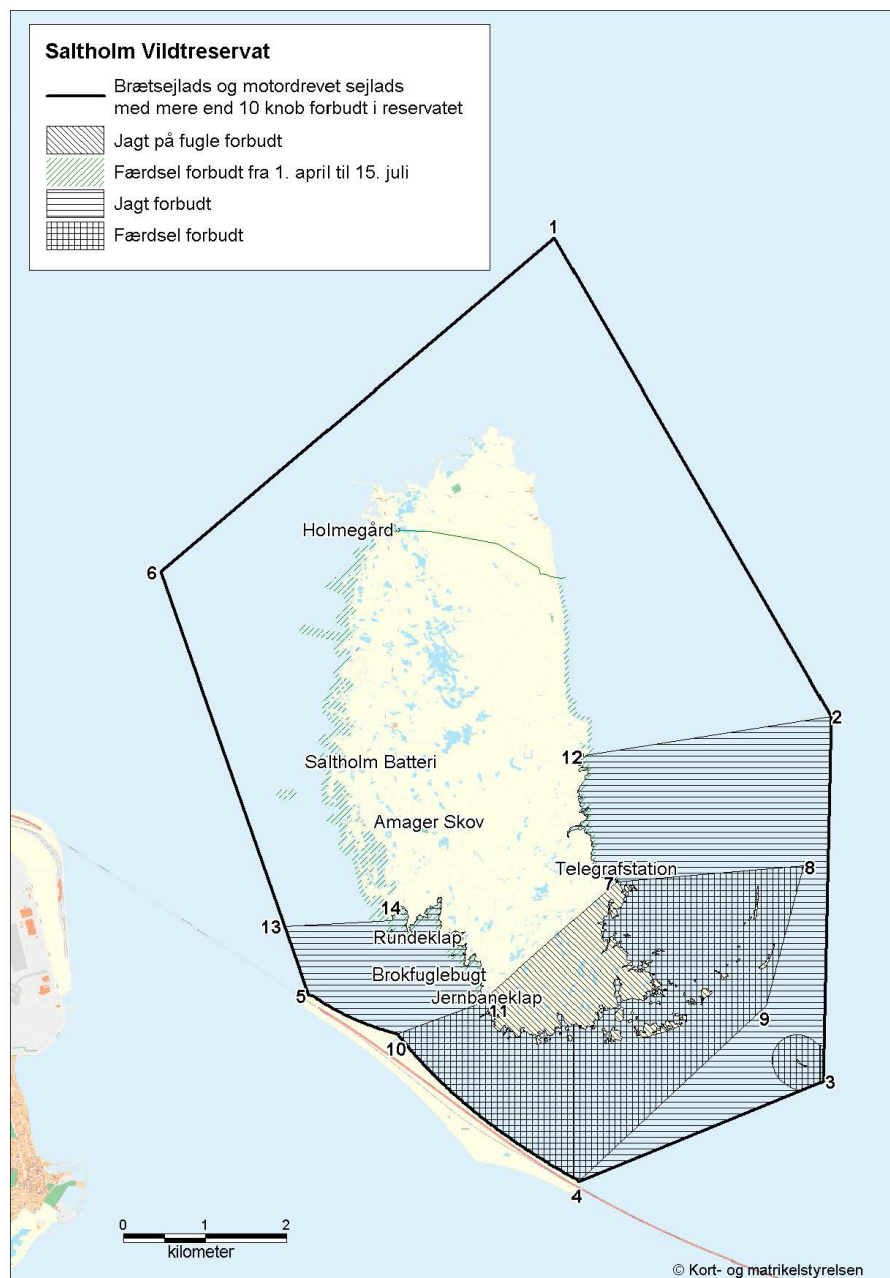
Vandarealerne omkring Saltholm er omfattet af reservatbekendtgørelsen nr. 673 af 20.8.1993, som supplerer Overfredningsnævnets afgørelse af 27.8.1983 om fredning af øen Saltholm med omliggende småøer. Sejlads og færdsel er forbudt indenfor det fredede område (den sydlige del af Saltholm og Sønder Flint), dog er der undtagelser for fastboende og erhvervsfiskere.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlads, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestemmelser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

Det bør overvejes at forenkle og udvide afgrænsning af området med færdselsforbud, som foreslået i udkastet til revision af bekendtgørelsen for Saltholm (det dobbeltskraverede område på kortet nedenfor). Dette vil inkludere en del af de sten sælerne benytter.

Naturstyrelsens udkast til en revision af Saltholm vildtreservat ([Naturstyrelsen](#)).

143 Vestamager og havet syd for

Habitatområde H127

Fuglebeskyttelsesområde F111

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skarv (T)	Fremgår ikke af planen	Ikke vurderet		Nej
Knopsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Lille skallesluger (Tn)	Ukendt	Gunstig		Nej
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Nej
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for plettet rørvagtel, klyde, almindelig ryle, havterne, dværgterne, mose-hornugle samt lille skallesluger.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Almindelig ryle er sidst registreret ynglende i Klydesø-reservatet, som er omfattet af et adgangsforbud. Koklapperne har tidligere huset ynglende almindelig ryle, men det er uvist, om menneskelig forstyrrelse har været en medvirkende årsag til artens forsvinden fra området. Der er forbud mod færdsel i yngletiden (1. april – 15. juli) på en længere strækning af kysten omkring Aflandshage og inden for dæmningen på den sydvestlige del af Kalvebod Fælle. Klyde har ynglet med op til 94 par på Aflandshage, 48 par på Kofoeds Enge ved Kongelunden og 45 par på Vestamager. Havterne har ynglet med op til 80 par på Aflandshage (dog ikke over 28 par siden 1992), og arten har også tidligere ynglet med op til 78 par på Amager Sydvestpynt. I årene 1970-1978 yngede havterne talrigt inden for Amager Inddæmningen (op til 334 par). Dværgterne har ynglet talrigt på Aflandshage (op til 15-17 par frem til midten af 1990'erne) og på Kongelundsstranden (op til 22 par frem til 1995).

Uden for områderne med forbud mod færdsel i yngletiden har der tilsyneladende ikke været væsentlige yngleforekomster af klyde, havterne og dværgterne. Det vides dog, at dværgterne i enkelte år har ynglet på Dragør Sydstrand.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Såfremt formodningen om, at alle væsentlige og potentielt væsentlige ynglelokaliteter for almindelig ryle, klyde, havterne og dværgterne ligger inden for områder, der allerede er omfattet af et adgangsforbud i yngletiden, vurderes det, at det ikke vil være muligt at bedre ynglebetingelserne for disse arter ved indføre nye reservater eller justere i de gældende regler for færdsel i yngletiden.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Området overvåges ekstensivt under NOVANA programmet og har ikke været omfattet af reservatovervågningen i 2008-2010, hvorfor det kan være svært at bedømme status uden en mere tilbundsgående analyse, der supplerer med data fra fx DOFbasen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ud fra det foreliggende materiale reelt ikke muligt at vurdere om der er behov for reservatoprettelse i området af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret, men det skal bemærkes at store dele af området allerede er omfattet af reservat- eller fredningsbestemmelser ved Aflandshage, Kalveboderne og på Vestamager (revideret i 2012), er det næppe det område, der bør have højest prioritet i en eventuel revisionsproces for det samlede danske reservatnetværk.

150 Gammel Havdrup Mose

Fuglebeskyttelsesområde F103

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Sortterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder for sortterne og rørhøg.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af menneskelig forstyrrelse i området, men det må antages, at det i højere grad end forstyrrelse er habitatens beskaffenhed, der er afgørende for forekomsten af ynglende sorterne. Arten er ikke konstateret ynglende i området efter 1980

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag vil næppe umiddelbart kunne sikre sorterne en gunstig bevaringsstatus i området.

151 Ramsø Mose

Fuglebeskyttelsesområde F104

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sortterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Der er forstyrrende færdsel i de græssede folde.

Retningslinjer

Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder for sorterne.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af menneskelig forstyrrelse i området, men det må antages, at det i højere grad end forstyrrelse er habitatens beskaffenhed, der er afgørende for forekomsten af ynglende sorterne.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Beskyttelsestiltag vil næppe umiddelbart kunne sikre sorterne en gunstig bevaringsstatus i området.

152 Vallø Dyrehave

Habitatområde H198

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Bredøret flagermus	Ukendt	Ukendt		Ikke relevant

153 Havet og kysten mellem Hundested og Rørvig

Habitatområde H134

Fuglebeskyttelsesområde F102

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Ederfugl (T)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

NATURA 2000-området er bl.a. udpeget for at sikre bestanden af ederfugle, der primært lever af muslinger. For ederfugle er fiskeri i området vurderet som en trussel mod artens levested, herunder fødegrundlaget.

Retningslinjer

Der sikres velegnede levesteder og uforstyrrede fouragerings- og rasteområder for ederfugl, hvinand, toppet skallesluger og stor skallesluger.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Områdets dykandebestande overvåges kun ekstensivt under NOVANA-programmet, hvorfor det kan være svært at bedømme status uden en mere tilbunds gående analyse, der supplerer med data fra fx DOFbasen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ud fra det foreliggende materiale ikke muligt at vurdere om der er behov for reservatoprettelse i området af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

154 Sejerø Bugt, Saltbæk Vig, Bjergene, Diesebjerget og Bollinge Bakke

Habitatområde H135 og 244

Fuglebeskyttelsesområde F94 og F99

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Grågås (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Gunstig (Østjylland)		Nej
Krikand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Bjergand (T)	Ukendt [§]	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Ederfugl (T)	Ukendt [§]	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes
Sortand (T)	Ukendt [§]	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Fløjlsand (T)	Ukendt [§]	Usikker	Muligvis	Bør overvejes
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Engsnarre (Y)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Nej
Klyde (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Havterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Odder	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant

[§]Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet bør ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Visse steder er færdsel eller ophold i yngletiden (1. april – 15. juli) en trussel mod områdernes potentiale som ynglested for arter på udpegningsgrundlaget (splitterne, havterne).

Splitterne pga. forstyrrelser og prædation.

Det vurderes at færdsel på visse steder i NATURA 2000-området er i konflikt med odder-interesserne og således forringer muligheden for at opnå gunstig bevaringsstatus for arten.

Retningslinjer

Det sikres velegnede levesteder for ynglefuglene rørhøg, engsnarre, splitterne og havterne med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser (ordlyd delvis som i pkt. 4.5).

Der sikres velegnede levesteder (herunder raste-, fouragerings- og/eller fældningspladser) for trækfuglene klyde, grågås, sædgås, sangsvane, krikand, bjergand, ederfugl, sortand og fløjlsand med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser (ordlyd delvis som i pkt. 4.6).

Der sikres velegnede levesteder for odder med individuel hensyntagen til ynglende hunners sårbarhed overfor forstyrrelser.

Det sikres velegnede levesteder for splitterne med individuel hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser (ordlyd delvis som i pkt. 1.8).

Der sikres velegnede levesteder for (herunder raste-, fouragerings- og/eller fældningspladser) for ederfugl med individuel hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser (ordlyd delvis som i pkt. 1.9).

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er forbud mod menneskelig færdsel i Saltbækvig hele året. Klyde har i enkelte år ynglet i Saltbækvig (op til 65 par). Havterne, fjordterne og dværgterne har ynglet ved Saltbækvig i områder med forbud mod færdsel, men der har kun været tale om få par og kun i enkelte år. På Nekselø er der forbud mod færdsel rundt langs stranden. Ved søen på nordøstenden af øen har der (også i de senere år) været betydende ynglefremkomst af havterne (op til 50 par) og splitterne (op til 685 par). Så vidt vides er færdslen ved denne sø yderst begrænset idet engen omkring søgen afgræsses af kreaturer. Dværgterne har ynglet med 1-2 par i enkelte år på kysten af Nekselø.

Uden for områderne med forbud mod færdsel i yngletiden har der tilsyneladende ikke været væsentlige ynglefremkomster af klyde. Dværgterne har ynglet med 1-2 par i enkelte år på Sanddobberne.

Så vidt vides udsættes de ynglende havterne og splitterne på Nekselø kun sjældent for menneskelig forstyrrelse.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vurderes, at der ikke er behov for at oprette et ynglereservat på Nekselø, men beskyttelsen af de ynglende hættemåger og dermed splitterne vil kunne forøges ved at indgå aftaler omkring, hvor og hvornår der græsses med kreaturer rundt om søen på nordenden af Nekselø.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Flere af trækfuglearterne, der indgår i områdets udpegningsgrundlag, overvåges kun ekstensivt under NOVANA programmet, især dykænderne, og det eneste område, der er relativt intensivt overvåget er det lille reservat ved Allehave Bugt (regelmæssigt udførte optællinger 2008-2010). Derfor kan det være svært at vurdere bevaringsprognosen på det foreliggende grundlag.

Sejerø Bugt var førhen en vigtig fældeplads og overvintringsområde for de fire dykænder, der indgår i udpegningsgrundlaget. Antallet af fældende fugle er formentlig faldende og omfordelt i forhold til før, så de største koncentrationer forekommer i den sydlige halvdel af bugten, hvor de førhen forekom i den nordlige del (Joensen 1973, Laursen m.fl. 1997, Petersen & Rasmussen 2011).

Med henvisning til føromtaltte effekter af rekreativ sejlads i Nordkattegat (Petersen & Fox 2009) kan det ikke udelukkes, at dette er en effekt af øget sejlads i sommerhalvåret på grund af den generelle stigning i lystbådssejlads i Danmark. Der er også sket en markant udbygning i sommerhusbebyggelserne rundt om bugten – som kan tilføre sejladseffekter fra småjoller, wind- og kitesurfere i dele af området.

Om vinteren er bjergand ikke registreret i området ved de seneste landsdækkende tællinger i 2004 og 2008, hvorimod de andre stadig er registreret, men fløjsand i markant faldende antal (Petersen m.fl. 2006, 2010). Samlet set er Sejerø Bugt formentlig det område i Danmark hvor der har været størst tilbagegang i antallet af overvintrende dykænder. Det er uvist om det skyldes manglende fødegrundlag eller fx intensivt motorbådsjagt.

Desuagtet bør det overvejes om bevaringsprognosen for dykænderne ud fra det foreliggende fremadrettet bør opfattes som ugunstig.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ud fra det foreliggende materiale svært at vurdere om der er behov for reservatoprettelse i området af hensyn til trækfuglene der raster eller overvintrer i området, men det er måske det havdykandeområde i Danmark, hvor der synes at være størst behov for overvejelser omkring sejlads- og motorbådsjagtrestriktioner, grundet tegn på vigende bestande både i sommer- og vinterhalvåret.

156 Store Åmose, Skarresø og Bregninge Å

Habitatområde H137

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Det vurderes at færdsel på visse steder i NATURA 2000-området er i konflikt med odder-interesserne og således forringer muligheden for at opnå gunstig bevaringsstatus for arten.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt med velegnede levesteder for odder med individuel hensyntagen artens sårbarhed overfor forstyrrelser.

157 Åmose, Tissø, Halleby Å og Flasken

Habitatområde H138

Fuglebeskyttelsesområde F100

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdum (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Grågåas (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgåas (T)	Ukendt	Gunstig (Østdanmark)		Nej
Havørn (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Fiskeørn (Y/Tn)	Ugunstig/Ugunstig	Usikker/-	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Dværgterne (Y)	Ukendt ^o	Ugunstig-aftagende		Nej
Odder	Ugunstig	Usikker	Ikke vurderet	Ikke relevant

^oBør ændres til gunstig. Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydnende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser eksempelvis i form af uhensigtsmæssig rekreativ færdsel omkring potentielle yngletræer for havørn og fiskeørn udelukker ynglesucces, og vil derfor forhindre gunstig bevaringsstatus for arterne i området.

Hyppig sejlads, menneskelig færdsel og i særdeleshed tilstedeværelsen af løse hunde, vil normalt være uforeneligt med odderens krav til yngleområde. Det vurderes derfor, at nævnte aktiviteter på visse steder i NATURA 2000-området kan være i konflikt med odderinteresserne og således forringe muligheden for at opnå gunstig bevaringsstatus for arten.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for odder, brushane, rørdum, rørhøg, havørn, fiskeørn og dværgterne.

Endelig er det et overordnet mål at sikre tilstrækkeligt med uforstyrrede raste- og fødesøgningsarealer for trækkende gæs og svaner samt at sikre tilstrækkeligt med tilstrækkeligt uforstyrrede og velegnede ynglelokaliteter for arterne på udpegningsgrundlaget, herunder især for odder, dværgterne og brushane.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Det er vanskeligt at vurdere omfanget og eventuelle negative effekter af forstyrrelse i området. For brushane gælder dog, at det formentlig var forhold, der relaterede sig til ynglehabitats beskaffenhed, der gør at arten formentlig er forsvundet fra de potentielle ynglelokaliteter, som så vidt vides er omfattet af et adgangsforbud i yngletiden.

I den sydlige ende af Tissø findes to små øer, som udgør særdeles vigtige ynglelokaliteter for dværgterne og fjordterne. Ligeledes udgør engene langs en del af sydenden af Tissø en særdeles vigtig yngleplads for dværgterne. Der har ynglet op til 42 par dværgterner og op til 68 par fjordterner ved Tissø. Begge arter yngler, hvor der er forbud mod færdsel i yngletiden. Bevaringsprognosen for dværgterne vurderes på denne baggrund til at være gunstig.

Dværgterne har i en årrække frem til begyndelsen af 1980'erne ynglet i Hal-leby Åmose med et enkelt par. Ved Hallenslev Mose, Gørlev har der ynglet Dværgterne (op til 1 par) og fjordterne (fx 7 par i 2006).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe umiddelbart kunne sikre brushane en gunstig bevaringsstatus i området. Vurderingen er forbundet med usikkerhed, da placeringen af potentielle ynglelokaliteter er ukendt. Det vurderes, at dværgterne og fjordterne er godt beskyttet imod forstyrrelser fra menneskelig færdsel på de vigtigste ynglelokaliteter inden for området.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes kun en enkelt trækfugleart med ugunstig bevaringsprognose fra området (fiskeørn), men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig kan tilskrives indførsel af forbud mod jagt i halvdelen og mod brætsejlad i hele søen. DCE savner belæg for at forekomsten af rastende fiskeørne skulle være i ugunstig udvikling.

Umiddelbart bedømt er forstyrrelser forårsaget af rekreative aktiviteter på Tissø af begrænset betydning for de fiskeørne, der i perioder opholder sig ved søen på forårs- og efterårstrækket. De er særdeles mobile og adrætte "luftbårne fiskere", der vil søge hen til områder uden menneskelige aktiviteter, hvis de føler sig generet af disse.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

161 Søer ved Bregentved og Gisselfeld

Habitatområde H142

Fuglebeskyttelsesområde F101

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Rørhøg (Y)	Ugunstig	Gunstig	Ikke vurderet	Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ynglefuglen rørhøg pga. forstyrrelse og reduktion af rørskov i Nielstrup sø og dermed manglende ynglepladser.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede levesteder, med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser, for grågås, troldand og rørhøg.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men en enkelt (troldand) med ukendt prognose. Områdets trækfuglearter er ikke særligt intensivt overvåget under NOVANA programmerne, hvorfor det kan være svært at bedømme status uden en mere tilbunds gående analyse, der supplerer med data fra fx DOFbasen.

Under område 163 (se nedenfor) nævnes det, at troldand kan være følsom overfor forstyrrelser på dagrasteplasserne, men det er spørgsmålet, hvor relevant det er i dag i det lokale område. Førhen rastede store flokke af troldænder i flere sydsjællandske søer og foretog formentlig natfourageringstræk derfra til fx Smålandsfarvandet. I dag er der indført jagtrestriktioner i langt større dele af Basnæs Nor, Holsteinborg Nor, Karrebæksminde og Dybsø Fjorde samt Avnø Fjord, der gør at troldænderne er flyttet til disse områder for at dagsraste nærmere natfourageringsområderne.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

162 Skælskør Fjord og havet og kysten mellem Agersø og Glænø

Habitatområde H143

Fuglebeskyttelsesområde F95 og F96

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Knopsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Gunstig (Østdanmark)		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Ederfugl (T)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Nej
Fløjlsand (T)	Ukendt	Usikker		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Havørn (Tn)	Ukendt	-		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Klyde (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Bør overvejes
Mosehornugle (Y/T)	Ugunstig/Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede levesteder for arter på udpegningsgrundlaget med hensyn til den enkelte arts sårbarhed.

Split- og dværgterne: Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede forhold omkring ynglepladser.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Blandt de ynglelokaliteter som huser ynglende klyde og terner er der forbud mod menneskelig færdsel på Feddet, Næbbet, Stenfed og Vesterfed i perioden 1. marts – 31. juni.

Inden for den del af NATURA 2000-området, hvor der ikke er adgangsbe-grænsning i yngletiden, er de vigtigste ynglelokaliteter for klyde Borreby Mose (op til 40 par), Agersø (op til 80 par) og Glænø Østerfed (op til 40 par). For havterne er de vigtigste lokaliteter uden adgangsforbud Glænø Østerfed (op til 180 par) og Agersø (flere lokaliteter, nogle med op til 121 par), men

der er også flere andre vigtige lokaliteter for havterne. For splitterne er den absolut vigtigste lokalitet Glænø Østerfed (op til 300 par). For dværgterne er Glænø Østerfed den vigtigste lokalitet (op til 30 par). Desuden har der ynglet op til 15 par dværgterne på Agersø.

Der forekommer menneskelig færdsel på Glænø Østerfed i yngletiden, bl.a. fordi folk fra Bisserup sejler over til Glænø Østerfed (H.H. Erhardi, NST-Vestsjælland, pers. medd.).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Glænø Østerfed er i disse år den vigtigste ynglelokalitet for terner på Sydvestsjælland. Det vurderes, at det vil være relevant at sikre de ynglende terner bedre beskyttelse i yngletiden ved at udvide arealerne i den eksisterende bekendtgørelse, så den fremover også kommer til at omfatte Glænø Østerfed. Det vil også være relevant at belyse behovet for at bruge adgangsbe-grænsning på visse dele af Agersø mhp. at reducere negative effekter af menneskelig færdsel på ynglende terner.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra årlige midvinteroptællinger og regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme, at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig kan tilskrives at man i 1990'erne supplerede det eksisterende reservater ved Basnæs Nor og Skælskør Nor med nye reservater med jagtforbud i Holsteinborg Nor, Skælskør Fjord, Helleholm Vejle på Agersø og indførsel af forbud mod motorbådsjagt ved Koben.

Det vurderes, at der generelt næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget. Dog skal det nævnes at den gamle bekendtgørelse om Basnæs Nor vildtreservat, der er fra før man blev opmærksom på forstyrrelser forårsaget af brætsejlads, ikke indeholder bestemmelser om forbud mod brætsejlads. Det kan være problematisk for de rastende fugle, der er følsomme overfor denne aktivitet (Madsen m.fl. 1992a) og måske især de fældende knopsvaner i fjorden. De har et særligt behov for beskyttelse mod forstyrrelser i juli-august, da de er stærkt følsomme overfor bl.a. sej-lads, jf. det daværende DMU's undersøgelser på Saltholm i 1990'erne (fx Madsen m.fl. 1993, Clausen m.fl. 1996).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være større behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området. Dog bør det overvejes om dele af eller hele Basnæs Nor reservatet skal tilføjes bestemmelser om visse former for sej-ladsrestriktioner, i lighed med nyere bekendtgørelser. DCE har detaljerede data, der kan benyttes ved afgrænsningen af et evt. område med sej-ladsbegrænsninger.

163 Suså, Tystrup-Bavelse Sø, Slagmosen, Holmegårds Mose og Porsmose

Habitatområde H146 og H194

Fuglebeskyttelsesområde F91 og F93

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Gunstig (Østdanmark)		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Kongeørn (Tn)	Ukendt	-		Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Ikke relevant
Isfugl (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Mosehornugle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Havørn, rørhøg, isfugl og muligvis også mosehornugle er sårbare overfor forstyrrelser på deres ynglepladser. Det samme gælder troldand på dagsrastepladserne (søer).

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt med uforstyrrede levesteder for isfugl og troldand.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Områdets trækfuglearter er ikke særligt intensivt overvåget under NOVANA programmerne, hvorfor det kan være svært at bedømme status uden en mere tilbundsående analyse, der supplerer med data fra fx DOFbasen.

Det er korrekt at troldand kan være følsom overfor forstyrrelser på dagsrastepladserne, men det er spørgsmålet hvor relevant det er i dag i det lokale område. Førhen rastede store flokke af troldænder i flere sydsjællandske søer og foretog formentlig natfourageringstræk derfra til fx Smålandsfarvandet. I dag er der indført jagtrestriktioner i lagt større dele af Basnæs Nor, Holsteinborg Nor, Karrebæksminde og Dybsø Fjorde samt Avnø Fjord, der gør at troldænderne er flyttet til disse områder for at dagsraste nærmere natfourageringsområderne.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

164 Hov Vig

Fuglebeskyttelsesområde F97

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skeand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt med uforstyrrede raste- og fourageringspladser for hvinand og skeand.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseeffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men to med ukendt bevaringsprognose. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme, at skeand har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig kan tilskrives en kombination naturgenopretningstiltag af indførsel af forbud mod jagt i større dele af Hov Vig. Status for hvinand er svært at bedømme, da den som andre overvintrende dykænder er ekstensivt overvåget under NOVANA programmet.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

166 Røsnæs, Røsnæs Rev og Kalundborg Fjord

Habitatområde H195

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Spættet sæl	Ukendt	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder for spættet sæl med individuel hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Spættet sæl ses ofte i havområdet omkring Røsnæs, men der findes ikke optællinger af spættet sæl her. Der er ingen oplagte landgangspladser ved Røsnæs.

Der er ingen begrænsning for gående færdsel hele vejen rundt om Røsnæshalvøen. Spættet sæls yngle- og fældeperiode er sammenfaldende med den største grad af menneskelige aktiviteter på Røsnæs og uforstyrrede og dermed egnede ynglelokaliteter for spættet sæl findes ikke.

Der findes ingen reservater i dette NATURA 2000-område, som beskytter sælerne.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der findes ingen oplagte landgangspladser for spættet sæl i dette område, og det er derfor ikke muligt at etablere yderligere beskyttelse af sælerne her.

167 Skove ved Vemmetofte

Habitatområde H144

Fuglebeskyttelsesområde F92

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rød glente (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

168 Havet og kysten mellem Præstø Fjord og Grønsund

Habitatområde H147

Fuglebeskyttelsesområde F84 og F89

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Klyde (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Brushane (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Nej	Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Fjordterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Havterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Nej
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Næppe	Nej
Skarv (Y/T)	T: Ukendt/Y: Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Knopsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Pibesvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Pibeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Vandrefalk (Tn)	Ukendt	-		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hjejle (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Spættet sæl	Ukendt ^o	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Bredøret Flagermus	Ukendt	Ukendt		Ikke relevant

^oBevaringsprognosen for spættet sæl bør ændres til ugunstig. Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Arterne på udpegningsgrundlaget udviser forskellig grad af sårbarhed overfor forstyrrelse på yngle- og rasteplasser. Mest udsatte er klyde, split-, hav-, fjord- og dværgterne samt spættet sæl der hovedsagelig yngler på uforstyrrede småøer, og hvor færdsel derfor er uønsket i fuglenes yngletid.

Offentlighedens færdsel er reguleret i vildtreseroaterne, men det er uklart om bestemmelserne efterleves og om de i givet fald er tilstrækkelige. Der er behov for udbygget viden om omfanget og betydningen af forstyrrelse som trussel.

Ynglefuglene: plettet rørvagtel, brushane, splitterne og dværgterne på grund af prædation, tilgroning af levesteder og muligvis forstyrrelse.

Arten (Bredøret flagermus) forstyrres i det omfang dens levesteder i huse, hule træer mv. påvirkes negativt.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkelige, uforstyrrede levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget, med hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed. Indsatsen gælder både menneskelig forstyrrelse og prædation. Naturstyrelsen undersøger og vurderer hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Levesteder for splitterne, dværgterne og plettet rørøgetel sikres ved at afstemme drift og pleje i forhold til arternes levestedskrav, ved at modvirke prædation og sikre tilstrækkeligt uforstyrrede forhold i yngleperioden.

Potentielle levesteder for brushane plejes af hensyn til denne art, hvor det skønnes relevant. Der sikres tilstrækkelig lav strandengsvegetation i yngleperioden, risikoen for kreatur nedtrampning minimeres ligesom uønsket færdsel og prædation reguleres.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Brushane er så godt som forsvundet fra området, hvilket formodes primært at skyldes forhold vedrørende ynglehabitatets beskaffenhed. De potentielle yngleområder på Nyord Sydeng er således omfattet af et færdselsforbud i yngletiden.

På alle vigtige ynglelokaliteter for klyde og terner i dette NATURA 2000-område er der forbud mod færdsel i yngletiden. Det drejer sig bl.a. om Lilleholm og Maderne i Præstø Fjord samt Ægholm og Sækkesand nord for Nyord.

Uden for områderne, der er beskyttet mod færdsel i yngletiden, er den vigtigste lokalitet tilsyneladende Storeholm i Præstø Fjord. Her har der ynglet op til 145 par klyder (dog ingen ynglende klyder siden 2002) og 275 par splitterterner.

Det er uvist i hvilket omfang de ynglende klyder og terner på Storeholm forstyrres af menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe sikre brushane en gunstig bevaringsstatus i området. Hvis det lykkes at genskabe de tidligere yngleområder på Ulvshale, Veddelen, bør disse dog mod forstyrrelser fra menneskelig færdsel. Det vil desuden være relevant at få belyst, hvorvidt den menneskelige færdsel på og nær Storeholm forårsager forstyrrelser af ynglende klyde og terner.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges. DCE kan derfor ikke vurdere naturplanens betragtninger om efterlevelse af reservatbestemmelser, der som nævnt i indledningen heller ikke er et forstyrrelsesproblem, men et håndhævelsesproblem.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart be-

dømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket med sikkerhed kan tilskrives en kombination af etableringen af det store reservat ved Ulvshale-Nyord (Madsen 1995) samt formentlig også det nyere reservat ved Præstø Fjord.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

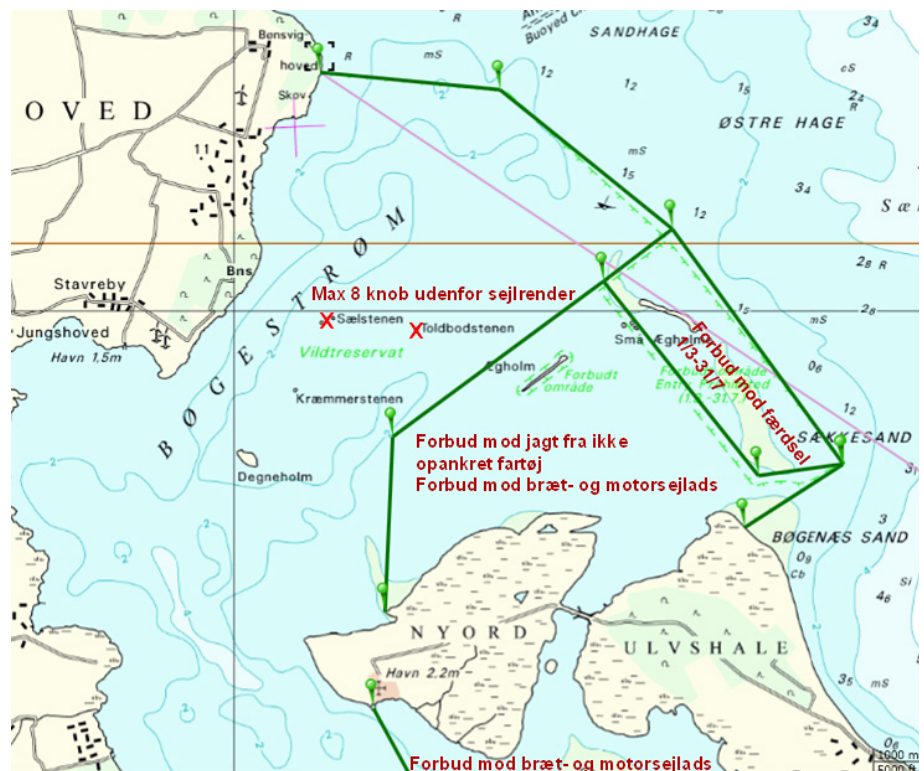
Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

I Ulvshale-Nyord Vildtreservat yngler og fælder et mindre antal af spættet sæl (<40) på en række sten i Bøgestrømmen, sælerne bruger ligeledes stene som hvileplads hele året (se kort nedenfor). Stengrunden i Bøgestrømmen er områdets eneste egnede sællokalitet og er dermed et vigtigt område for spættet sæl.

Sælerne er så godt som ubeskyttede mod forstyrrelser på denne lokalitet, idet sejlads er tilladt helt hen til "sælstenene". Der er fri adgang på og omkring sælstenene og forstyrrelser i form af sejlads og opankring formodes at udgøre en trussel for sælerne.

Ulvshale-Nyord Vildtreservat (BEK nr. 14015 af 07/07/1995) udgør en del af området. Sælstenene ligger i den del af vildtreservatet, hvor der kun gælder et forbud mod sejlads med mere end 8 knob udenfor sejlrenderne.

Kort over Ulvshale-Nyord Vildtreservat. De to røde krydser viser "sælstenenes" omtrentlige position (Kort lavet i Det levende søkort).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der bør gælde et adgangsforbud på stengrunden i Bøgestrømmen og for det omliggende søterritorium ud til 500 m i perioden 1/4-30/9.

Den nuværende vildtskadebekendtgørelse giver mulighed for dispensation til regulering af spættet sæl i perioden 1/8-31/5 i forbindelse med skader på fiskeredskaber. Reguleringsdispensationer bør ikke gives i habitatområder og kun gives i områder hvor populationsundersøgelser viser at bestanden ikke tager skade. I dette område gives en del dispensationer til regulering. Den meget lille bestand af spættet sæl kan ikke forventes at kunne klare regulering og status bør ændres til ugunstig.

I tilfælde af ansøgning om regulering af sæler bør der opstilles kriterier for skadernes omfang på fiskeredskaberne og effekten af reguleringen på sælernes adfærd og bestandsstørrelse bør undersøges. Da reguleringen som oftest sker i vandet, hvor artsbestemmelse af sæler er relativt svært, er der en reel risiko for forkert artsbestemmelse af sælerne og dermed også en risiko for at det i stedet er gråsælen der fejlagtigt skydes på, og tilladelser i områder som dette, hvor både spættet sæl og gråsæl forekommer, er særligt problematiske. Den 12/8/2012 blev en gråsæl således fejlagtigt skudt ved Stavreby i forbindelse med regulering.

169 Havet og kysten mellem Karrebæk Fjord og Knudshoved Odde

Habitatområde H148

Fuglebeskyttelsesområde F81

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Klyde (Y)	Ukendt	Gunstig	Uvist	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	Ukendt	Gunstig	Uvist	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Bør overvejes
Rødrygget tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Knopsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Gunstig (Østdanmark)		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Spidsand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Lille skallesluger (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Blishøne (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Spættet sæl	Ukendt ^a	Gunstig	Sandsynligvis	Bør overvejes

^aDet bør overvejes om bevaringsprognosen for spættet sæl skal ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Arterne på udpegningsgrundlaget udviser forskellig grad af sårbarhed overfor forstyrrelse på yngle- og rasteplasser. Mest udsatte er klyde, hav-, fjord- og dværgterne

samt spættet sæl, der hovedsagelig yngler på uforstyrrede småøer, og hvor færdsel derfor er uønsket i fuglenes yngletid.

Offentlighedens færdsel er reguleret i vildtreservaterne, men det er uklart om bestemmelserne efterleves og om de i givet fald er tilstrækkelige. Der er behov for udbygget viden om omfanget og betydningen af forstyrrelse som trussel.

Ynglefuglene havterne og dværgterne på grund af prædation, tilgroning af levesteder og muligvis forstyrrelse.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkelige, uforstyrrede levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget, med hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed. Indsatsen gælder både menneskelig forstyrrelse og prædation.

For dværgterne gælder, at relevante strandarealer søges beskyttet mod prædation og uhensigtsmæssig færdsel.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på dele af Enø Overdrev samt på Dybsø. Begge lokaliteter udgør vigtige ynglelokaliteter for klyde, havterne, fjordterne og dværgterne. Avnø Røn er fredet og omfattet af et færdselsforbud hele året.

Uden for områderne, der er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, findes en række lokaliteter som er af en vis betydning for ynglende klyde og terner. Disse lokaliteter omfatter Lindholm i Karrebæk Fjord (op til 56 par klyder, 80 par havterne og 35 par fjordterne), Svinø Vig og Hylteholme (op til 40 par klyder) samt Avnø Røn (op til 30 par klyder, 40 par havterne og 25 par fjordterne).

Det er uvist i hvilken grad de ynglende klyder og terner på Lindholm forstyrres af menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes relevant, at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på Lindholm og Avnø Røn forstyrres af menneskelig færdsel, hvorefter det kan vise sig relevant at overveje tiltag, som kan sikre de ynglende fugle bedre beskyttelse mod menneskelige forstyrrelser.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges. DCE kan derfor ikke vurdere naturplanens betragtninger om efterlevelse af reservatbestemmelser, der som nævnt i indledningen heller ikke er et forstyrrelsesproblem, men et håndhævelsesproblem.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i områ-

det med stabile-stigende antal, hvilket med stor sandsynlighed kan tilskrives udvidelsen af reservatet med jagtforbud i Dybsø Fjord samt indførelse af forbud mod motorbådsjagt i Karrebæksminde, Dybsø og Avnø Fjorde.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – havpattedyr

Spættet sæl yngler og fælder på de mange spredte sten der ligger i forlængelse af Avnø Røn mod sydøst i Avnø Fjord, og bruger disse som hvilepladser hele året. Der er ikke andre egnede ynglelokaliteter eller potentielle levesteder for spættet sæl i dette NATURA 2000-område. Ved fremtidige vandsstandsstigninger vil stenlokaliteter som denne sandsynligvis komme til at ligge helt under vand og lokaliteten vil dermed gå tabt som landgangsplads for sælerne.

Bevaringsprognosen for spættet sæl er vurderet ukendt for området. DMU/AU har optalt sælerne i Avnø Fjord siden 1988 og antallet her har været stagnerende siden 2003. Det bør på denne baggrund overvejes, om status for spættet sæl bør ændres fra "Ukendt" til "Ugunstig".

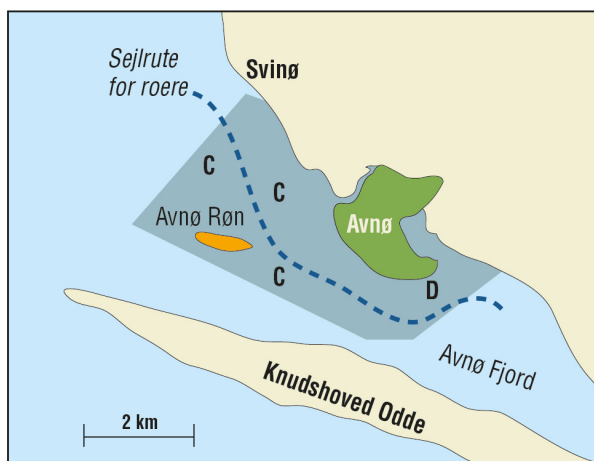
Den markerede sejlroute øst om Avnø Røn løber lige der hvor "sæl-stenene" ligger. Ro-sejlads er ikke yderligere begrænset. Den største ro-aktivitet i Avnø Fjord forventes at være om sommeren og dermed sammenfaldende med sælernes ynglesæson og kan derfor være meget kritisk for de ynglende sæler i Avnø Fjord.

Derudover er der stor surf-aktivitet i området som kan være alvorligt forstyrrende.

Avnø, Avnø Røn og et vandområde på 1128 ha er fredet (Naturklagenævnets afgørelse 19/6/2002, sag nr. 97-111/350-0001, www2.blst.dk/nfr/07880.00.pdf).

Adgang er forbudt i området markeret med C på kortet i perioden 1/3 - 1/8. Undtaget er roere, der må sejle i den markerede sejlroute øst om Avnø Røn. Brætsejlads, vandscootere samt wind- og kitesurfing er ikke tilladt i hele det fredede område i Avnø Fjord markeret med C og D på kortet. I området markeret med D er sejlads tilladt med maks. 6 knops fart. Fiskeri er tilladt i hele området, dog ikke nedgarn og harpunfiskeri. Adgang er forbudt på Avnø Røn hele året (se <http://www2.blst.dk/nfr/07880.00.pdf>).

Kort hentet fra [Naturstyrelsen](#).

Vurdering af beskyttelsesbehov

Spættet sæl er så godt som ubeskyttet mod forstyrrelser i områdets eneste egnede sællokalitet, Avnø Fjord, idet roere må sejle på den markerede sejlrute øst om Avnø ganske tæt på de sten som sælerne bruger.

Det anbefales at adgangsbegrænsningen i Avnø Fjord udvides til ligeledes at gælde for ro-sejlads og fiskeri, således at sælerne sikres fred på stenene i yngle- og fældeperioden. Desuden bør forbuddet gælde indtil 30/9.

171 Klinteskov og Klinteskov kalkgrund

Habitatområde H150 og H207

Fuglebeskyttelsesområde F90

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Vandrefalk (Y)	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Høgesanger (Y)	Ugunstig	Forsvundet	Ikke vurderet	Ikke relevant
Rødrygget tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Bredøret flagermus	Ukendt	Ukendt		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Uhensigtsmæssig færdsel er en trussel for vandrefalk og hvepsevåge. Begge arter skifter redested fra år til år, hvorfor trusselsbilledet varierer over tid. Indsamling af vandrefalkens æg eller unger er forekommet og er stadig en mulig trussel.

Arten (Bredøret flagermus) forstyrres i det omfang dens levesteder i huse, hule træer mv. påvirkes negativt.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkelige, uforstyrrede levesteder for arterne på udpegningsgrundlaget, med hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed. Indsatsen gælder både menneskelig forstyrrelse og prædation.

173 Smålandsfarvandet nord for Lolland, Guldborgsund, Bøtø Nor og Hyllekrog-Rødsand

Habitatområde H152

Fuglebeskyttelsesområde F82, F83, F85 og F86

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Skarv (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Rørdrum (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Knopsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sangsvane (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Gunstig (Østdanmark)		Nej
Grågås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Bramgås (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Mørkbuget knortegås (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Taffeland (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Lille skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Stor skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Plettet rørvagtel (Y)	Ugunstig	Usikker-aftagende	Ikke vurderet	Ikke relevant
Engsnarre (Y)	Ukendt	Ugunstig-stigende		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Trane (Y/Tn)	Ukendt/Ukendt	Gunstig/-		Nej
Klyde (Y)	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes
Splitterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Bør overvejes
Fjordterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes
Havterne (Y)	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Bør overvejes
Mosehornugle (Y)	Ukendt	Ugunstig-aftagende		Ikke relevant
Spættet sæl	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes
Gråsæl	Ukendt	Stærkt ugunstig		Bør overvejes
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Bredøret flagermus	Ukendt	Ukendt		Ikke relevant

Tn: Trækfugle, der opholder sig i området i nationalt betydende antal.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelse i form af sejlads og landgang på de ubeboede øer og landtanger er en trussel mod fuglelivet og sælerne. De otte vildtreservater i NATURA 2000-området afhjælper dette, men trusselsbilledet findes også udenfor reservaterne, bl.a. på nyopdannede sandøer.

Ynglefuglene: dværgterne på grund af prædation, forstyrrelser og tilgroning,...

Gråsæl og spættet sæl, da bestandenes tilstand i forhold til evt. reduceret fødeudbud ikke er tilstrækkeligt kendt i området. Gråsæl har kun ynglet få gange på én lokalitet i området og bestandsudviklingen er derfor usikker. Begge arter er muligvis truet af

forstyrrelser, især i yngle- og pelsfældningsperioderne, men størrelsen heraf er ikke kendt.

Arterne (Bredøret flagermus og damflagermus) forstyrres i det omfang deres levesteder i hule træer, gamle bygninger mv. påvirkes negativt.

Retningslinjer

Der sikres levesteder, med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for spættet sæl, gråsæl, sædgås, taffeland, troidand, havørn, rørhøg, trane, klyde, splitterne, fjordterne, havterne og dværgterne. Indsatsen gælder både menneskelig forstyrrelse og uønsket prædation. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Trane yngler i Bøtø Nor, hvor der er adgangsforbud hele året.

Der er forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på de ynglelokaliteter i NATURA 2000-området, som er særligt vigtige for klyde og terner.

Uden for områderne, der er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, findes mange lokaliteter som har huset et større eller mindre antal ynglende klyder og/eller terner. Disse lokaliteter omfatter bl.a. Lindholm vest for Nysted (op til 26 par klyder, 60 par havterne, 24 par fjordterne, 50 par splitterterner og 5 par dværgterne), Kalveholm (op til 30 par havterne og 25 par fjordterne), Store Skåne på Sydøstlolland (op til 70 par havterne), Drummeholm (op til 58 par fjordterne, men ingen efter 1992, og op til 15 par dværgterne, men ingen efter 1986), Vålse Vesterskov Strand (op til 24 par klyder), Vester Kippinge Mader (op til 36 par klyder), Kalløgrå (op til 34 par klyder, 8 par havterne og 7 par dværgterne), Avernakke Hage på Fejø (op til 20 par havterne, 10 par fjordterne og 8 par dværgterne), Skalø nord for Fejø (op til 30 par havterne, 15 par fjordterne og 10 par dværgterne), Sudeø (op til 28 par klyder, 50 par havterne og 6 par fjordterne), Kejlsø og Lilleø i Guldborgsund (op til 40 par havterne), Kalvø i Guldborgsund (op til 92 par havterne), Barholme i Guldborgsund (op til 30 par havterne) og Hjelm Ø i Guldborgsund (op til 60 par havterne).

Det er uvist i hvilken grad der sker menneskelig forstyrrelse af ynglende klyder og terner i de områder, hvor der ikke er adgangsbegrænsning i yngletiden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe alene kunne sikre trane en gunstig bevaringsstatus i området. Det skønnes relevant, at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på de vigtigste lokaliteter uden adgangsbegrænsning forstyrres af menneskelig færdsel samt vurdere, om det er relevant med tiltag, der kan sikre de ynglende fugle bedre beskyttelse mod menneskelig forstyrrelse.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig kan tilskrives en kombination af flere jagtfrie områder samt et passende fødegrundlag.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Spættet sæl yngler og fælder på Rødsand og bruger området som hvileplads hele året. Gråsælen har ynglet på Rødsand hvert år i de sidste 10 år og Rødsand er dermed den eneste fast etablerede yngleplads for gråsæl i Danmark. I Hyllekrog reservatet yngler og fælder spættet sæl på stengrunden Vitten, og bruger området til hvileplads hele året.

Forstyrrelser i forbindelse med fritidssejlad (jolle- og kajak-sejlad) samt fiskeri omkring Rødsand er potentielt en trussel mod både spættet sæls og gråsæls yngleaktivitet. Ligeledes er forstyrrelser fra mennesker der går i land på Rødsand en potentiel trussel.

Sandlokaliteten Rødsand forandrer sig fra år til år, hvorfor det er vigtigt løbende at evaluere behovet for ændringer i reservatbestemmelserne. Derimod vil stengrunden Vitten sandsynligvis helt forsvinde ved fremtidige vandstigninger.

Rødsand og Hyllekrog vildtreservaterne ligger i den sydlige del af dette NATURA 2000-område (Reservatbekendtgørelse nr. 14023 af 20/09/1993). Rødsand vildtreservat består af den vestlige del af Rødsand sandtange og et søterritorium (nærmere bestemt i bek.). Adgang er forbudt i Rødsand reservatet i perioden 1/3 - 30/9.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Den nuværende vildtskadebekendtgørelse giver mulighed for regulering af spættet sæl i perioden 1/8 - 31/5 i forbindelse med skader på fiskeredskaber. Reguleringsdispensationer bør ikke gives i habitatområder og kun gives i områder hvor populationsundersøgelser viser at bestanden ikke tager skade. Desuden bør der opstilles kriterier for skadernes omfang på fiskeredskaberne og effekten af reguleringen på sælernes adfærd og bestandsstørrelse bør undersøges. Da reguleringen som oftest sker i vandet, hvor artsbestemmelse af sæler er relativt svært, er der en reel risiko for forkert artsbestemmelse af sælerne og dermed også en risiko for at det i stedet er gråsælen der fejlagtigt skydes på, og tilladelser i områder hvor både spættet sæl gråsæl forekommer, er særligt problematisk.

Fiskeri tæt ved yngle- og fældepladser er lige så forstyrrende som øvrig sejlad, og derfor bør bi- og erhvervsfiskeri underlægges de samme bestem-

melser som al anden færdsel, og derfor ikke undtages for forbud mod færdsel på søterritoriet.

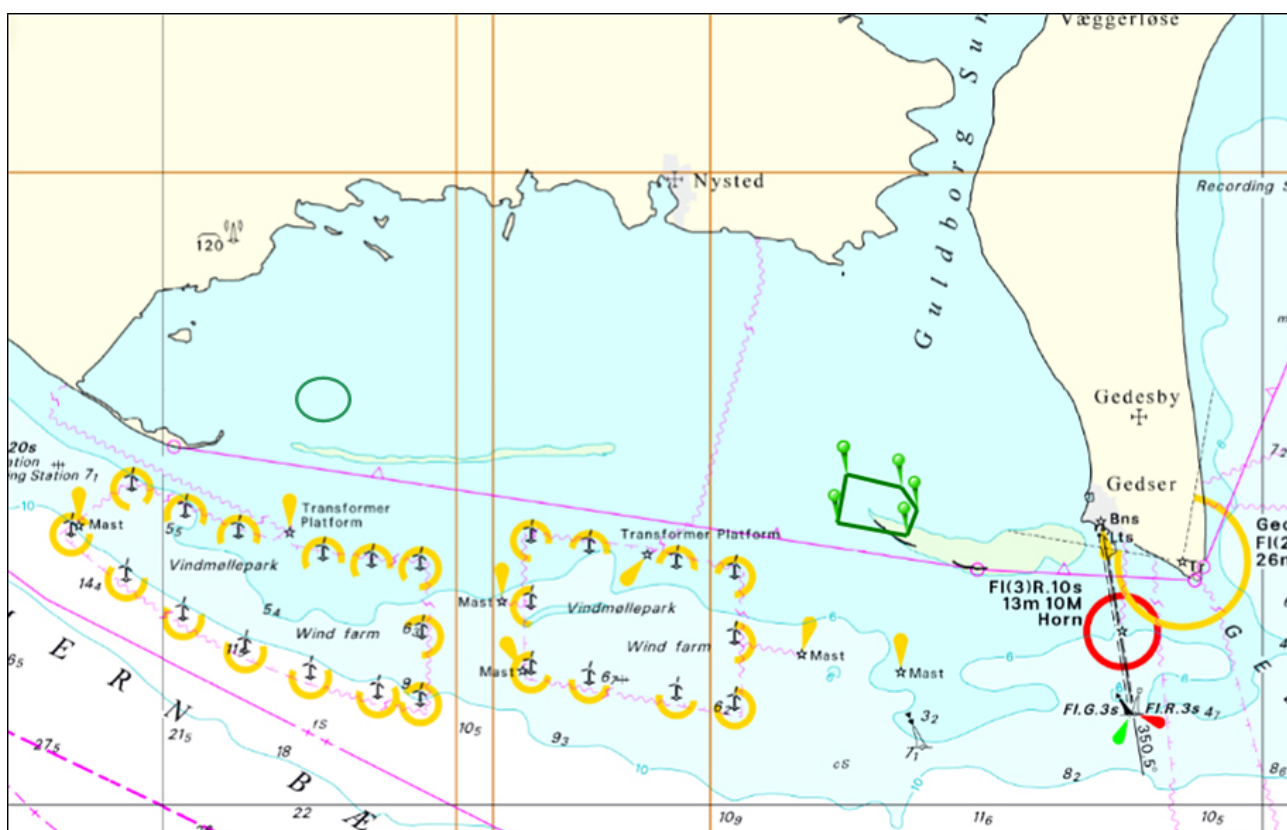
Rødsand

For at reservatet kan yde beskyttelse til både gråsæl og spættet sæl i deres yngle- og fældeperiode skal adgangsbegrænsningen gælde hele året (1/3 - 30/9 → hele året). Søterritoriet omkring Rødsand reservatet skal udvides til 500 m fra land i det omliggende hav. I samme forbindelse skal det undersøges om reservatet følger sandtangen, som har ændret sig i kraft af at sandet flytter sig.

Vitten

Stengrunden Vitten er et vigtigt område for spættet sæl i sig selv, men udgør også et vigtigt alternativ til Rødsand reservatet ved evt. forstyrrelser (Tougaard og Teilmann 2006; Edrén *m.fl.* 2010).

Der bør indføres et adgangsforbud på stengrunden Vitten i Hyllekrog vildtreservat og det omliggende søterritorium ud til 500 m fra de yderste sten. Forbuddet bør gælde 1/4-30/9. Til trods for at begge sælarter er på udpegningsgrundlaget for dette område, anbefales adgangsbegrænsningen for Vitten kun at gælde for perioden 1/4-30/9, da gråsælen ikke menes at benytte Vitten i særlig høj grad. Endvidere er det ikke sandsynligt at Vitten i fremtiden vil blive et foretrukket gråsæl-område, da stengrunden regelmæssigt oversvømmes og derfor ikke egner sig som yngleområde for gråsælen.

Rødsand sælreservat, med bøjerne placering som de fremgår af bekendtgørelsen. Omtrentlig placering for Vitten stengrund er vist med en grøn cirkel (Kort lavet i Det levende søkort).

177 Maribosøerne

Habitatområde H156

Fuglebeskyttelsesområde F87

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rørdrum (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Grågåse (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Skeand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Taffeland (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Troldand (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Lille skallesluger (T)	Gunstig	Gunstig		Nej
Hvepsevåge (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Havørn (Y)	Gunstig	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Trane (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Kan overvejes
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Kan overvejes
Bredøret flagermus	Ukendt	Ukendt		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

På ynglepladserne og i fouragerings- og rasteområderne kræver de forskellige arter på udpegningsgrundlaget et vist mål af uforstyrrelse for at bestanden af den enkelte art kan opretholdes. Det gælder fx tranen.

Trane pga. prædation og forstyrrelser.

Arten (Bredøret flagermus) forstyrres i det omfang dens levesteder i huse, hule træer mv. påvirkes negativt.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede levesteder, med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed, for arterne på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

I basisanalysen nævnes, at udviklingen i friluftsliv og turisme bør følges, idet trane er følsom overfor forstyrrelse. Det er imidlertid vanskeligt at vurdere omfanget og betydningen af den menneskelige forstyrrelse i området, idet andre faktorer, fx hydrologi, også påvirker artens yngleforekomst.

Fjordterne yngler årligt i Maribosøerne, og så sent som i 2003 ynglede der 72 par fjordterner i søerne. Det er uvist, om fjordterne yngler, hvor de kan forstyrres af menneskelig færdsel, og om de bliver forstyrret af menneskelig færdsel.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er vanskeligt at vurdere, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsmæssigt tiltag i forhold til at sikre ynglende traner, men fleksible tiltag, som fx afmærkning, der iværksættes med henblik på at sikre det

enkelte ynglepar vil formentlig vil kunne yde en vis beskyttelse mod potentiel forstyrrelse fra fx færdsel, hvor denne måtte forekomme tæt på ynglepladsen.

Da lokaliteten er en af de vigtigste ynglelokaliteter for fjordterne i Sydøstdanmark, skønnes det relevant, at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende fjordterner i Maribosøerne forstyrres af menneskelig færdsel, hvorefter det kan vise sig relevant at overveje tiltag, som kan sikre de ynglende terner bedre beskyttelse mod forstyrrelser fra mennesker.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området. Ud fra regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart, og i overensstemmelse med naturplanen, bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal. Det kan med stor sandsynlighed tilskrives en kombination af indførelse af jagtfrie områder samt flere naturgenopretnings tiltag i søerne, hvor sidstnævnte har genetableret en rig undervandsvegetation i Maribo Søundersø (Fugl & Myssen 2007).

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

179 Nakskov Fjord og Inderfjord

Habitatområde H158

Fuglebeskyttelsesområde F88

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Knopsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Sangsvane (T)	Ugunstig	Gunstig	Næppe	Nej
Sædgås (T)	Ukendt	Gunstig (Østdanmark)		Nej
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Blishøne (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Klyde (Y)	Ukendt	Gunstig		Bør overvejes
Almindelig ryle (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Nej
Splitterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Bør overvejes
Fjordterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Bør overvejes
Havterne (Y)	Ugunstig	Gunstig	Uvist	Bør overvejes
Dværgterne (Y)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Uvist	Bør overvejes

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Sejlads samt landgang på småøer og landtanger kan være en trussel både for ynglefuglene på Albuen og på øerne i Nakskov Fjord og for de rastende fugle i fjorden. Dette menes, at være én af årsagerne til at kolonier af terner, måger og vadefugle er forsvundet fra bl.a. Albuen. I Nakskov Fjord er oprettet et vildtreservat, der forhindrer jagt, motorbådssejlads, brætsejlads i vinterhalvåret, færdsel osv. i visse områder og på visse tidspunkter. Men især færdselsrestriktionerne synes ikke altid at blive overholdt.

Ternene splitterne, dværgterne, havterne og fjordterne, der trues af forstyrrelse, tilgroning, næringsstofbelastning af fjorden, som ændrer fødegrundlaget negativt samt prædation på små yngleøer for kolonirugende fugle.

Retningslinjer

Der sikres tilstrækkeligt uforstyrrede levesteder, med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser, for udpegningsgrundlagets kystfugle samt rørhøg.

Vurdering af forstyrrelsestrusler – fugle

Ynglefugle

Der er forbud mod menneskelig færdsel i yngletiden på dele af Albuen og Enehøje samt på hele Dueholm, Smedeholm og Rommerholm. Disse lokaliteter udgør ynglesteder for klyde og/eller havterne og dværgterne. Det vides ikke, hvorvidt ynglestederne for klyde, havterne og dværgterne på Albuen og Enehøje er omfattet af forbuddene mod færdsel i yngletiden.

Uden for områderne, der er beskyttet mod menneskelig færdsel i yngletiden, findes to øer af en vis betydning for ynglende klyde og terner. Disse øer er Vejlø (op til 33 par klyder, 105 par havterner og 8 par dværgterner) og Slotø (op til 40 par havterner). Det er uvist i hvilken grad de ynglende klyder og terner på disse to øer forstyrres af menneskelig færdsel.

Almindelig ryle er tilsyneladende forsvundet som ynglefugl i området. Det område på Albuen, der er det sidst kendte ynglested, er omfattet af et adgangsforbud i yngletiden.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det skønnes relevant, at tilvejebringe oplysninger om, hvorvidt de ynglende klyder og terner på Vejlø forstyrres af menneskelig færdsel. Såfremt det er tilfældet, bør det overvejes, om de ynglende fugle på en del af denne ø skal sikres bedre beskyttelse mod menneskelige forstyrrelser.

Yderligere beskyttelsestiltag vil næppe umiddelbart kunne sikre almindelig ryle en gunstig bevaringsstatus i området, idet det formentlig i højere grad er ynglelokaliteternes beskaffenhed og den overordnede bestandsudvikling, der er afgørende for forekomsten i området. Vurderingen er forbundet med usikkerhed, da placeringen af potentielle ynglelokaliteter er ukendt.

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes to trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose (knop- og sangsvane) fra området, og et større antal arter med ukendt prognose. Ud fra årlige midvintertællinger og regelmæssigt udførte reservatoptællinger (1994-2001 og 2008-2010) vil DCE umiddelbart bedømme at flertallet af overvintrende arter har en gunstig udvikling i området med stabile-stigende antal, hvilket formentlig kan tilskrives en kombination af indførelse af forbud mod motorbådsjagt i størstedelen af fjorden samt indførelse af flere helt jagt-frie områder i de mere lavvandede dele af fjorden. Der er i optællingsmaterialet ingen indikationer på entydigt vigende bestande af knopsvaner hverken om sommeren, efteråret eller vinteren, men formentlig faldende antal af sangsvaner i selve fjorden. I hvilket omfang det skyldes, at de i dag fouragerer på fjordens omkringliggende agerjorde er usikkert.

Det vurderes, at der næppe forekommer forstyrrelser af et omfang i vinterhalvåret, der kan true eller hindre gunstig bevaringsstatus for trækfuglene på udpegningsgrundlaget.

Vurdering af beskyttelsesbehov

I henhold til kriterier for gunstig bevaringsstatus skal sangsvane sikres fred på overnatningspladserne (Søgaard m.fl. 2003), hvilket de eksisterende områder med jagt- og brætsejlsforbud (om vinteren) i Nakskov Fjord og Indrefjord uden tvivl tilvejebringer. Sikring af fred på fourageringspladserne på agerjordene kan næppe løftes med en reservatløsning, da sangsvanernes arealudnyttelse varierer fra år-til-år og bestemmes af afgrødefordelingen i landskabet (Larsen & Clausen 1998), hvilket indebærer en dynamik der er svær at indbygge i en reservatbekendtgørelse.

Der synes ikke umiddelbart at være behov for reservatjusteringer af hensyn til trækfuglene i området.

186 Almindingen, Ølene og Paradisbakkerne

Habitatområde H162

Fuglebeskyttelsesområde F80

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Hvepsevåge (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rød glente (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rørhøg (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Trane (Y)	Gunstig	Gunstig		Nej
Engsnarre (Y)	-	Ugunstig-stigende		Ikke relevant
Perleugle (Y)	Ukendt	Usikker		Ikke relevant
Sortspætte (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Rødrygget tornskade (Y)	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres uforstyrrede levesteder og uforstyrrede ynglesteder for rød glente, rørhøg, trane, engsnarre, perleugle og høpsevåge. Dette sker med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser. Leve- og ynglestederne varetages bl.a. ved forvaltning af naturtyperne.

Engsnarre sikres leve- og ynglesteder under individuel hensyntagen til artens sårbarhed overfor forstyrrelser.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Det er uvist i hvilket omfang ynglende trane er påvirket af forstyrrelser. Bestanden har dog under det nuværende forstyrrelsesniveau opnået en gunstig bevaringsstatus. Det må derfor antages, at denne vil kunne opretholdes med mindre der sker en øgning i forstyrrelsesniveauet.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Fleksible tiltag, som fx afmærkning, der iværksættes med henblik på at sikre det enkelte ynglepar af trane og tinksmed vil formentlig kunne yde en effektiv beskyttelse mod potentiel forstyrrelse fra fx færdsel.

189 Ertholmene

Habitatområde H210

Fuglebeskyttelsesområde F79

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Lomvie (Y)	Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Alk (Y)	Gunstig	Ikke vurderet		Nej

Det bør overvejes at inkludere gråsæl i udpegningsgrundlaget (se nedenfor).

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Forstyrrelser i form af sejlads (bl.a. kajakker) og opankring vurderes at kunne påvirke kystnære ynglelokaliteter for alk og lomvie. Øerne er fredet og har, med undtagelse af Christiansø og Frederiksø, derfor adgangsforbud. Der er endvidere udarbejdet plejeplan for Ertholmene.

Retningslinjer

Der sikres uforstyrrede levesteder for ynglefuglene.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Ynglefugle

Alk og lomvie yngler på Græsholmen, som er omfattet af et adgangsforbud og omgivet af en 100 m zone, hvor der er forbud mod sejlads.

Adgangsforbuddet overholdes generelt, mens forbuddet mod sejlads i langt mindre grad overholdes, hvilket især medfører forstyrrelser af fouragerende og kystnært rugende ynglepar af alkefugle.

Vurdering af beskyttelsesbehov

For at sikre en fortsat gunstig bevaringsstatus for ynglende alk og lomvie, kan det overvejes at udvide 100 m-zonen ud til 500 m. Dette vil kunne mindske forstyrrelsesniveauet, ligesom det kan overvejes at indføre forbud mod opankring andre steder end i havnen med henblik på at mindske jollesejladsen mellem opankrede både og havnen.

197 Flensborg Fjord, Bredgrund og farvandet omkring Als

Delplan for Fuglebeskyttelsesområde F64 Flensborg Fjord og Nybøl Nor

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Troldand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Bjergand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Hvinand (T)	Ukendt	Gunstig		Nej
Toppet skallesluger (T)	Ukendt	Gunstig		Nej

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Rekreative aktiviteter kan forstyrre fugle, der fælder i området.

Troldand og bjergand, fordi fødegrundlag og omfang/effekt af forstyrrelse på dagsrasteplasser er dårligt kendt i området.

Hvinand og toppet skallesluger, fordi fødegrundlag og omfang/effekt af forstyrrelse på fourageringspladser er dårligt kendt i området.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for udpegningsgrundlagtes fuglearter. Naturstyrelsen undersøger og vurderer, hvor og i hvilket omfang, der er behov for konkret indsats.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelses effekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området, men et større antal arter med ukendt prognose. Områdets dykandebestande overvåges kun ekstensivt under NOVANA-programmet, hvorfor det kan være svært at bedømme status uden en mere tilbunds gående analyse, der supplerer med data fra fx DOFbasen.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det er ud fra det foreliggende materiale ikke muligt at vurdere om der er behov for reservatoprettelse i området af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

217 Nymølle Bæk og Nejsum Hede

Habitatområde H217

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

222 Villestrup Ådal

Habitatområde H222

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

223 Kastbjerg Ådal

Habitatområde H223

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med hensyntagen til odderens sårbarhed overfor forstyrrelse.

224 Flynder Å og heder i Klosterhede Plantage

Habitatområde H224

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odder	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

225 Ovstrup Hede med Røjen Bæk

Habitatområde H249

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odde	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

232 Lillering Skov, Stjær Skov, Tåstrup Sø og Tåstrup Mose

Habitatområde H232

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odde	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til odderens sårbarhed overfor forstyrrelser.

233 Brabrand Sø med omgivelser

Habitatområde H233

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odde	Gunstig	Usikker		Ikke relevant
Damflagermus	Ukendt	Gunstig		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for odde og damflagermus.

238 Egtved Ådal

Habitatområde H238

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Odde	Gunstig	Usikker		Ikke relevant

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Ingen forstyrrelsestrusler nævnt i plan.

Retningslinjer

Der sikres levesteder med individuel hensyntagen til den enkelte arts sårbarhed overfor forstyrrelser for odder (!).

245 Ålborg Bugt, østlige del

Fuglebeskyttelsesområde F112

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Lysbuget knortegås (T)	Ugunstig	Ugunstig-stigende	Uvist	Kan overvejes
Sortand (T)	Gunstig [§]	Gunstig	Muligvis	Bør overvejes
Ederfugl (T)	Ugunstig	Ugunstig-aftagende	Muligvis	Bør overvejes

[§]Der gives nedenfor evidens for en udvikling, der gør at bevaringsprognosen fremadrettet måske bør ændres til ugunstig.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Fiskeri med stående redskaber kan medføre indfangning og druknedød. Fiskeri med bundslæbende redskaber er en potentiel trussel mod de havfugle, hvis fødegrundlag er muslinger. Det aktuelle fiskeritryk kendes ikke, men kommercielt fiskeri vurderes dels at være stærkt begrænset, dels ikke at have en negativ effekt på fødegrundlaget for fuglene.

Retningslinjer

Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder for lysbuget knortegås, edderfugl og sortand.

Der sikres velegnede og uforstyrrede levesteder for edderfugl.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseseffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Lysbuget knortegås og edderfugl nævnes med ugunstig bevaringsprognose fra området og sortand med gunstig. Ud fra regelmæssigt udførte optællinger af knortegæssene er der evidens for en jævnt stigende bestand af knortegæs, der især udnytter et ålegræsområde ved Stavnshoved Rev (DCE, upubl. data). De stigende antal afspejler, at gæssene flytter fra Mariager Fjord, pga. manglende bundvegetation (se omtale under område 14 ovenfor).

Den ugunstige udvikling for edderfugl afspejler til dels den generelle bestandsudvikling (Ekroos m.fl. 2012). DCE ved ikke på hvilket grundlag bevaringsprognosen for sortand er bedømt som gunstig. Artens antal og udbredelse i Danmark er reduceret i fældeperioden (Joensen 1973, Laursen m.fl. 1997, Petersen & Nielsen 2011), og analyser af fordelingen i området

mellem Jylland, Læsø og Anholt viser, at fældeforekomster i de kystnære dele af fuglebeskyttelsesområde nr. 112 kan være negativt påvirket af sejlads (Petersen & Fox 2009).

Vurdering af beskyttelsesbehov

De lysbugede knortegæs har national ugunstig bevaringsstatus og har eller bør have ugunstig bevaringsprognose (jf. område 14, 15, 65 og 89 omtalt ovenfor) i flere områder, der er udpeget af hensyn til racen. Man bør derfor ud fra et forsigtighedsprincip måske overveje om gæssene skal sikres fred til at raste og fouragere ved Stavnshoved Rev ved at udlægge et reservat med forbud mod jagt og rekreativ sejlads fra september til marts, dvs. perioden hvor gæssene forekommer i området. Det bør i hvert tilfælde undersøges i hvilket omfang gæssene forstyrres af jagt, sejlads og færdsel på strande og revler i dette område. Især i weekenderne kommer mange naturvandrere fra sommerhusområderne ved Bønnerup og Gjerrild Nordstrand. Hyppige forstyrrelser kan således give gæssene problemer med efterårsopfedningen forud for vinteren (jf. Clausen m. fl. 2012).

Det bør overvejes om etablering af forstyrrelsesfrie områder i fældeperioden i de kystnære dele af Ålborg Bugt kan bidrage til en mere jævn fordeling af fældende dykænder i det nordlige Kattegat, herunder bidrage til at få tidligere kendte fældeområder for flere arter af dykænder (jf. Joensen 1973) tilbage i de Jyllands-nære dele af regionen.

Overvejelser om begge anbefalinger skal ses i sammenhæng med og ideelt behandles sammen med anbefalinger vedr. område 14 (Ålborg Bugt, Randers Fjord og Mariager Fjord), der er omtalt ovenfor.

246 Sydlige Nordsø

Habitatområde H255

Fuglebeskyttelsesområde F113

Artsnavn	Bevaringsprognose for området	National bevaringsstatus	Skyldes ugunstig bevaringsprognose forstyrrelse?	Reservatbekendtgørelse som virkemiddel
Rødstrubet lom (T)	Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Sortstrubet lom (T)	Gunstig	Ikke vurderet		Nej
Dværgmåge (T)	Ukendt	Ikke vurderet		Nej
Spættet sæl	- ^o	Gunstig		Nej

^oBevaringsprognosen er ikke vurderet, men bør ændres til ukendt.

Forstyrrelsestrusler nævnt i NATURA 2000-plan 2010-15

Kommercielt fiskeri vurderes ikke at have en negativ effekt på fødegrundlaget for fuglene. Stående redskaber kan medføre indfangning og druknedød. Omfanget af det aktuelle fiskeri kendes ikke.

Retningslinjer

Ingen indsats nævnt i plan.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - fugle

Trækfugle

I lighed med område 14 omtalt ovenfor er det ukendt om der er sket forandringer i rekreative aktiviteter og deraf afledte forstyrrelseeffekter på fuglene i området, da dette ikke overvåges.

Der nævnes ikke trækfuglearter med ugunstig bevaringsprognose fra området. DCE har svært ved at finde belæg for en vurderet gunstig bevaringsprognose for lommerne, da området aldrig har været overvåget regelmæssigt. Områdets lombestande overvåges kun ekstensivt under NOVANA-programmet, og næppe på den optimale tid af året, hvorfor det også fremadrettet vil være svært at bedømme status uden et bedre datagrundlag. Området ligger så langt ude på havet, at det kun kan skaffes fra optællinger fra fly eller skib.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Da området ligger så langt ude på åbent hav, hvor forstyrrende rekreative aktiviteter må forventes at være næsten fraværende, er der næppe behov for reservatoprettelser i området af hensyn til trækfuglene i området i vinterhalvåret.

Vurdering af forstyrrelsestrusler - havpattedyr

Både spættet sæl og gråsæl er hyppigt forekommende i Nordsøen. Begge arter yngler i Vadehavet og søger føde i Nordsøen.

Området består kun af vandflade, så der findes ingen sælreservater. Der er ingen beskyttelse af sælerne i dette NATURA 2000-område såsom f.eks. restriktioner for fiskeri eller sejlads.

Vurdering af beskyttelsesbehov

Det vides ikke, hvordan sælerne er påvirket af de menneskelige aktiviteter i området, så det kan ikke vurderes, om disse har betydning for sælernes bevaringsstatus.

Referencer

Andersen, S.M., Teilmann, J., Dietz, R., Schmidt, N.M. & Miller, L.A. 2012. Behavioural responses of harbour seals to human-induced disturbances. *Aquatic Conservation: Marine and Freshwater Ecosystems* 22: 113-121.

Andersen, S.M. 2011. Harbour seals and human interactions in Danish waters. PhD thesis. Institute of Biology, University of Southern Denmark and Department of Bioscience, Aarhus University, Denmark. 130 pp.

Bisschop-Larsen, L. 2003. Bestandsudviklingen hos terner (*Sterna* spp., Aves) i Det Sydfynske Øhav *Flora og Fauna* 109(3+4): 87-94.

Bregnballe, T., Rasmussen, P.A.F., Laursen, K., Kortegaard, J. & Hounisen, J.P. 2001: Regulering af jagt på vandfugle i kystzonen: Forsøg med døgnregulering i Østvendssyssel. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU 363. 106 s.

Bøgebjerg, E. 1986. Spættet sæl (*Phoca vitulina*) i Danmark 1976-1984. 42. *Vildtbiologisk station Kalø*, 20 pp.

Christensen, T.K. & Bregnballe, T. 2011. Status of the Danish breeding population of Eiders *Somateria mollissima* 2010. - *Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift* 105: 195-205.

Clausen, K.K., Clausen, P., Fælle, C.C. & Mouritsen, K.N. 2012. Energetic consequences of a major change in habitat use: endangered Brent Geese *Branta bernicla hrota* losing their main food resource. - *Ibis* 154: 803-814.

Clausen, P. 2009. Angående en eventuel ændring af reservatet på Saltholm. Notat fra Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet til Skov- og Naturstyrelsen 1. juli 2009. 9 sider.

Clausen, P. 2010. Resultater fra nyere optællinger af trækfugle i reservatet på Saltholm 2008-2009. Notat fra Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet til Skov- og Naturstyrelsen og Tårnby Kommune, 3. august 2010. 11 sider.

Clausen, P. 2012. Konsekvensvurdering af ændrede bestemmelser for færdsel og jagt på Saltholms beskyttede arter og naturtyper. Notat fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, Aarhus Universitet, til Naturstyrelsen, 23. oktober 2012. 10 sider.

Clausen, P., Kahlert, J., Andersen-Harild, P. & Nilsson, L. 1996: Base-Line Investigations of Moulting Mute Swans around Saltholm, 1993-1995: Results and Conclusions. National Environmental Research Institute. - Rekvirent-rapport til Øresundskonsortiet. 59 s.

Clausen, P. & Holm, T.E. 2011. Målsætning af levesteder for vandfugle. Resultater fra et pilotprojekt i 6 udvalgte jyske EF-fuglebeskyttelsesområder med særligt fokus på vegetationstilknyttede arter. Aarhus Universitet, DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi, 88 s. - Videnskabelig rapport fra DCE - Nationalt Center for Miljø og Energi nr. 10.

Clausen, P. & Percival, S.M. 1998. Changes in Distribution and Habitat Use of Svalbard Light-Bellied Brent Geese *Branta bernicla hrota* 1980-95: Driven by *Zostera* Availability? In: Mehlum, F., Black, J. & Madsen, J.: Research on Arctic Geese. Proceedings of the Svalbard Goose Symposium, Oslo, Norway, 23-26 September 1997. - Norsk Polarinstitutts Skrifter 200: 245-268.

Clausen, P., Bøgebjerg, E., Hounisen, J.P., Jørgensen, H.E. & Petersen, I.K. 2004. Reservatnetværk for trækkende vandfugle. En gennemgang af udvalgte arters antal og fordeling i Danmark 1994-2001. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU nr. 490: 144 s.

Clausen, P., Holm, T.E. & Kjeldsen, J.P. 2006. Naturgenopretning af søerne i Vejlerne - en vurdering af effekter på yngle- og trækfugle. Danmarks Miljøundersøgelser. 122 s. - Faglig rapport fra DMU nr. 583.

Clausen, P., Meltofte, H., Holm, T.E. 2009. Vandfugle og bundvegetation i fjorde under global opvarmning - har fuglene og vi et problem i Danmark? Side 115-130 in Søgaard, B., Asferg, T. (Red.): Arter 2007, NOVANA. - Faglig rapport fra DMU nr. 713.

Clausen, K.K., Clausen, P., Fællid, C.C. & Mouritsen, K.N. (2012): Energetic consequences of a major change in habitat use: endangered Brent Geese *Branta bernicla hrota* losing their main food resource. - *Ibis* 154: 803-814

Clausen, K.K., Stjernholm, M. & Clausen, P. (2013). Grazing management can counteract the impacts of climate change-induced sea level rise on salt marsh-dependent waterbirds. - *Journal of Applied Ecology*: I trykken.

Denny, M.J.H., Clausen, P., Percival, S.M., Anderson, G.Q.A., Koffijberg, K. & Robinson, J.A. 2004. Light-bellied Brent Goose *Branta bernicla hrota* [East Atlantic population] in Svalbard, Greenland, Franz Josef Land, Norway, Denmark, The Netherlands and Britain 1960/61 - 2000/01. The Wildfowl and Wetlands Trust/Joint Nature Conservation Committee, Slimbridge. - Waterbird Review Series: 45 pp.

Ekroos, J., Fox, A.D., Christensen, T.K., Petersen, I.K., Kilpi, M., Jónsson, J.E., Green, M., Laursen, K., Cervencik, A., de Boer, P., Nilsson, L., Meissner, W., Garthe, S. & Öst, M. 2012. Declines amongst breeding Eider *Somateria mollissima* numbers in the Baltic/Wadden Sea flyway. - *Ornis Fennica* 89: 81-90. 2012

Fox, A.D., Kahlert, J., Christensen, T.K., Hounisen, J.P. & Clausen, P. 2000. Monitoring of Migrating Waterfowl on Saltholm, 1993-1998. Rekvirentrapport til Øresundskonsortiet. 48 s.

Fox, A.D., Ebbinge, B.S., Mitchell, C., Heinicke, T., Aarvak, T., Colhoun, K., Clausen, P., Dereliev, S., Faragó, S., Koffijberg, K., Kruckenberg, H., Loonen, M.J.J.E., Madsen, J., Mooij, J., Musil, P., Nilsson, L., Pihl, S. & van der Jeugd, H. 2010. Current estimates of goose population sizes in western Europe, a gap analysis and an assessment of trends. - *Ornis Svecica* 20: 115-127.

Fredningsstyrelsen. 1983. EF-fuglebeskyttelsesområder. Kortlægning og foreløbig udpegning i henhold til EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. - Fredningsstyrelsen, København. 235 s. + bilag.

Fugl, K. & Myssen, P.P. 2007. Maribo Sønderø. S. 175-196 i Liboriussen, L., Søndergaard, M. & Jeppesen, E. (red.) 2007: Sørestauration i Danmark. Del II: Eksempelsamling. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 312 s. – Faglig rapport fra DMU nr. 636.

Fællid, C.C. 2011. Impacts of habitat loss on a herbivorous waterbird guild in the Danish estuary Mariager Fjord. - Specialerapport, Institut for Bioscience, Aarhus Universitet.

Holm, T.E. 2010. Angående krav til ynglesteder og praktisk forvaltning af relevante områder for tinksmed på forsvarrets arealer. Notat til Forsvarets Bygnings- og Etablisementstjeneste, Aarhus Universitet, 45 s.

Holm, T.E., Laursen, K. & Clausen, P. 2011. The feeding ecology and distribution of Common Coots *Fulica atra* are affected by hunting taking place in adjacent areas. - Bird Study 58: 321–329

Jensen T, Tougaard S. 2009. Flytællinger af spættede sæler i Vadehavet 1981-2007. 155 pp.

Jepsen P.U. 2011. Forslag til revision af eksisterende sælreservater samt vurdering af behovet for etablering af nye reservater jf. Habitatdirektivets krav til beskyttelse af spættet sæl (*Phoca vitulina*) og gråsæl (*Halichoerus grypus*) i Danmark.

Jepsen, P.U. & Joensen, A.H. 1973. The distribution and numbers of goldeneye (*Bucephala clangula*) moulting in Denmark. – Danish Review of Game Biology 8 (5): 1-8.

Jepsen, P.U. 1978. Vildtreservatet Hjarbæk Fjord. – Danske Vildtundersøgelser nr. 30. 68 s.

Joensen, A.H. 1973. Moulting migration and wing-feather moult of seaducks in Denmark. – Danish Review of Game Biology 8 (4): 1-42.

Jørgensen, H.E., Madsen, J. & Clausen, P. 1994. Rastende bestande af gæs i Danmark 1984-92. - Faglig rapport fra DMU nr. 97: 112 s.

Larsen, J.K. & Clausen, P. 1998. Effekten på sangsvane ved etablering af en vindmøllepark ved Overgaard gods. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU nr. 235: 25 s.

Laursen, K., Pihl, S., Durinck, J., Hansen, M., Skov, H., Frikke, J. & Danielsen, F. 1997. Numbers and distribution of waterbirds in Denmark 1987-1989. – Danish Review of Game Biology 15 (1). 181 s.

Laursen, K., Kahlert, J. & Frikke, J. 2005. Factors affecting escape distances og staging waterbirds. - Wildl. Biol. 11: 13-19.

Lemvig Kommune. 2008. Forslag - Lokalplan udvidelse af Thyborøn Havn. 126. Lemvig Kommune,

Liley, D., Cruickshanks, K., Waldon, J. & Fearnley, H. 2011. Exe Estuary Disturbance Study. Footprint Ecology, 98 pp.

Madsen, J. & Pihl, S. 1993. Jagt- og forstyrrelsesfrie kerneområder for vandfugle i Danmark. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU 72. 135 s.

Madsen, J., Bøgebjerg, E., Kristensen, J.B., Frikke, J. & Hounisen, J.P. 1992b. Forsøgsreservat Ulvshale-Nyord: Baggrundsundersøgelser efteråret 1985 til foråret 1989. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU 47. 57 s.

Madsen, J., Frikke, J., Kristensen, J.B., Bøgebjerg, E. & Hounisen, J.P. 1992a. Forsøgsreservat Nibe Bredning: Baggrundsundersøgelser efteråret 1985 til foråret 1989. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU 46. 50 s.

Madsen, J., Clausen, P. & Fox, A.D. 1993. Base-Line Investigations of Moulting Mute Swans on Saltholm, June-October 1993. National Environmental Research Institute. - Rekvirentrapport til Øresundskonsortiet. 51 s.

Madsen, J., Hounisen, J.P., Bøgebjerg, E. & Jørgensen, H.E. 1995. Rastende bestande af vandfugle i forsøgsreservaterne, 1985-1993. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig Rapport fra DMU 132. 39 s.

Meltofte, H. & Clausen, P. 2011. Svømmefuglene på Tipperne 1929-2007. - Dansk Ornitologisk Forenings Tidsskrift 105: 1-120.

Naturstyrelsen. 2003. Reservater for ynglende kystfugle og sæler. Tilgængelig fra www.kbdk.dk/wp-content/uploads/Vildt_naturres.pdf [Accessed 27. August 2012].

Naturstyrelsen. 2009. Sejlads i Vadehavet. Tilgængelig fra: http://www.naturstyrelsen.dk/NR/rdonlyres/343F04A9-5C08-4BAD-BB67-A3EE1BD887F3/0/vadehavet_A4.pdf.

Naturstyrelsen. 2012. Oversigt over Fuglebeskyttelsesområdernes udpegningsgrundlag 31/12 2012. http://www.naturstyrelsen.dk/Naturbeskyttelse/Natura2000/Hvad_er_Natura_2000/Danske_omraader/Habitatomraaderne/Udpegningsgrundlag+for+habitatomr%C3%A5der/

Noer, H., Fox, A.D., Clausen, P., Petersen, B.M., Kahlert, J. & Christensen, T.K. 1996. Effects of the Construction of a Fixed Link Across Øresund on Waterfowl Populations: Environmental Impact Assessment. National Environmental Research Institute. - Rekvirentrapport til Øresundskonsortiet, 115 s.

Petersen, I.K. & Fox, A.D. 2009. Faktorer der påvirker fordelingen af sortænder i fældningsperioden i Ålborg Bugt. Rapport rekvireret af Vattenfall Vindkraft. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 20 s.

Petersen, I.K. & Nielsen, R.D. 2011. Abundance and distribution of selected waterbird species in Danish marine areas. Rapport rekvireret af Vattenfall A/S. Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet. 20 s.

Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Madsen, J. & Bregnballe, T. 2003. Bevaringsstatus for fuglearter omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU nr. 462: 130 s.

Søgaard, B., Ejrnæs, R., Nygaard, B., Andersen, P.N., Wind, P., Damgaard, C., Nielsen, K.E., Teilmann, J., Skriver, J., Petersen, D.L.J. & Jørgensen, T.B. 2008b. Vurdering af bevaringsstatus for arter og naturtyper omfattet af EF-habitatdirektivet(2001-2007): Afrapportering til EU i henhold til artikel 17 i EF-habitatdirektivet, Danmarks Miljøundersøgelser, Aarhus Universitet.

Søgaard, B., Skov, F., Ejrnæs, R., Nielsen, K.E., Pihl, S., Clausen, P., Laursen, K., Bregnballe, T., Madsen, J., Baattrup-Pedersen, A., Søndergaard, M., Lauridsen, T.L., Møller, P.F., Riis-Nielsen, T., Buttenschøn, R.M., Fredshavn, J.R., Aude, E. & Nygaard, B. 2003. Kriterier for gunstig bevaringsstatus. Naturtyper og arter omfattet af EF-habitatdirektivet & fugle omfattet af EF-fuglebeskyttelsesdirektivet. Danmarks Miljøundersøgelser. - Faglig rapport fra DMU nr. 457: 460 s.

Appendix 1 – valg af arter

For en række arter er det indledningsvist vurderet, at en reservatbekendtgørelse ikke er et relevant forvaltningsværktøj. Arterne og begrundelsen for at udelade dem af gennemgangen fremgår af nedenstående tabel.

Artsnavn	Begrundelse
Hvepsevåge (Y) Rød Glente (Y) Rørhøg (Y) Blå Kærhøg (Y) Hedehøg (Y) Kongeørn (Y) Fiskeørn (Y) Vandrefalk (Y) Havørn (Y) Perleugle (Y) Mosehornugle (Y) Stor hornugle (Y) Sandterne (Y) Rørdrum (Y) Plettet Rørvagtel (Y) Engsnarre (Y) Natravn (Y) Hedelærke (Y) Sortspætte (Y) Markpiber (Y) Blåhals (Y) Isfugl (Y) Rødrygget Tornskade (Y)	Arten har en yngleadfærd, der betyder, at det er vanskeligt at forudsige, hvor den yngler fra år til år. Det gælder generelt, at det i de tilfælde, hvor der er risiko for, at ynglestedet forstyrres, vil være mest hensigtsmæssigt at rette tiltag mod det specifikke ynglested, hvorfor en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Kongeørn (Tn) Blå kærhøg (Tn) Vandrefalk (Tn) Havørn (Tn)	Arten udnytter store arealer udenfor yngleperioden, hvorfor en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Odder Bredøret flagermus Damflagermus Marsvin	Levestedernes karakter og udstrækning gør, at en reservatbekendtgørelse ikke er et egnet forvaltningsmæssigt tiltag.
Urfugl (Y) Høgesanger (Y)	Arten er forsvundet fra Danmark.

[Tom side]

VURDERING AF FORSTYRRELSESTRUSLER I NATURA 2000-OMRÅDERNE

NATURA 2000-planernes indsatsprogram indeholder retningslinjer, hvorefter statslige myndigheder er forpligtet til at følge direkte op på NATURA 2000-planen i form af bekendtgørelser og lignende uden forudgående handleplanlægning. Naturstyrelsen skal som ansvarlig myndighed følge op på NATURA 2000-planerne i form af reservatbekendtgørelser, hvis det vurderes nødvendigt for at sikre fugle- og pattedyrarter på udpegningsgrundlaget mod forstyrrelser fra færdsel og jagt. DCE-Nationalt Center for Energi og Miljø har derfor på Naturstyrelsens anmodning vurderet eventuelle forstyrrelsestrusler og behov for justeringer af vildtreservaternes geografiske afgrænsning og adgangsforhold. DCE's vurdering er foretaget med udgangspunkt i NATURA 2000-planerne, idet det for alle NATURA 2000-områder er vurderet, om en reservatbekendtgørelse er et relevant forvaltningsværktøj i forhold til at sikre den enkelte fugle- og pattedyrart, der indgår i udpegningsgrundlagene, mod forstyrrelser. Vurderingen har haft særlig fokus på arter med ugunstig bevaringsprognose, idet det er vurderet, hvorvidt negative effekter af forstyrrelser bidrager til denne prognose.